

Slovenija

Sv. Jakob nad Katarino. Foto: Drago Kralj

Naročnina: letno za posamezne države: Anglija 1,25 Lstg, Avstrija 80,00 Sch, Belgija 150,00 Bfr, Danska 21,00 Dkr, Finska 10 Fm, Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr, Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit, Nemčija 12,00 DM, Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr, Švica 13,00 Sfr; prekmorske države — ZDA, Kanada, Avstralija, Argentina in druge 5,00 US dolarjev ali enakovrednost v drugi valuti oziroma dinarjih

Če varčujete — potem varčujte pri Jugobanki

ZAKAJ?

Zato, ker je JUGOBANKA:

- najstarejša specializirana jugoslovanska banka,
- na prvem mestu po višini skupnih deviznih vlog in banka z največjim poprečjem deviznega in dinarskega varčevanja v Jugoslaviji,
- banka, ki ima 90 poslovnih enot na območju vse Jugoslavije, v vseh republikah in pokrajinah,
- banka, ki poslovno sodeluje s 1.100 bankami v 116 državah,
- znana po dobrem poslovanju in ekspanzivnosti ter vedno izpolnjuje svoje obveznosti.

JUGOBANKA DAJE:

- na vse hranilne vloge najvišje možne obrestne mere.

Poleg tega JUGOBANKA:

- zavaruje varčevalce vezanih vlog pri zavarovalnicah v Jugoslaviji,
- omogoča sodelovanje pri loteriji za varčevalce,
- daje varčevalcem potrošniška posojila in kredite za stanovanjsko in komunalno gradnjo.

Vse nam zaupane bančne posle bomo izvršili z vso pozornostjo!

rodna gruda 3

Iz vaših pisem	2
Na kratko	6
Nova slovenska vlada	6
Delegacija Matice in Slaki v Avstraliji	6
Posadka Apolla 15 v Sloveniji	7
Jože Olaj: Več izdelati in manj porabiti	8
Janez Zrnec: Kjer se zlivata Krka in Sava	10
Breda Kovič: Izlet na Ptujsko polje	12
Plečnikov muzej v Ljubljani	15
Zvone Kržišnik: Z elektriko nad omrtvele ude	16
P. Breščak: Iskanja Staneta Kregarja	27
Prešernove nagrade '72	28
Slovenija — portret v podobi	29
Najlepše in najtežje	30
Naši po svetu	31
Jože Prešeren: Obisk pri Donu Orehku	33
Otroci berite	34
Leopold Suhadolčan: Naše mesto	34
Ėvelina Umek: Kaj je zastonj	35
Tone Pavček: Medvedova uspavanka	35
Jože Snoj: Stara navada — železna srajca	35
Naši pomenki	36
Težka odločitev	36
»Saj se me ne tiče, a vendar bom povedala«	37
Marjan Kolar: Sezuj se, kadar stopiš v mošejo	38
Filatelija	40
Spominski koledar	40
Vaš kotichek	41
Za razvedrilo	41
»Zmaj« si utira pot v svet	44

Najzanimivejša rubrika

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Najštevilnejša vprašanja, ki jih prejemamo v pismih na uredništvo, pogosto pa jih slišimo tudi v osebnih razgovorih, so povezana s carinami. Carina je tista ovira, ki nam preprečuje vrnitev v domovino, pravijo mnogi. Carina je previsoka, carina je neopravičena, slišimo z

druge strani. No, »carinskih« težav je od nedavna manj, saj je začel veljati zakon, ki upošteva nekatere želje naših bodočih povratnikov iz inozemstva, seveda pa prav gotovo tudi zdaj še ne bodo vsi zadovoljni. Olajšave so, marsikomu pa se bodo zdele precej skromne, kar je morda celo tudi upravičeno. Marsikateremu našemu rojaku, ki se je že naveličal bivanja v tujini, pa prav gotovo bodo olajšale že tako dolgo odlašano vrnitev v domovino. Zavedamo pa se, da doma še niso ustvarjeni vsi pogoji za številnejše vračanje v domovino.

V naši reviji bi si želeli z vami pogovarjati tudi o številnih drugih stvareh iz vašega vsakdanjega življenja. Nekatera taka vprašanja lahko zasledite v rubriki »Naši pomenki«. To naj bi bili pogovori o drobnih stvareh v vašem življenju, ki pa so vendarle včasih tako pomembne. O vzgoji vaših otrok, o tem, kako učiti otroke slovenskega jezika, o številnih težavah, ki spremljajo otrokov razvoj. Otroke navajamo samo kot primer, upam pa, da boste razumeli mojo željo po bolj odkritih, lahko bi rekli celo bolj intimnih pogovorih z vami.

Moram vam povedati, da smo na zadnji seji uredniškega odbora, ki ga po večini sestavljajo zunanji člani, sporazumno ugotovili, da je v določenem pogledu najzanimivejši del »Rodne grude« prav ta, kjer objavljamo odlome iz vaših pism. V teh pismih so mnenja o naši reviji, odmevi na posamezne članke, spomini, opisi vaših doživetij na tujem, vaša osebna razmišljanja o vsemogočih stvareh. Vsem vam, ki nam tako pridno pišete, pomeni to precejšnje priznanje. Želimo si le, da bi prišlo v uredništvo še več vaših pism. In da bi nam opisali še več naših doživetij v tujem svetu.

Kdo je zdomec?

Z Rodno grudo sem zelo zadovoljen, so pa tudi stvari, ki mi niso prav vseč, seveda pa vem, da se vsem ne da nikoli ustreči. V zadnjih številkah sem tako zasledil večkrat izraz »zdomci« in sem tudi prebral, da se nekateri naročniki nad to slovensko besedo ne navdušujejo. Tudi jaz se z njimi strinjam. Če pa pogledamo resnici v oči, pa to po pomenu ni tako slaba beseda. Vzemimo nas stare izseljence. Velik odstotek nas je bilo takšnih, da smo šli na tuje v hudi nuji. Tu smo si z žulji postavili domove, katerih doma sploh nismo imeli. Pri današnji mladini pa tega ne moremo reči. Mnogim od njih ne bi bilo treba na tuje in pustiti domovino. Ti pa so res v pravem pomenu besede zdomci, ker so doma imeli svoj dom, tu v tujini ga pa nimajo, tu so res zdomci. In malokdo od teh ga bo sploh kdaj imel. Kar precej jih je takšnih, ki bi radi z malo truda prav hitro veliko imeli. Pa se selijo z dela na delo, iz Amerike v Kanado in tako naprej. Mi jim ne moremo pomagati, čeprav nam je težko.

Zato mene nič ne bode beseda zdomec, sem pa mnenja, da ta vzdevek pritiče le nekaterim, nikakor pa ne vsem, ne nam starim izseljencem in niti vsem novim ne. Pogosto se spominjam let, ko smo mi starejši šli v svet. Takrat je bila domovina zares revna, mi pa smo bili zadovoljni s tistim malim, kar nam je nudila tujina v prvih letih in kar smo si prislužili s trdimi žulji. Vseeno pa smo ostali prijatelji domovine. Za vse današnje priseljence iz naše dežele pa tega ne bi mogli reči.

V Rodni grudi berem, da Matica precej pomaga izseljencem. Vsa ta lepa prizadevanja pa ne bodo dosegla pravega uspeha, če si oni sami ne bodo pomagali.

Franc Kreiner
Vegreville, Kanada

Spomini na mladost

Hvala vam za redno pošiljanje revije Rodna gruda, ki nam v srcu budi spomine na našo mladost, katero smo preživeli v naši prelepi slovenski domovini. Čez hribe in doline, čez zelena polja so ptički prepevali in kratek čas nam delali. Topli sončni žarki so grelili naša polja, naše gore in doline. Kamor se je ozrlo oko, je bila sama lepota. Tukaj daleč na tujem pa se nam mnogim zdi, da so sončni žarki motni in hladni. Kamorkoli se ozreš, je vse hladno, da te včasih zazebe v srce. Ni vesele pesmi ptic. Nikoli se ne moremo veseliti tako iz srca, kakor smo se doma.

Štefan Hozjan
Kanada

Pozdravi

Doma sem iz Mirne na Dolenjskem. Moja družina živi v Ljubljani, na Gornjem trgu št. 42. Lepo pozdravljam vse pri Izseljenški matici, posebej še tisto starejšo gospo, ki me je tukaj v Sindelfingnu vpisala med naročnike Rodne grude. Ta gošpa mi bo ostala v zlatem spominu.

Zal mi je, ker vas nisem osebno obiskal, ko sem bil za praznike doma. A večidel sem bil v Škocjanu na Dolenjskem in v moji rojstni Mirni z družino. Da ne pozabim, lepo pozdravite v mojem imenu tudi urednika RTV oddaje Ernesta Petrina, pa Marjana Kralja in sorodnika — napovedovalca Vilija Vodopivca, pa simpatično napovedovalko Natašo Dolenc.

Tone Brinjevec,
Nellingen, Nemčija

Od kod smo

Že osmo leto živimo tu v Nemčiji in četrto leto smo naročeni na to našo Rodno grudo. Gotovo vas zanima, od kod smo se vzeli? Jaz sem bil rojen v Nemčiji in to prav v Essenu, kjer zdaj živimo. Svojo mladost pa sem kasneje tam v Litiji ob Savi preživel. Blizu pet let sem bil zaposlen v Ljubljani pri raznih podjetjih. Moja žena je pa doma iz Šentjanža na Dolenjskem. Sedaj šteje naša družina že pet članov. Najstarejša hčerka je bila pred devetimi leti rojena v Ljubljani, dva sinova stara 6 in 4 leta pa že tukaj v Essenu. Toliko, da boste vedeli kdo in od kod smo.

Sigfried Kaplja
Essen, Nemčija

Pišete, da ste rasli in dorasli med nami v Sloveniji, kjer ste si izbrali tudi življenjsko družico in se vam je rodila najstarejša hčerka, oba z ženo nedvomno z otroci govorita slovensko in skrbita, da tudi tam v nemški deželi materinega jezika ne bodo pozabili? Zelo bi bili veseli, če bi se nam vaša hčerkica kdaj oglasila s kratkim pisemcem za našo otroško rubriko v Rodni grudi. Prejela bo pismen odgovor in za darilo lepo knjigo.

V veliko veselje

Spet se oglašam, vaš dolgoletni naročnik iz Švedske, in vas v imenu vse naše družine toplo pozdravljam. Ne morem vam popisati, kako nas vedno razveseli Rodna gruda. Komaj, komaj čakamo, da pride mesec naokrog, da zopet beremo novice iz naše lepe domovine in gledamo lepe slike, ki nam jih zdaj nekaj prinaša celo v barvah. Kako lepo je vse to. Res nam

je v veliko veselje in kratek čas. Midva z ženo jo vsak posebej prebereva celo do trikrat, tako da bi skoraj celo znal na pamet.

Franč Prevolnik
Landskrona, Švedska

Predlogi uredništvu

Nisem tako daleč od domovine ter imam dobro povezavo prek radia in časopisov. Na Rodno grudo sem naročen pol leta in moram pohvaliti uredništvo za trud pri urejanju, saj seznanja revija bralce vsaj z osnovnim, kar mora zanimati vsakega posameznika, ki bodisi začasno ali za stalno živi na tujem. Pohvale vredno je, da ste letos začeli v reviji objavljati tudi barvne slike. Upajmo, da nas bo Rodna gruda konec leta razveselila tudi z malim zidnim koledarjem za prihodnje leto. To predlagam uredništvu. Saj bi bilo res lepo, če bi vsaka slovenska družina ali posameznik na tujem našel nekje v svojem domu mesto, kamor bi obesil ta koledar, ki bi njega in druge iz dneva v dan spominjal na domovino in tudi na revijo Rodno grudo. To bi prav gotovo pridobilo reviji precej novih naročnikov. Kot nekdanji družbeni delavec, posebno v mladinski organizaciji, bi predlagal uredništvu, da v posameznih številkah kaj več piše o delu in življenju naše mladine doma. Menim, da bi to prav gotovo zanimalo naše mlade ljudi, ki žive po svetu. O mladih ljudeh se da veliko povedati in upam, da se bo za to našla stran tudi v Rodni grudi.

Morda se bo komu zdelo malo smešno, a vseeno bom povedal. Ko sem se pred dve leti odločil, da grem začasno služiti kruh v tujino, sem vzel s seboj droben, a zelo drag spomin. V škatlico od vžgalic sem zajel zemljo izpred praga rojstne hiše. To škatlico stalno nosim s seboj. Ni me sram povedati, da je to malo prgišče domače zemlje bilo že velikokrat obrito z mojimi solzami. Tolaži pa me misel, da moja sinka (eden ima štiri leta, drugi pa komaj leto dni in je rojen že v Nemčiji) ne bosta poznala besede »tujina«. Sklenili smo, da se vrnemo v domovino vsaj do takrat, ko bo prvi sin dorasel za šolo.

Lep pozdrav vsem v tujini!

Franci Ketiš
Hatzenport, Nemčija

Kaj več o ljudskem štetju

Pred nekaj dnevi sem prejel Slovenski koledar. Zelo mi je všeč, saj je tako skrbno urejen in v njem najdeš toliko zanimivega branja. Veste, vse me zelo zanima kar je novega v Sloveniji, oziroma v Jugoslaviji. Eno stvar ste pa zelo malo opisali, kar prav gotovo ne zanima le me-

Domačija. Foto: Ančka Tomšič

ne, ampak tudi ostale Slovence zunaj meje. Lani je bilo v Jugoslaviji ljudsko štetje, kar pa ste v Rodni grudi le kratko omenili. Pričakoval sem, da bo o tem kaj več napisanega v Slovenskem koledarju, a ni nič. Nas pa zelo zanima, kako rastejo slovenska mesta.

Alojz Macedoni
Islington N. S. W. Avstrija

V februarski številki Rodne grude boste prav gotovo z zanimanjem prebrali na strani 8—9 članek Jožeta Olaja: Slovenija v prihodnosti. V njem govori avtor o razvoju Slovenije in rasti slovenskih mest do leta 2000. Hvala za umestno kritično pripombo, upoštevali jo bomo pri izbiri gradiva za revijo in tudi za prihodnji koledar.

Rojak Rešetič piše

V Rodni grudi sem videl sliko Kostanjevice na Dolenjskem, pa Šentjernej. Od Šentjerneja je komaj pol ure do vasi Groblje. To pa je moj rojstni kraj, kate-rega sem zapustil pred dolgimi 58 leti. Zdaj pa že več kot 12 let živim čisto sam. Sam gospodarim in gospodinjim in zraven prenašam teh svojih 83 let! Vidim vedno slabše, a do zadnjega bom zvest lepi in dragi Rodni grudi, ki me obiskuje zvesto vsak mesec. Čestitam Slovenski izseljenski matici k 20-letnici! Da bi Rodna gruda še mnogo let obiskovala Slovence

po vsem svetu, da bi prodrila v vse kotičke, kjer živijo Slovenci, ki se jim toži po domovini.

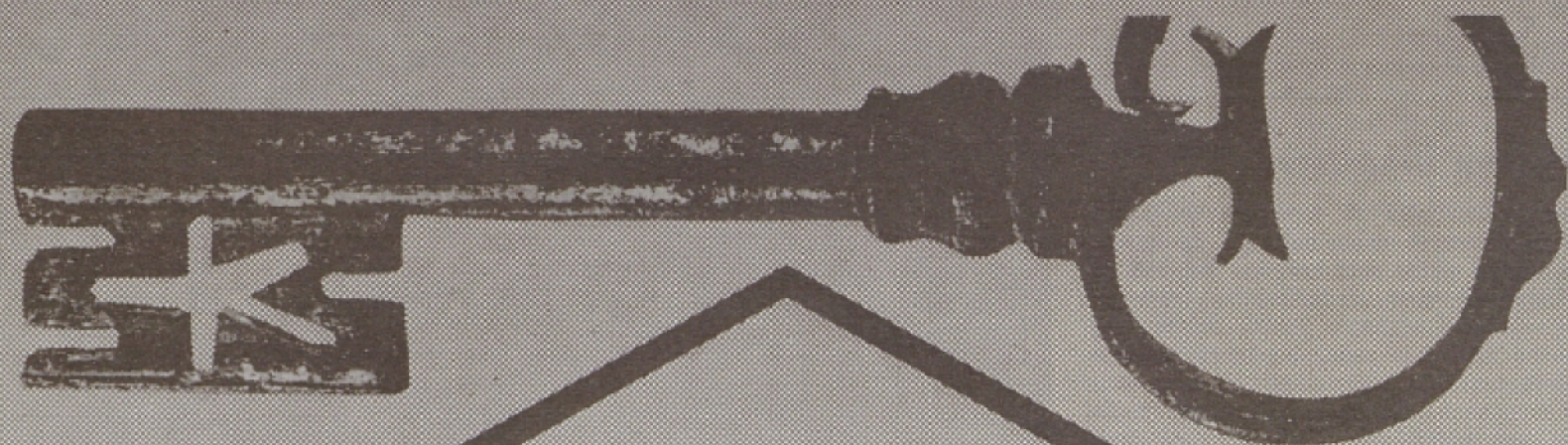
Ignatz Rešetič
East Moline, Ill., ZDA

Dragi rojak Rešetič! Hvala za lepo pismo in za zvestobo naši Rodni grudi. Saj ste njen zvesti naročnik vse od takrat, ko je začela izhajati. Če imate doma kakšno svojo fotografijo, nam jo, prosimo, pošljite. Zelo radi bi jo objavili, da bodo tudi drugi naročniki po svetu spoznali tega našega zvestega fanta. Pa še nekaj vam obljubimo: Spomladi, ko bodo zazeleneli travniki in zacvetelo drevje, bomo poslali fotografa v vašo rojstno vas in jo bomo vam v veselje in pozdrav objavili v Rodni grudi. Želimo vam trdnega zdravja in vas tople pozdravljamo!

Sodelavci so se čudili

Prav lepo se vam zahvaljujem za Slovenski koledar in za revijo, katero redno prejemam. Oboje mi je zelo všeč. V koledarju moram še posebej pohvaliti slike v barvah. Pokazala sem jih svojim sodelavcem in se kar načuditi niso mogli, da imamo pri nas v Sloveniji tako lepe stare ljudske običaje še ohranjene. Želim vam tudi v bodoče obilo uspeha pri nadaljnjem plodnem delu. Vaša zvesta bralka.

Anica Košiček - Legan
München, Nemčija

NOTRANJI TRG
IZVOZ
UVOZ

ZASTOPSTVA
KONSIGNACIJE

POHISTVO
GOSPODINJSKI
APARATI
KARNISE
PREPROGE
SVETLOBNA
TELESA

GRADBENI
MATERIAL
POLIZDELKI
EMBALAZA
OKNA
VRATA

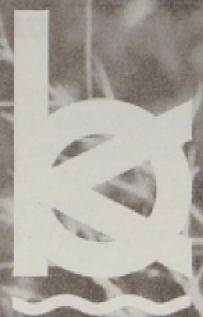
KMALU

HIŠE NA KLJUČ!

POJASNILA:

lesnina

LJUBLJANA - TITOVA 51

NAŠ DENAR JE V PRAVIH ROKAH! ZAUPALI SMO GA
KREDITNI BANKI KOPER, KI IMA SVOJE POSLOVNE
ENOTE PO VSEJ PRIMORSKI, NOTRANJSKI, KRASU IN
NA VIPAVSKEM.

V KOPRU, IZOLI, PORTOROŽU, PIRANU, SEŽANI, PO-
STOJNI, ILIRSKI BISTRICI, CERKNICI, STAREM TRGU,
VIPAVI TER V KRATKEM TUDI V LJUBLJANI, ZATO, ČE
GRE ZA DENAR JE VAŠA BANKA

KREDITNA BANKA KOPER

Nova slovenska vlada

Dosedanji predsednik slovenskega izvršnega sveta Stane Kavčič je dobil tudi mandat za sestavo nove slovenske vlade, ki ima 19 članov. Do imenovanja nove vlade je prišlo zaradi nove slovenske ustave.

Nova slovenska vlada ima tri podpredsednike: France Hočvar, Tone Tribušon in dr. Aleksandra Kornhauser. Člani nove slovenske vlade pa so: Tomaž Bizalj, Marjan Dolenc, Jože Florjančič, Pavel Gantar, Janez Kocjančič, Franc Kočvar, Boris Mikoš, Jože Novinšek, Marjan Orožen, Franc Razdevšek, Bojan Škrk, Miloš Šulin, Zora Tomič, Franjo Turk in Miloš Zidar.

Delegacija Matice in Slaki v Avstraliji

Na povabilo slovenskih društev v Avstraliji je 11. februarja odpotovala iz Ljubljane v Sydney delegacija Slovenske izseljenske matice z ansamblom Lojzeta Slaka ter napovedovalko Jano Osojnikovo. Delegacijo sestavljajo: predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger, književnik Branko Rudolf in tajnik Matice Franc Žugel ter uslužbenka Gabi Heimer. Ansambel Lojzeta Slaka bo imel na svoji koncertni turneji po Avstraliji okrog petnajst nastopov za naše rojake v vseh večjih slovenskih naselbinah na tem kontinentu. Organizatorji turneje so slovensko-avstralska društva, ki so usklajevanje nastopov in neposredno organizacijo prepustila Avstralsko-slovenskemu društvu v Canberri oziroma njegovemu predsedniku Franciju Bresniku. Delegacija Matice se bo med obiskom pogovarjala s predstavniki slovenskih društev ter o nadaljnjem sodelovanju na kulturnem področju.

Avstralski ambasador v Jugoslaviji je v imenu svoje dežele uradno izrazil dobrodoščilo slovenskim gostom in v svojem pismu Slovenski izseljenski matici zapisal: »Slovenski glasbeni skupini — ansamblu Lojzeta Slaka želim izraziti najboljše želje pred njegovim odhodom v Avstralijo. Avstralijo in Jugoslavijo ločuje na tisoče kilometrov, kljub temu pa so se odnosi med vladama obeh dežel v zadnjih letih močno okrepili. Prepričan sem, da bo ta turneja še poglobila kulturne stike in s tem pomembno prispevala k medsebojnemu sporazumevanju. R. H. Robertson, avstralski ambasador v Jugoslaviji.«

Kam gre slovenski izvoz?

Največja kupca slovenskega blaga sta ZR Nemčija in Italija, v zadnjem času pa hitro raste tudi naš izvoz v Francijo. Tri četrtine celotnega slovenskega izvoza gre na konvertibilna področja, močno pa raste tudi izvoz v države Vzhodne Evrope. Večina slovenskega izvoza je usmerjena na evropska tržišča, v neevropske dežele gre le 17,5 odstotka slovenskega izvoza, od česar večji del v ZDA.

Slike za novo bolnišnico

Slovenski likovni umetniki so novemu kliničnemu centru v Ljubljani podarili nad 200 umetniških slik, ki krasijo dnevne sobe na posameznih oddelkih in posamezne bolniške sobe. Slovenski umetniki so tako pomagali ustvariti v novem kliničnem centru primerno kulturno okolje.

Nesreča jugoslovanskega letala

Nad Češkoslovaško je eksplodiralo jugoslovansko letalo DC-9, ki je letelo na redni liniji København—Beograd. V tej nesreči je doletela smrt 27 potnikov in članov posadke, edina, ki je na čudežen način preživela nesrečo, pa je bila 22-letna stevardesa Vesna Vulović iz Beograda. Njeno zdravstveno stanje se stalno izboljšuje in ni več v življenjski nevarnosti.

Januarska katastrofa Jatovega letala je pretresla vso jugoslovansko javnost, saj ni izključeno, da gre za sabotažo. Danske in švedske oblasti so izvedle natančne preiskave, prav tako tudi češke in jugoslovanske, vendar vzrok nesreče še ni ugotovljen. Ob zaključku redakcije smo zvedeli, da je bila v letalu predstavljena mina.

Podzemna železnica v Beogradu

Glavno mesto Jugoslavije Beograd je že pred leti presegel število milijon prebivalcev in se tako uvrstil med evropska vlemesta. Mesto ima zaradi velikega števila motornih vozil precejšnje prometne težave, zato so načrtovalci izračunali, da bo imelo mesto leta 1980 dovolj denarja, da bi lahko začelo graditi podzemsko železnico (metro). Dolga naj bi bila okrog 30 kilometrov.

Večja proizvodnja

Po podatkih republiškega zavoda za statistiko je bila proizvodnja v Sloveniji v letošnjem januarju za 11,7 odstotka manjša kot lani v decembru, v primerjavi z mesecem januarjem 1971 pa je bila vseeno večja za 13,4 odstotka.

Proti podražitvi bencina

Jugoslovanski tisk je napovedal precejšnje zvišanje cen bencina v Jugoslaviji in to celo za 35 odstotkov. Avto-moto zveza Jugoslavije, ki združuje velik del jugoslovanskih voznikov motornih vozil, je proti temu protestirala pri zvezni vladi in predlagala, da bi zadevo temeljito preučili, predno bi kaj sklenili. Znano pa je sicer, da so cene jugoslovanskega bencina med najnižjimi v Evropi in bi šlo pri tej podražitvi predvsem za usklajevanje s svetovnimi cenami nafte.

Uspeh skakalcev

Na zimskih olimpijskih igrah, ki so bile v začetku februarja v Sapporu na Japonskem, so predstavljali Jugoslavijo skoraj sami slovenski športniki. Najvidnejše uspehe so dosegli smučarski skakalci — Peter Štefančič je bil deseti na 70-metrski skakalnici, Danilo Pudgar pa je bil osmi na 90-metrski skakalnici. S tem so mladi slovenski smučarski skakalci ponovno potrdili uvrstitev med svetovno smučarsko elito.

Številna jugoslovanska podjetja modne konfekcije in tekstila so v januarju predstavila svoje letošnje modele na sejmu »Moda '72« v Ljubljani.

Vesoljci na smučanju na Zatniku pri Bledu

Na Gorenjskem jih je seveda sprejel par v narodnih nošah

Posadka Apolla 15 v Sloveniji

Pred kratkim so kot posebni odposlanci predsednika Nixona dopotovali v Jugoslavijo vesoljci David Scott, Alfred Worden in James Irvin. Obiskali so Beograd, Novi Sad in Zagreb, nadalje pa so se mudili v Sloveniji. V Ljubljani se je vesoljska posadka, ki je doslej najdlje prebivala na Mesečevi površini, naselila za eno noč v hotelu Lev, kjer so tudi imeli tiskovno konferenco s slovenskimi novinarji. Vesoljce je sprejel tudi podpredsednik izvršnega sveta dr. France Hočevar in predsednik mestne skupščine Ljubljane ing. Miha Košak. Slovenskim znanstvenikom so gostje pokazali vzorce kamenin z Mesečeve površine.

Nedvomno je za vse tri vesoljce nepozaben obisk Bleda in okolice. V znak dobrodošlice so jim brhke Gorenjke ob prihodu pripele rdeče nageljne, domači fantje pa so jim ponudili po stari šegi kruha in soli.

»Počutimo se tako prijetno toplo, kot v tistem trenutku, ko smo leteli na Mesec,« je dejal navdušen nad sprejemom in gorenjskimi lepotami poveljnik Appola 15 David Scott.

Gostom je zapel Slovenski oktet, vendar brez enega člana, ki je zaradi obilice snega obtičal z avtom nekje na cesti. Nadomestili so ga kar vsi trije astronauti in tako pomnožili oktet za dva člana.

Že v soboto so se gostje preizkusili v smučanju na Zatniku pri Bledu in gledalci so morali priznati, da so tudi v smu-

čarskih veščinah prav tako pogumni in izvežbani, kot v poletih, vendar se jim je včasih le zazdelo, da jim strmi bregovi Zatnika delajo več preglavic, kot Mesečeva površina.

»Na Bledu bi kar najraje ostali,« je dejal v imenu vseh treh Alfred Worden. Vendar jim je bil čas odmerjen in od

Slovenije, ki je bila zadnja točka njihovega evropskega obiska, so se poslovili na brniškem letališču, od koder jih je posebno letalo ameriškega predsednika Nixona prepeljalo v ZDA.

Janez Zrnec

Posebno letalo ameriškega predsednika je posadko Apolla 15 odpeljalo z Brnika direktno v Houston. Na sliki: slovo od slovenskih prijateljev pred ljubljanskim letališčem. Fotografiral je: Edi Selhaus

Več izdelati in manj porabiti

Gospodarska politika Slovenije in tudi celotne Jugoslavije za leto 1972 je postavljena na izhodišča, ki so se izoblikovala zlasti v zadnjem četrtletju minulega leta. Takrat se je v največji meri pokazalo, katere so glavne slabosti našega gospodarjenja in kakšne so možnosti za njihovo odpravo. Na eni strani smo za lansko gospodarsko leto lahko ugotovili, da poraba krepko presega proizvodnjo, da tedaj porabimo več, kot nam dovoljujejo naše materialne možnosti. Na drugi strani pa je pretirano naraščanje stroškov proizvodnje ter cen povročalo močno nestabilnost celotnega našega gospodarstva. Zraven tega je prehitro naraščal uvoz, ki ga je izvoz začel dohajati šele v drugi polovici leta. Vse to pa je bilo povezano z močnimi inflacijskimi gibanji, ki so bila sicer značilna za svetovno gospodarstvo na sploh. Poleg drugih ukrepov za izboljšanje gospodarskega položaja smo tedaj divjanje stroškov in cen skušali zaustaviti z zamrznjenjem cen. O gospodarskem položaju, kakršen se je pri nas izoblikoval do konca minulega leta in o naših letošnjih prizadevanjih pa bomo nekaj več spregovorili v pričujočem sestavku.

Enainsedemdeseto leto je povzročalo sive lase gospodarstvenikom mnogih držav. Poleg drugih negativnih gibanj v svetovnem gospodarstvu je v lanskem letu še zlasti prišla do vrhunca kriza mednarodnega monetarnega sistema. Da bi presekali ta gordijski voz, so 18. decembra finančni ministri desetih zahodnih industrijskih držav sklenili odločilni sporazum o devalvaciji dolarja ter revalvaciji jena, zahodnonemške marke in nekaterih drugih valut.

Po washingtonskem monetarnem sporazumu so stali finančni in gospodarski strokovnjaki kot tudi vlade mnogih dežel pred težkim vprašanjem: kaj narediti z domačo valuto? To vprašanje je bilo na moč aktualno tudi za Jugoslavijo in za njeno gospodarstvo, ki je v lanskem letu kazalo vse prej kot rožnato podobo. Prehudo sta rasli tako investicijska kot osebna poraba, premalo smo izvažali in preveč uvažali, zaradi česar je bila naša zunanjetrgovinska bilanca vse bolj negativna, naraščala je nelikvidnost naših gospodarskih organizacij in padala je dejanska vrednost dinarja. Čeprav smo tega devalvirali že v januarju 1971, je bilo že sredi leta očitno, da je njegova resnična vrednost precej nižja, kot pa smo jo s to devalvacijo uzakonili.

December je tedaj — tri dni po devalvaciji dolarja — prinesel še eno devalvacijo jugoslovanskega dinarja. Tako smo v novo gospodarsko leto stopili z denarjem, ki je vreden sedemnajstino ameriškega dolarja ali 48,147 miligramov čistega zlata. V to leto pa smo stopili tudi s prepričanjem, da bo lahko nova vrednost dinarja prispevala k urejevanju položaja v narodnem gospodarstvu in prispevala k njegovi stabilizaciji.

Gospodarstvu dati več možnosti za rast

Glavno ogrodje načrtov za naše gospodarstvo v leto 1972 predstavljajo zlasti hotenje po njegovi stabilizaciji, prizadevanje povečati storilnost dela, proizvodnjo in izvoz, ter načrti o zmanjšanju osebne porabe, investicij in uvoza. Poleg tega pa naj bi gospodarstvo potegnilo večji delež pri delitvi bruto dohodka, s čimer bi se materialno krepilo ter bi dobilo večje

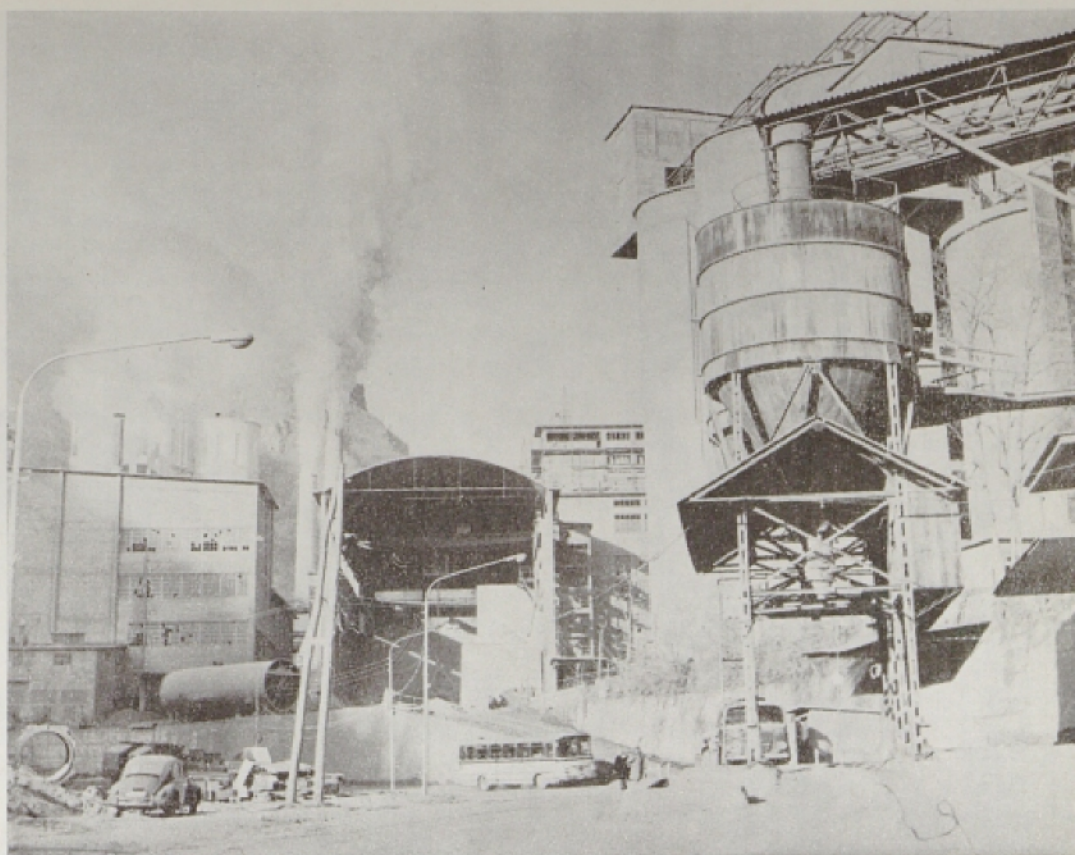

možnosti za doseg likvidnosti. Z uresničitvijo teh in drugih načrtov bi rešili troje bistvenih nalog, ki stoje pred nami. S povečanjem izvoza ter hkratnim zmanjšanjem uvoza bi zmanjšali primanjkljaj v plačilni bilanci s tujino, z zmanjšanjem dajatev in drugih obveznosti gospodarstva bi le-temu omogočili primerno okrepitev, z nižjo osebno ter investicijsko porabo kot tudi z manjšo rastjo cen pa bi stabilizirali naše tržišče. Za doseg bistvenih ciljev naše gospodarske politike v letošnjem letu bo — kot predvidevajo — potrebno (v zveznem merilu) doseči naslednje: povečati skupni družbeni proizvod (za 5,5 odstotkov), zaposlenost v družbenem sektorju (za 3,5 do 4 odstotke) ter investicije (za 3,5 do 4 odstotke), življenjsko raven pa ob tem zvišati za 3 do 3,5 odstotka, medtem ko bi morali izvoz povečati za 12 do 14, uvoz pa samo za 6 odstotkov. V zvezi s stabilizacijskimi načrti kot tudi predvidenim porastom življenjske ravni prebivalstva pa so tudi predvidevanja o porastu cen: le-te se v letošnjem letu ne bi smele povečati za več kakor 5 odstotkov.

Naloge, ki smo si jih zastavili za letošnje gospodarsko leto, niso lahke. Kljub temu v zvezi z njimi črnogledost ne bi bila na mestu, saj so že mnoga gospodarska gibanja v lanskem letu kazala ugodne možnosti njihovega reševanja. Za primer bi lahko navedli našo lanskoletno plačilno bilanco. Le-ta nam je za prvo polletje vrgla kar 460 milijonov dolarjev deficita, medtem ko smo v drugem polletju v njej dosegli celo okrog 110 milijonov dolarjev suficita. Celoletni saldo je tako nanese 350 milijonov dolarjev deficita. Toda spričo ukrepov, ki smo jih zastavili v zadnjem obdobju in tudi zaradi devalvacije dinarja predvidevajo, da bo letošnja plačilna bilanca izkazala deficita za 100 do 120 milijonov dolarjev, pri čemer pa bi se naše devizne rezerve povečale za okrog 100 milijonov dolarjev. Takšnim predvidevanjem v prid govorijo tudi številke o naši zunanji trgovini ob koncu minulega leta, ko smo v izvozu dosegli tudi svoje vrsten rekord: decembra smo izvozili blaga za 3.280 milijonov, kar je največ izvoza v enem mesecu vse od leta 1945.

V Sloveniji — povečanje zaposlenosti in storilnosti dela

Misli in podatki, ki smo jih navajali doslej, so veljali za celotno Jugoslavijo. Morebiti bi kazalo nekaj vrstic posvetiti slovenskemu gospodarstvu posebej. Le-to se sicer v splošnem giblje v okvirih celotne jugoslovanske politike, vendar ima kot sleherno republiško gospodarstvo tudi svoje posebne poteze.

Drugi slovenski kontrast: kako naj človek živi v industrijskem kraju? Posnetek je iz Trbovelj, kjer zrak onesnažuje tudi cementarna.

Za slovensko gospodarstvo v letu 1971 bi med drugim lahko zapisali porast industrijske proizvodnje, izvoza in deviznega dotoka iz turizma, prav tako pa tudi zmanjšanje števila brezposelnih. Od leta 1970 so svojo proizvodnjo najbolj povečale usnjarsko-obutvena industrija, elektroindustrija, industrija predelave nafte, kemična, gumarska, grafična, živilska, lesna in papirna ter druge industrije. Celotna industrijska proizvodnja se je v Sloveniji v letu dni povečala za 9,6 odstotka, zaposlenih pa je bilo v njej ob koncu leta 276.607 delavcev, kar je za 4,4 odstotka več kot leto dni prej. Tako se je tudi zmanjšalo število nezaposlenih. V mesecu decembru je tudi Slovenija — podobno kot vsa Jugoslavija — dosegla največ izvoza. Precej se je med drugim povečal izvoz živine in mesa, največ v Italijo. Zelo ugodno sliko pa kaže tudi lanskoletni izkupiček slovenskega turizma, saj nas je obiskalo okrog dva milijona turistov, kar kaže tudi to, da prihaja k nam gostov iz tujine iz leta v leto več. Izhodišča za gibanja v slovenskem gospodarstvu v letu 1972 so podobna onim za gospodarstvo cele Jugoslavije. Glavni namen ukrepov, ki jih predvidevamo za naše letošnje gospodarjenje, je učinkovito vključevanje Slovenije v stabilizacijska prizadevanja v Jugoslaviji. Zato tudi za

Slovenijo velja, da bo moral družbeni proizvod rasti hitreje od osebnih dohodkov in porabe ter da se bodo morala bremena gospodarstva zmanjšati. Družbeni proizvod bi tako porasel za 6,5 odstotka, medtem ko bi se zaposlenost povečala za 2, storilnost dela pa za 4 do 5 odstotkov.

— O —

Zapisali smo samo nekaj glavnih potez jugoslovanskega in slovenskega gospodarstva v letu 1972. S sistemskimi ukrepi, ki smo jih že sprejeli ali jih šele začrtujemo, je v prvi vrsti predviden poskus stabilizacije le-tega. Neposredno v zvezi s to stabilizacijo pa so vprašanja proizvodnje, tržišča in cen, potrošnje ter plačilne bilance. Da bi zmanjšali deficit v tej, pa bo potrebno zavirati porast uvoza na eni in spodbujati izvoz na drugi strani. V zvezi s tem naj bi tedaj dajali največ spodbude tisti proizvodnji, ki ni toliko vezana na uvoz surovin, marveč sloni njeno delo na domačih surovinskih virih. Kar zadeva razmerje med proizvodnjo in porabo, pa bi ga na kratko lahko opredelili tudi takole: vse oblike porabe, tako osebne kot družbene, je potrebno spraviti v okvire materialnih možnosti države, torej proizvajati in izvažati več, kakor porabiti in uvoziti.

Brežice ležijo na robu Slovenije, vendar ne daleč od središča. Turizem je tudi tu vedno bolj zanimiv...

Janez Zrnec

Kjer se zlivata Krka in Sava...

Bogate izkopanine nam pričajo, da predniki niso naselili Dolenjske zaradi cvička, saj so vinsko trto prinesle v naše kraje šele rimske legije. Dolenjska pa je bila naseljena že davno pred Rimljani; vsaj tri stoletja pred našim štetjem so se tja priselila keltska plemena in se pomešala s prvotnimi prebivalci. Kot povsod so tudi tu Rimljani gradili svoje naselbine vojaškega značaja. V okolici današnjih Brežic sta bili kar dve, Romulum, ki je bil popolnoma rimski in Neviodunum, kakor so Rimljani imenovali posvojeno prestolnico keltskega plemena Latobincev. Ko je propadel Rim, so propadle tudi naselbine, ostala je le rimska cesta, ki je povezovala imperij in vzhodne pokrajine. Po tej cesti so prodirala proti vzhodu germanska plemena, po

njej so tudi prišli naši predniki, prav Slovenci, ki so se naselili najzahodneje.

Sotla takrat še ni razmejevala ozemelj Hrvatov in Slovencev. Svojo vlogo je dobila šele pred približno tisoč leti, ko so Slovenci prišli pod nemško cesarstvo, kar je verjetno vplivalo, da sta se formirala dva različna jezika s prejšnjo slovansko osnovo.

V enajstem stoletju je prišlo področje okrog današnjih Brežic v fevd salzburških škofov, ki so se trudili, da bi čimbolj okrepili svojo oblast na tem področju. Zgradili so mogočen grad in naseljevali svoje koloniste. Gradu so se polastili Mađžari pod vodstvom legendarnega kralja Matjaža, a so ga po desetih letih spet vrnil nemškemu kralju Habsburžanom.

Kmečka zmaga v Brežicah

Ko je v letu 1515 zajel vse slovenske dežele kmečki upor, je plemstvo zaprosilo za pomoč hrvaškega bana. K temu je odšel vitez Marko s Klisa, ki pa ni bil zadovoljen s plačilom in je spotoma polovil še 500 otrok in žena upornih kmetov ter jih prodal v suženjstvo. Kmetje so za to zvedeli še preden se je Marko vračal in devettisočglava vojska ga je počakala pri Brežicah. Ker je imel s seboj le okrog 70 vojščakov, se je zatekel v brežiški grad, še prej pa je opustošil Brežice. Kmečke množice so hitro prebile zidove in pobile posadko, le vitez Marko se je z majhnim spremstvom skušal prebiti iz gradu. Vendar so kmetje nekaj takega pričakovali in so prej našagali debela, ki so držala dvizni

most. Konjeniki so padli v jarek, kjer so jih razjarjeni kmetje pokončali kar z vilami.

Po tej bitki je grad ostal razvalina in šele po petnajstih letih ga je dal cesar Ferdinand pozidati in še posebej utrditi, da je lahko kljuboval turškim obleganjem. Grad je imel štiri metre debele zidove in toliko topov, da so se ga poslej Turki in kmečki uporniki raje izogibali. Bil je edini grad v Posavju, ki se ni vdal upornikom hrvaško-slovenskega kmečkega upora.

Ko je hrup vojská potihnil, je tudi grad in gospoda v njem zaživel mirnejše življenje. Grofje Atemsi so bili zlasti navdušeni nad umetnostjo, saj so šolali v Gradcu in v Rimu celo svojega slikarja Franca Remba iz Radovljice. Le-ta je potem pod baročnim vplivom poslikal največjo grajsko dvorano z motivi iz grške mitologije. To je največji posvetni baročno poslikani prostor pri nas.

Dandanašnji je grad na zunaj skoraj tak, kot je bil nekoč, le v notranjosti je preurejen v muzej. Muzejske zbirke so bogate, od izkopenin keltskih in rimskih časov, prek etnografskih predmetov do zbirk iz zadnje vojne. Ker je v gradu še nekaj stanovalcev, ki se počasi odseljujejo, muzejske prostore še vedno širijo. Ekspozicij, ki so jih zbrali na svojem področju, nekaj pa zamenjali z drugimi muzeji, je še dovolj na zalogi.

Ponos inženirjev stare Avstrije

Ko zavijemo z avtoceste Ljubljana-Zagreb proti Brežicam, moramo prečkati stari most preko Krke in Save, ki se pri bližnjem Čatežu že zlivata. Ta most je dolg 527 metrov in je bil leta 1906, ko je bil postavljen, tretji najdaljši most v avstro-ogrski monarhiji. Današnjim potrebam ne

zadostuje več, saj se vozili na mostu ne moreta srečati. Brežičani in drugi uporabniki tega mostu so le dočakali novega, ki ga prav zdaj gradijo pri Čatežu. Ta bo povezoval le dva bregova, saj sta Sava in Krka tu že ena reka, Sava.

Okrog starega mostu in pod njim na bregovih pa vidite vedno kako kolo. In če podrobneje pogledate, vidite tudi njegovega lastnika, kako lovi ribe. Zelena Krka je tu še posebej bogata z ribami; sem ne zahajajo lovit samo Brežičani, pač pa tudi gostje iz tujine.

Kmetje se navdušujejo nad kmečkim turizmom

Zaradi majhnega števila industrijskih objektov, prištevamo brežiško občino med nerazvite. Vendar so se prebivalci znašli in poleg kmetijstva poiskali zaslužek še v turizmu. Brežičani imajo zato res posluš, saj so v mestu samem zgradili sodoben hotel B kategorije z restavracijo, kdor pa želi bolj po domače, pa lahko zaide v vrsto gostiln.

V Brežicah je tudi sedež občinske Turistične zveze, ki združuje dvanajst krajevnih turističnih društev. Zveza je aktivna, saj prireja razna tekmovanja za najlepše urejen kraj, med posamezniki pa za najlepše urejen videnz hiše in vrta. Poleg tega imajo obširen program za še boljše turistično ureditev občine, kar pa zaenkrat zaradi pomanjkanja denarja prepustljajo močnim turističnim podjetjem od zunaj. Vendar upajo, da bo sprejet program, po katerem naj bi za turistični vzpon kraja prispevalo vse gospodarstvo občine dva promila celotnega dohodka. S tem bi uredili staro kopališče ob Krki, zgradili žičnico na hrib sv. Vida in še mnogo drugih stvari.

Na prvem mestu je razvoj kmečkega turizma v okolici. Turistična zveza je že prejela od kmetov več ponudb, da bi na svojih posestvih uredili celo do po petnajst turističnih sob. Pri tem ne nameravajo sob oddajati le za prenočevanje, pač pa bi nudili turistom vse udobje s prehrano vred. Za to vrsto turističnih možnosti je namreč mnogo povpraševanja zlasti med tujci. Seveda so zaenkrat vprašanje le še posojila, ki jih bo Turistična zveza preskrbela zainteresiranim kmetom. Na ta način si bo občina zagotovila stalnejše dohodke od turizma, kmečkemu prebivalstvu pa bo omogočila, da ne bodo odvisni le od kmetijstva.

V toplicah le dvajset minut

Dva kilometra iz Brežic stoji na skalni polici nad Savo vas Čatež. Nad vasjo poteka avtocesta Ljubljana-Zagreb, ob njej

stoji bencinska črpalka in restavracija »Na griču«. Radovedne turiste sprejemajo v turistični poslovalnici, ki je v malem kiosku poleg. Ker restavracija, kljub temu da je moderno opremljena ne ustreza več potrebam, gradi podjetje Petrol nov motel s 60 ležišči. V samem Čatežu je okrog sedemdeset ležišč v privatnih sobah, ki so v sezoni skoraj vedno dobro zasedene, saj tu stanujejo gostje, ki se zdravijo v bližnjih Čateških toplicah. Sobe so prve kategorije, opremljene s tušem ali kopalnico.

Kilometer in pol dolga cesta nas ob veliki drevesnici vrtnarije Čatež pripelje do Čateških toplic. Termalne izvirke s temperaturo 57,2 stopinje Celzija so odkrili že leta 1779 v opuščenih strugi reke Save. Narasla voda jih je ob povodnjih zasula, a so jih spet odkopali. Kakšne so takrat izgledale toplice? Iz vodnjaka, v katerem se je zbirala zdravilna voda, so jo črpali z ročnimi črpalkami v lesene kadi in bazen, kjer so namakali bolnike. Današnji moderen videnz in sisteme zdravljenja so toplice dobile šele po zadnji vojni. S termalno vodo zdravijo razne bolezni od revmatizma, do menedžerskih obolenj. Poleg objektov, ki so namenjeni izključno terapiji pod zdravniškim nadzorstvom, se gostje lahko kopajo še v odprtem bazenu olimpijskih razsežnosti in v enem zaprtem. Posebnost teh toplic je, da se lahko na prostem kopate tudi pozimi, medtem ko maj dobrih deset metrov proč škriplje sneg pod nogami. Voda je namreč tako topla, da greje tudi zrak nad in okoli bazena, ki je zaščiten od vetra s polno ograjo. Zaradi temperature vode in snovi, ki jih vsebuje, pa nikomur ne priporočajo, da bi ostal v bazenu dalj kakor dvajset minut. Utegne škodovati.

Dvorana v brežiškem gradu je ena izmed najlepših v Sloveniji (slika levo). V gradu pa je nadvse zanimiv muzej, grajske kleti pa zasedajo sodi podjetja Slovenijavino (desno).

Podoba Ptuja nas še vedno spominja starih časov...

Breda Kovič

nami, sredi ravnine leži Dornava z baročnim gradom, najlepšim ravninskim dvorcem v Sloveniji. Rodbina štajerskih Attemsov je z njim pokazala svoj svetovljanski okus in željo po doseganju sodobnih kulturnih središč Evrope, saj park, ki obdaja dornavski dvorec, želi tekmovali celo z Versaillesom ali Schönbrunom. Bogato kovana ograja je ločevala svet mogočnih Attemsov od sveta dornavskih vaščanov. Ko se danes sprehajamo po stezicah grajskega parka, si moramo v mislih priklicati čas, ko so bile še snežno bele, posute z drobnim peskom, ko so vodile sprehajalca mimo umetno sestavljenih nasadov grmičja, med gredami cvetja. To je bil čas, ki je organsko povezal arhitekturo z naravnim okoljem. V mislih smo v prvi polovici 18. stoletja. Tedaj je namreč arhitekt, katerega ime ni znano, končal na Dornavi svoje delo: dogradil je glavno stavbo z dvema dvoriščnima kriloma. Glavna fasada se vsa, od podnožja do strešnih lin in dimnikov, podreja poudarjeni sredini, to je portalu in trikotnemu zatrepu vrh strehe. To urejenost in pretehtanost je porušila le štorclja, ki si

Izlet na Ptujsko polje

Za današnji izlet smo si izbrali Ptujsko polje. Zarisali bomo krog od Ptuja pa nazaj, za konec še kratek skok do znamenite Ptujске gore in gradu Štatenberg.

O usodi te pokrajine je odločala narava. Krojila je življenje vsem, ki so v dolгих tisočletjih živeli od njenih sadov. Na severu jo objemajo Slovenske gorice, Haloze na jugu, počez pa teče Drava, razcepljena v rokave. Podnebje veje iz Panonije. Tu je doma Kurent, ki vsako leto oživi, da

s svojim spremstvom prežene zimo in vse zle duhove. Prav zdaj je njegov čas, nekaj dni bo vladal na Ptujskem polju. V poznih večerih se v mrak prikrađa nekaj skrivnostnega: enakomerno poskakujejo kurenti — oglušujoče zvonjenje, grozeče ježovke. Kurent je nekakšna zgoščena zgodovina človekovih predstav o svetu neznanega. Delček neznanega nosi vsakdo od nas v sebi, iz preteklosti v prihodnost. Smo osem kilometrov od Ptuja. Dolina Pesnice se odpira v Ptujsko polje, pred

je na enem izmed dimnikov spletla svoje gnezdo.

In kakšen je bil dornavski grad znotraj? Stopnišče vodi v gornje nadstropje, med bogatim štukom se odpirajo stropovi, nanje je pričaral slikar mitološke prizore, stene prekrivajo zidne tapete z igrivimi rokokojskimi prizorčki ali pa s takrat ta-

Gotska cerkvica na Ptujski gori se čudovito ujema s pokrajino (slika levo spodaj). Kip v parku dornavskega gradu (spodaj).

ko zelo modernimi kitajskimi motivi. K temu še bogata stilna oprema, svetloba zlatih svečnikov, toplota kaminov in bogato okrašene peči, to je okolje, v katerega so se podale krinoline in nakodrane lasulje.

Nekdanjega blišča dane ni več. Dragočnosti iz dornavske graščine, med njimi tudi zidne tapete, hrani Ptujski muzej. Park je le še bled spomin na svojo živopisno preteklost. Ostala je fontana, ki jo čuva stari Neptun in zamišljeni antični modreci.

Naša pot nas vodi ob južnem robu Slovenskih goric. Hiše so nizke, s slamo krite, v svet mežikajo z malimi okni. Nekoč so bile grajene iz brun, današnje so v večini zidane. Nekatere imajo gospodarska poslopja posebej, druge so zidane »na akl« tako, da je pod eno streho vse gospodarjevo imetje. Malo je še hiš, kjer bi se lahko pogreli ob ognjišču, iz katerega uhaja dim naravnost skozi odprtino v »velbu«. Več je takih, v katerih nalaga gospodinja lončeno krušno peč. Vendar je na Ptujskem polju veliko novih hiš in hišic, ki niso starejšim prav v ničemer podobne. Na vse mogoče načine se prilagajajo našemu času. Z vrha naravne terase nas že od daleč pozdravlja veliko grajsko poslopje in cerkev. To je Velika Nedelja, nekdanji sedež nemškega viteškega reda. Friderik Ptujski, ministerial salzburških nadškofov je namreč v 12. stoletju poklical semkaj križarje in jim izročil zemljo z zahtevo, da jo branijo pred napadi Madžarov. Križarji so si tukaj sezidali komendo, čez čas pa so svojo posest uspeli še povečati.

Več kot sedem stoletij stara cerkev zgovorno priča o viteško razpoloženem času, v katerem je nastala. Njena ladja je dolga, zvonik pa jo varuje kot srednjeveški stražar.

K posesti križarjev je spadal tudi grad. Precej manjši je od cerkve. V sedemnajstem stoletju je zamenjal starejšo utrdbo na istem mestu. S svojimi štirimi ogelnimi stolpi gospoduje nad okolico.

Po drugi cesti se vračamo proti Ptuj. Najprej čez Dravo, potem pa v smeri proti njenemu toku. Z vrha skalnatega brega, visoko nad rečno strugo nas pozdravlja grad Borl. Iz turističnih razglednic in prospektov ga poznamo kot grad, ki mu je današnji čas dodelil novo nalogo — turistično. Torej vzrok več, da na Borlu naredimo kratek postanek.

Najlepši je razgled, ki se odpira z grajske terase. Danes pravimo enkratnega razgled, v zgodovini gradu pa je bil važnejši strateško pomemben položaj. Niti prvega niti drugega na Borlu ne gre zanikati. Grad je stal na tem mestu že v 12. stoletju. Prav zaradi njegovega važnega položaja sta se potegovala zanj madžarsko-hrvaško kraljestvo in rimsko cesarstvo nemške narodnosti. V 13. stoletju preide v last gosposlov Ptujskih. V 15. stoletju grajske zidove poruši Matija Korvin, v 17. stolet-

Slikovit vodnjak na dvorišču gradu Borl

Borlski grad je znamenit tudi po svojih arkadah

Grad in cerkev nemškega viteškega reda v Veliki Nedelji

ju pa so sezidali današnji grad. Z zgodovino gradu so povezana tudi medvojna leta. Že leta 1941 so se grajski prostori spremenili v gestapovske ječe. Marsikdo je med temi zidovi preživel svojo zadnjo noč, zjutraj je padel kot talec v Celju ali

Mariboru. Veliko pa je bilo tudi tistih, ki so od tod pričeli svojo pot v koncentracijska taborišča.

Potem, ko smo si grad Borl ogledali in slišali nekaj iz njegove zgodovine, nas naša pot pelje prav po sredi Ptujkega po-

Grad v Dornavi

lja, mimo gručastih vasi in takih, ki v ravni razpotegnjeni vrsti spremljajo cesto. Smo v deželi čebule — lukarije. Lukarijo in lukarje, njihovo delo, veselje in žalost je opisal pisatelj Anton Ingolič v svojem delu »Lukarji«.

Naša pot se je skoraj že sklenila, saj smo prav pred Ptujem, našim izhodiščem. Pozdravlja nas njegova značilna panorma. Mimo Brega in Hajdine gremo, po poti antičnih rimskih legij. Kar trije mitreji so dokaz za to, kako zelo je bilo razširjeno čaščenje nepremagljivega Mitre, boga in zaščitnika rimskih vojakov.

In zdaj je pred nami Ptujška gora. Ptujskogorska cerkev je biser slovenske gotike, zato si jo moramo vsekakor ogledati.

V devetdesetih letih 14. stoletja se je Bernard Ptujski odločil, da vrh Ptujške gore sezida to cerkev. V prvih letih 15. stoletja je bila v glavnem že dozidana. Ker je bila njena zidava razmeroma kratka, je stavba enotna tako po zamisli, kakor po izvedbi. Samo fasada je nekoliko spremenjena. V 15. stoletju se je namreč podrl zvonik. Stavba se na zunaj zdi čokata, zato pa je znotraj vsa drugačna. Takoj ko prestopimo prag, začutimo vso melodijo prostora, ki nas je sprejel. To je širok troladijski prostor, kjer rastejo v višino snopi stebrov, kjer se nad njimi razpenjajo loki in rebra obočnih pol. Kamor pogledamo, povsod ubranost, lepota v celoti in najdobjejšem detajlu: visoka kvaliteta srednjeveškega freskanta v temnem prostoru pod korom, orgeljskim piščalim podobni stebri, igra mrež zapletenega krogovičja na oknih, plemenite silhuete gotskih nebeščanov in bogastvo baročne opreme.

Kdo je bil mojster, ki je vse to ustvaril? Strokovnjaki so ga iskali in našli prav za-

radi posebnosti njegovega dela. Vpliv znanih stavbnih mojstrov Parlarjev, ki so delovali v Augsburgu, Ulmu, Nürnbergu, Pragi in drugod, je zajel tudi naše kraje. Že v 14. stoletju deluje v Ptujju delavnica parlerjansko šolanega mojstrstavbarja. Najbrž so ga poklicali gospodje Ptujski ali morda grofje Celjski. Naj bo že tako ali drugače, cerkev na Ptujski gori je višek parlerjanske arhitekture pri nas.

V bogatem baročnem oltarju je razgrnila svoj plašč ptujskogorska Marija, plastika izredne kakovosti.

Od tu je še 11 kilometrov do našega končnega cilja — gradu Štatenberg. Ponovno se bližamo nekdanji posesti Attemsov, ki so bili lastniki gradu do leta 1819. Sezidali so ga v prvi pol. 18. stoletja in izbrali lokacijo vrh brega nad sotočjem Dravinje in Ložnice. Baročni dvorci so vedno premišljeno vključeni v naravno okolje. Attemsi so zidavo zaupali italijanskemu arhitektu Comesiniju. Zasnoval je bogat baročni дворец: okrog pravokotnega dvorišča je razporedil stavbna krila velikih dimenzij. Poudaril je glavni stanovanjski del, v katerega vodi dvojno stopnišče v prvo nadstropje.

Attemsi so ljubili razkošje tudi znotraj svojih gradov. Zato so zaposlili spretnе štukaterje, večje freskante, ki so jim znali pričarati družbo alegoričnih in mitoloških oseb in prizorov.

Po obnovi leta 1950 je grad Štatenberg sprejel novo nalogo, postal je turistični objekt. In prav zato si na cilju lahko privoščimo malo daljši postanek.

Notranjost gradu Štatenberg

● MEDVODE

Podhod in nadvoz

Na ljubljanskem Urbanističnem zavodu so pripravili načrte za gradnjo podhoda in nadvoza v Medvodah. Medvodčani zahtevajo, da se podhod uredi tako, da bo pod njim možen tudi promet z osebnimi avtomobili. Gradnja naj bi potekala v več etapah, za letos obetajo dograditev podhoda.

● VELENJE

Tulipani sredi zime

V rastlinjaku v Velenju so jeseni posadili petdeset tisoč čebulic tulipanov. Prvi uspeh je že viden, zato so sklenili, da bodo drugo leto nasade še razširili. Medtem pa morajo še poiskati tržišče za svoje cvetje.

● LJUBLJANA

Izobraževanje

V minulih treh letih se je izobraževalnih tečajev mestnih sindikatov udeležilo štiri tisoč članov iz osnovnih organizacij. V namene izobraževanja so porabili 720.898 dinarjev.

● ŠMARJE-SAP

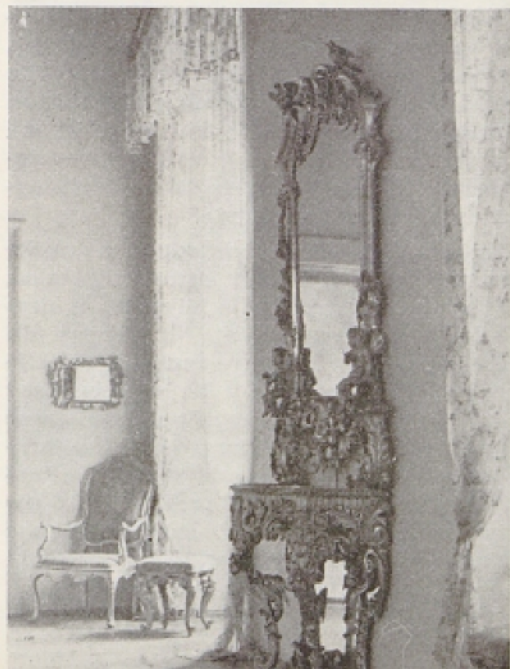
Nesreča z monoksidom

Slovensko javnost je pretresla vest, da se je v Šmarju zastrupila z monoksidom, ki je uhajal iz plinske peči, družina Prpar — oče, mati in nekajmesečni sinko.

● LJUBLJANA

Telefoni in avtomobili

Anketa je pokazala, da imamo v Jugoslaviji več avtomobilov kot telefonov. Lani je prišlo na sto prebivalcev enajst avtomobilov in 8,36 telefona.

Plečnikov muzej v Ljubljani

Sredi januarja smo v Sloveniji praznovali stoletnico rojstva največjega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika. Ob tej priložnosti je Zveza arhitektov Slovenije objavila, da bodo v nekdanji Plečnikovi hiši v Trnovem v Ljubljani uredili Plečnikov spominski muzej, ki naj bi prikazal ustvarjalno delo tega velikega slovenskega arhitekta, obenem pa naj bi bil to muzej slovenske arhitekture.

Podobnega muzeja doslej ni bilo na Slovenskem. Obiskovalci se bodo namreč spoznali z delom enega izmed največjih Slovencev polpretekle dobe, pomembna kulturna pridobitev pa bo to za vso Slovenijo in seveda še posebej za Ljubljano. Bogata Plečnikova zapuščina, celotno gradivo bo dostopno javnosti, javna pa bo seveda tudi celotna razstava arhitekturnega gradiva. Ustanovitev slovenskega arhitekturnega muzeja v Plečnikovi hiši je tudi sklep ljubljanskega mestnega sveta.

Bodoči Plečnikov muzej oziroma muzej slovenske arhitekture bo poleg sistematičnega prikaza Plečnikovega dela zajemal tudi značilne stvaritve s področja stavbarstva in urbanizma v Sloveniji, notranje opreme, industrijskega oblikovanja in z ostalih področij, ki so povezane z arhitekturo. Plečnikova hiša bo torej že v bližnji prihodnosti postala pomemben slovenski dokumentacijski in raziskovalni center.

S Plečnikovim delom se v Ljubljani srečujemo na vsakem koraku, zato je prav, da bo spomin nanj še bolj živ. Del novega trga za nunsko cerkvijo se po sklepu ljubljanskega mestnega sveta odslej prav tako imenuje po Jožetu Plečniku.

● LJUBLJANA

Starostno zavarovanje kmetov

Na postavljeno vprašanje je v gospodarskem zboru Rado Miklič odgovoril, da bi po predlogu zakona približno pol breme na starostnega zavarovanja krili kmetje, drugo pa politične skupnosti. Zakonski predlog bo skupščini predložil izvršni svet v kratkem.

Motiv iz Ljubljane: Pogled iz »Zvezde« proti gradu. Tudi tu se pozna roka arhitekta Jožeta Plečnika.

● LJUBLJANA

Premalo stanovanj

Po podatkih zadnjega popisa prebivalstva ugotovimo, da živijo Slovenci v 516 tisoč gospodinjstvih, v 471 tisoč stanovanjih. Ta podatek kaže, da nam manjka še 55 tisoč stanovanj. V barakah živi 416 družin, kar 3649 človekovih prebivališč pa ima še ilovnata tla.

● DOBRNA PRI CELJU

Izum

Franc Kosar je izumil cenen in preprost filter za prestrezanje saj in plinov, ki ga je patentiral že v večih evropskih državah. Prvi serijski izdelovalec filtrov bo podjetje Ključavničar iz Celja.

● IZOLA

Oprema bo pomemben izvoznik

V novi hali izolske tovarne Oprema so že začeli izdelovati pohištvo in hotelsko opremo. Letos bodo mnogo izdelkov izvozili na zahodno tržišče.

● DUNAJ

Spomin parnim lokomotivam

Mladi inženir Tadej Brate je pred kratkim izdal na Dunaju knjigo Parne lokomotive v Jugoslaviji v nemščini in angleščini. S tem je ljubitelj starih lokomotiv hotel pustiti majhen spomin na črne sopihajoče lokomotive, ki so že skoraj povsem izginile z naših prog.

● GORICA

Simon Gregorčič oživljen

Po daljšem premoru je v Gorici spet začel delovati klub Simon Gregorčič, ki bo prirejal predavanja o kulturni in politični zgodovini Slovencev ter o aktualnih dogajanjih v slovenskem kulturnem prostoru.

● LJUBLJANA

40 tisoč študentov

V Sloveniji sta se formirali dve visokošolski središči: Ljubljana in Maribor, ki se bosta v prihodnosti še krepili. Po predvidevanjih se bo število študentov do leta 1985 povečalo od sedanjih 15 tisoč na 40 tisoč.

Z elektriko nad omrtvele ude

Ob jugozahodnem robu mestnega središča se je v Ljubljani izza leta 1945 razprostrl venec novih zgradb. Za potrebe ljubljanske univerze in Akademije znanosti, zlasti za proučevanje prirodnih ved in njihovih uporabnih tehniških vej so zrasli številni inštituti in laboratoriji; zrasla so poslopja s predavalnicami, upravnimi prostori in kabineti znanstvenikov. Četrta Mirje, Kolezijo, predele proti Viču — še pred tridesetimi leti nisi videl tam drugega kot njive, puste poljane in redke hiše — so danes zapolnile bele palače. Betonska pročelja z gostimi nizi oken, parkirne ploščadi, zelenice, asfaltne in peskne poti med njimi — taka je vse bolj zaokrožena podoba vseučiliškega mesteca, sestavljenega iz človeških čebelnjakov, v katere se mlada republika ozira z vero, da bo ambiciozno snovanje v njih prineslo slovenskemu narodu rešitev iz majhnosti in kulturnih zamud, ki so mu v preteklosti kratile pravico, prištevati se ena-

Obisk pri profesorju Lojzetu Vodovniku

kopravno k družini naprednih narodov. Leto in dan brenči v teh ulnjakih. Predavanja, vaje, poskusi, zapleteni raziskovalni programi družijo študente ter njihove univerzitetne učitelje v ustvarjalne skupine. Čeprav v miniaturi teče tu življenje podobno kot v Oxfordu ali Cambridgeu, Harwardu ali Berkeleyu. Rod za rodom mladih intelektualcev prihaja v naročje ljubljanske Almae matris, da bi prodirali k znanju, da bi se borili za zaklade moči, ki jih hrani, a tako često ljubosumno prikriva človekova narava, da bi ujeli in obdržali korak s svetovnimi silami napredka ter da bi slednjič vsečloveški kulturi in civilizaciji tudi kaj izvirnega, kaj čisto svojega pridodali. V množici raziskovalnih programov, ki jih danes uspešno razvija slovenska znanost, se prav gotovo odlikuje — tako po samoniklem značaju kot po uporabnem namenu — program profesorja dr. ing. Lojzeta Vodovnika in

njegove skupine na elektrotehniški fakulteti. Ta team se že več kot sedem let intenzivno ukvarja z nalogo, kako z elektriko pomagati omrtvelim človeškim udom. Strokovno imenujejo ta program: »uporaba funkcionalne električne stimulacije za rehabilitacijo paraliziranih udov«; program tedaj sodi glede na svoje tehniške probleme v okvir dveh zelo sodobnih ved: medicinske elektronike in biokibernetike. Ko sem šel na obisk k prof. Vodovniku, sem si v svoji laiški domišljiji predstavljal, da mi bo seči v roko hladnemu, morda kar osornemu, vsekakor pa starejšemu učenjaku, ki mi bo s kakšno inačico davne replike: »Ne dotikaj se mojih krogov« dal vedeti, da je čista izguba časa, ako se neposvečen tujec vtika v tolikanj zahtevno znanstveno področje. Resnica je bila povsem drugačna. Sprejel me je mož, katerega gibka svežina, preprostost in skoraj otroška očarljivost so postavljale v dvom podatek, da je že bil dopolnil 38. leto starosti. Občutek protislovnosti ob tem srečanju je bil toliko močnejši, kolikor ga je obteževalo spoznanje o nesorazmerju med nizkim številom profesorjevih let in njegovim znatnim znanstvenim slovesom. Vodovnikova prisrčna skromnost vendar ni bila v nasprotju z njegovo mladostjo, kajti zakon zagnanega ustvarjalstva skoraj vselej premaga biološke zakonitosti. V ognju napornih iskanj, srečnih dosežkov in tudi porazov se kali samozavest, a njena nevredna sestra neskromnost pač zgodaj zagane.

Znanstvenik je brž našel tisti poljubni slog in ton, kakršen je potreben, če naj mojster spregovori o svojem delu povsem neizvedenemu poslušalcu:

»Elektrika in biologija sta povezani že od prvih zarodkov elektrotehnike: iz časov Galvanija in Volte v 18. stoletju. Vsaj že pol stoletja pa so v rabi električni stimulatorji — po slovensko bi se reklo »spodbudniki« — v fizikalnem zdravilstvu. Naša skupina želi zdaj doseči, da bolnikom ne bo treba hoditi na električno zdravljenje v bolnišnico, marveč da bodo nosili majhen stimulator s seboj. Ta stimulator proizvaja tokove, ki preko elektrod na določenem delu telesa izvajajo ustrezen gib uda. Roka ali noga se s pomočjo električnega dražljaja torej giblje podobno, kakor se je s pomočjo volje in

ukazov živcev gibala pred ohromitvijo. Stimulator neprestano obuja funkcije mišic. Tako tedaj omogoča človeku življenjsko potrebne gibe, hkrati pa ga v mejah možnosti počasi tudi zdravi. Posebno pomembna je električna stimulacija pri ohromelosti po možganski kapi. Tudi če se spomnimo, koliko prometnih nesreč se konča z omrtvičnimi poškodbami, bo brž jasno, kolikšen pomen za človeka utegne imeti naše delo — če bo seveda vse bolj uspešno.«

Ljubljana med najuspešnejšimi na svetu

»Nedvomno se ukvarjajo s takšnimi načrti in deli tudi drugod v svetu?« sem vprašal.

»Najmarljivejš«, je odgovoril profesor, »so na tem področju univerze v Los Angelesu, Houstonu, Clevelandu in Kijevu. Približno pred desetimi leti je dr. Liberson iz Chicaga prvič uporabil prenosni stimulator za korekcijo giba ohromelih mišic v gležnju. Toda, ker zdravniki in inženirji niso sodelovali tako tesno, kot bi morali, njegova naprava ni prišla v širšo rabo. Za dr. Libersonom so osamljeno in nesistematično poskušali še nekateri raziskovalci. Dejansko pa je šele naša ljubljanska skupina z večletnim trdim delom uspešno predstaviti funkcionalno električno stimulacijo kot novo metodo v boju proti ohromelosti mišic.«

»Ko govorite o ljubljanski skupini,« sem dejal, »imate v mislih najbrž še koga razen svojih ožjih sodelavcev?«

»O, seveda,« je odvrnil profesor Vodovnik in pohitel z obširnejšo razlago: »Razen celotnega teama našega fakultetnega laboratorija, ki ga skupaj z asistentoma dr. ing. Kraljem in ing. Jegličem vodim jaz, je veliko pripomogla k uveljavitvi električne stimulacije cela vrsta uglednih naših znanstvenikov. Marsikaj dolgujemo prof. dr. Grudnu, marsikaj praočetu slovenske medicinske tehnike prof. dr. Avčiču. Člani našega teama so tudi strokovnjaki z Zavoda za rehabilitacijo invalidov, zlasti primarij dr. Grobelnik in dr. Gračanin pa upravna voditeljica Zavoda direktor Vesel in njegov pomočnik Rendla. Dalje so tu znanstveniki medicinske fakultete, predvsem kirurga prof. dr. Benedik in dr. Vav-

ken, prof. dr. Dimitrijević z Inštituta za klinično nevrofiziologijo in drugi. Zelo pomembno za nas je tudi sodelovanje z beograjsko biotehnično skupino prof. Tomovića in z raziskovalci drugih univerz, zlasti ameriških. Pri delu, kakršnega smo si zastavili, bomo morali najti pač vse bolj skupni jezik strokovnjaki iz ortotske nevrofiziologije, fizioterapije, ortopedije, elektronike, mehanike, avtomatike...»

»Ljubljanska peronealna opornica« vzbuja občudovanje po vsem svetu

»Zapletene in vse prej kot preproste stvari,« sem pripomnil. »Kako daleč pa je doslej že prišla sama skupina vašega laboratorija?«

»Opraviti smo morali mnogo temeljnih raziskav, preden nam je uspelo razviti in izdelati prve primerke uporabnih stimulatorjev. Študij sistemov za vsajanje teh izdelkov pod kožo; biomehanične raziskave noge; iskanje najboljših tokov za stimulacijo; matematično modeliranje živčno-mišičnih sistemov; to so bile nekatere izmed osnovnih raziskav. Odtod dalje smo že lahko razvili vrsto elektronskih pripomočkov za invalide, zlasti že kar slovito »ljubljanško peronealno opornico«, ki je dobila ime po mišici v stopalu in jo že nekaj let serijsko izdeluje Zavod za rehabilitacijo invalidov v Ljubljani. Ta naša aparatura je v vseh pogledih popolnejša, kot je bila njena čičaška predhodnica. Deluje pa takole: v čevelj vgradimo stikalo, ki vzpostavlja stik vselej, ko bolnik dvigne peto. Stikalo je z žicami povezano s stimulatorjem. Za kolonom, kjer je peronealni živec najbližje koži, sta pričvrščeni dve elektrodi, ki sta prav tako žično povezani s stimulatorjem, tega pa bolnik nosi za pasom. Ko bolnik vsaj nekoliko dvigne peto, se stikalo zapre in vključi stimulator, ki pošlje električne impulze skozi elektrode; živec se razdraži, povzroči krčenje mišice in bolnikova noga se dvigne: človek lahko hodi. Prav kmalu, mislimo, bomo lahko z neznatnim kirurškim posegom vsajali stimulatorje mnogim bolnikom tudi pod kožo, kar bo v vseh pogledih še zanesljivejše in uporabnejše. Kakih deset takšnih poskusov, ki temelje na radiofrekvenčnem prenosu namesto na žičnih zvezah, smo že uspešno opravili.«

Ob teh besedah je profesor zavihal rokav srajce in mi pokazal, kako si je na roki dal vsaditi pod kožo stimulator. Asistent ing. Jeglič in dr. Vavken imata enako napravo vgrajeno v stopalu.

»Tak dokaz,« sem dejal »me prepričuje, da res z vsem srcem ljubite svoje

Elektronska naprava, ki spodbuja omrtvelo mišico v nogi. Napravo so izdelali na ljubljanski univerzi.

delo. Zanima me, kako ste v vsej širni elektrotehniki poiskali prav to neizhujeno pot?«

»Ko sem bil leta 1957 diplomiral pri prof. Strojniku z nalogo iz elektronske mikroskopije,« je pripovedoval dr. Lojze Vodovnik, »mi moj sloviti učitelj sprva kar ni pustil, da bi se lotil medicinskih problemov, ki so me navdušili prav ob njegovih predavanjih. Po diplomi sem se zaposlil pri podjetju Elektromedicina v Ljubljani, kjer sem razvijal elektronske aparature in se tudi podrobneje srečal s problemi električne stimulacije ohromelih mišic. V letu 1959 sem postal asistent pri prof. Strojniku in odtlej so mi štiri leta potekla drugače: v študiju elektronskih napajalnih sistemov za elektronske mikroskope. Tudi magistrsko delo in doktorat znanosti sem opravil iz tega področja. Vendar svoje prve ljubezni — medicinske elektronike — nisem pozabil. Na nekem simpoziju v Opatiji — udeležil se ga je tudi oče kibernetike prof. Norbert Wiener — sem se seznanil s prof. Reswickom iz Clevelanda. To srečanje in Reswickov izvrstni referat sta bila zame odločilna! Že čez dobro leto — 1964 — sem ob pomoči fakultete in Sklada Borisa Kidriča odpotoval v Ameriko. V Clevelandu sem prebil leto dni na Case Institute of Technology in študiral predvsem električno stimulacijo. Ko sem se vrnil domov, mi je uspelo navdušiti za ta raziskovalni program tako znanstvenike kot Sklad Borisa Kidriča, da je odobril sredstva. Pri priči smo začeli delati. Leta 1966 sem spet odpotoval z ženo in otrokom za leto dni v Cleveland, kjer sem veliko predaval na Case Western Reserve University. Zanimanje, ki sem ga žel v vseučiliških krogih, odpirajoče se velike možnosti in ne najmanj ču-

stvo, ki je prehajalo vame ob spoznanju, kako globok slovenski narodnostni ponos so ohranile generacije naših clevelandskih rojakov — vse te lepe stvari bi me skoraj nagnile k temu, da bi ostal v Ameriki. Dilemo sem razrešil tako, da sem odtlej skozi nekaj let preživel pol leta doma, pol pa v Združenih državah. Izza leta 1969 hodim tja samo še na znanstvene kongrese in posvete, zakaj delo na fakulteti v Ljubljani se nam je tako razmahnilo, da se ne morem za daljši čas odtrgati od njega. Srečen sem, ker je moje delo deležno vsestranskega razumevanja in podpore v domačem okolju — razen tega pa nas izdatno podpira ameriško ministrstvo za zdravstvo.«

Moj obisk pri prof. Vodovniku se je končal tako, da mi je gostitelj razkazal laboratorij. Ne vem, kaj je napravilo name močnejši vtis: ali odlična oprema, ki po profesorjevem zagotovitvi ne pogaša nobenih pomembnejših aparatov, instrumentov in materialov; ali visoke dolarske številke, ki potrjujejo učinkovitost te opreme; ali srečanje z Vodovnikovimi sodelavci, mladimi inženirji-raziskovalci in z njihovo radostno ustvarjalnostjo; ali pa me je najbolj impresioniral prijateljski odnos med temi ljudmi — odnos, ki se navzven izraža s skoraj anarhično sproščenostjo, razvidno med drugim iz navade, da vsakrati član skupine od najbližjih sodelavcev do tehnikov kliče profesorja kar po domače: Lojze. Razumel sem, da avtoriteta vodilnega znanstvenika v tem teamu ne počiva na tistem puhlem strahu božjem, ki še zmerom tako često straši na naših univerzah; ta avtoriteta temelji na toplem zaupanju, kakršnega more širiti okrog sebe samo pristen delovni in človeški vzor.

Ilova gora. Foto: Janez Zrnec

● BRNIK

Štiri milijone potnikov

Podjetje Letališče Ljubljana - Pulj je sprejelo dolgoročen načrt razvoja glavnega slovenskega letališča. Leta 2000 naj bi po izračunih strokovnjakov odletelo ali priletelo na brniško letališče štiri milijone potnikov in 368 tisoč ton tovora.

● BEOGRAD

Vojaški rok bo skrajšan

Iz odgovornih vojaških krogov je prišla novica, da bo vojaški rok skrajšan. V kopenski vojski, kjer so doslej služili 18 na 15 mesecev, mornarji pa bodo namesto dveh let, odslej služili pol leta manj.

● MURSKA SOBOTA

Nova tovarna

Največja kmetijska organizacija v Pomurju, kombinat Pomurka je pripravil investicijski elaborat za gradnjo tovarne mesnih izdelkov, v kateri bodo letno zaklali 200 tisoč prašičev in četrtno toliko goveje živine. Tovarba bo bistveno spremenila program kmetijstva v pomurskih občinah.

● LJUBLJANA

Novo ime

Prevoziško in turistično podjetje Ljubljana transport, ki tudi vzdržuje avtobusni mestni promet v Ljubljani, se je preimenovalo v Viator. Novo ime je vzbudilo precej negotovanja občanov, saj je vse prej kot slovensko.

● LJUBLJANA

Protesti v vsej Sloveniji

Val protestov širom Slovenije je vzbudilo sojenje Marjanu Šturmu v Leobnu v Avstriji. Obtoženec je k nemškemu imenu kraja Hermagor, pripisal slovensko ime Šmohor, kar bi bile po sporazumu o naši manjšini na Koroškem dolžne storiti avstrijske oblasti, ki kljub temu niso poskrbele za dvojezične napise. Proces je bil preložen za mesec dni.

● MENGEŠ

Šola s samoprispevki

V Mengšu so začeli graditi novo šolo. To je že četrta šola v tem kraju, ki jo grade iz sredstev, ki so jih zbrali občani s samoprispevki.

● MARIBOR

Ponarejeni stotaki

V Mariboru so odkrili več goljufij z reklamnimi bankovci za deset starih tisočakov. Le-te je kot reklamno prilogo natisnila revija Naš dom, vendar pri tem niso računali, da bo kljub opozorilu na vsakem bankovcu precej ljudi goljufom nasedlo. Največ žrtev je bilo med starejšimi, ki slabše vidijo in si denarja niso dobro ogledali takoj ob prejemu.

● MEDVODE

Pošolsko bivanje

V Medvodah so v preurejenih spodnjih prostorih šole Franca Bukovca odprli štiri oddelke pošolskega bivanja za učence od prvega do petega razreda. S tem so rešili skrb starše otrok, ki so popoldne zaposleni in se ne morejo posvečati otrokom. Otroci, ki svoj prosti čas prebijejo v teh oddelkih se ob strokovnem vodstvu učijo in igrajo.

● LJUBLJANA

Dopisna osnovna šola

Dopisna delavska univerza je zaprosila za soglasje občinsko skupščino, da bi ustanovila dopisno osnovno šolo, ki je po mnenju strokovnjakov zelo potrebna. Precej kandidatov doma, zlasti pa v tujini, ne more namreč obiskovati pouka v večernih šolah.

● SLADKI VRH

6 milijonov mark za Sladkogorsko

Mednarodno združenje za investicije v Jugoslaviji je odobrilo šest milijonov mark za modernizacijo in razširitev Sladkogorske tovarne lepenke in papirja. Proizvodnja te tovarne se bo povečala za 20 tisoč ton na leto, sam izvoz pa od 20 na 110 milijonov dinarjev.

● LJUBLJANA

Po devetih letih smrt

Pred kratkim je v ljubljanski bolnišnici umrl Jože Suštaršič, ki je ležal v nezavesti devet let. Suštaršiču bi morali operirati žilno bulo v možganih, vendar je prišlo dan pred operacijo do nepredvidenih krvavitev.

● PODNANOS

Burja prevrnila avtobus

Silovita burja, ki v Podnanosu ni nič novega, je prevrnila goriški avtobus. Na srečo ni bil nihče niti ranjen, burja pa je bila tako močna, da so morali avtobus prikovati z verigami, da ga ni še naprej obračala.

Obračun davka na zaslužek

Dve leti sem reden naročnik »Rodne grude«, v Nemčiji pa sem že sedmo leto. Tokrat se vam prvič oglašam s kratkim pismom. »Rodna gruda« nam je zelo všeč in jo zelo radi beremo. Prejšnje leto ste objavili, kako se izpolnjujejo obrazci za povračilo davka od osebnega dohodka v Nemčiji. Upam, da je to mnogim koristilo, saj je bilo obširno in jasno napisano. Znanih je veliko primerov, ko nekateri ne znajo izpolniti teh obrazcev ali pa jih izpolnijo zelo površno in so potem ob povrnitvi davka prikrajšani.

V skoraj vseh nemških mestih so tako imenovani davčni svetovalci, ki pa so zelo dragi, navadno pa imajo ljudje še težave z jezikom. Če ima kdo s tem težave in živi v moji bližini, se lahko oglasi pri meni. Vsakemu bom rad pomagal. V tem imam že precej prakse, saj sem v preteklih letih že mnoge rešil iz težav. Če je kdo oddaljen, se mi lahko oglasi tudi pismeno.

Vse v uredništvu lepo pozdravljam in vam želim veliko uspehov v nadaljnjem delu!

Edmund Šalamun
7336 Uhingen, Kirch str. 22
Deutschland

Te dni je torej čas, da si uredite vrnitev preveč plačanega davka na zaslužek v ZR Nemčiji. Zahteve se na predpisanih in pravilno izpolnjenih obrazcih vlagajo od 1. januarja do najkasneje 30. aprila. Številni naši rojaki, ki ne znajo pravilno izpolniti obrazcev, zgubljajo pri tem vsako leto precejšnje denarje. Najhuje pa je, kadar imajo zaradi neznanja dobiček le dvomljivi posredniki ali celo taki, ki z delavčevim pooblastilom samo izvedejo obračun davka. Računa se, da skoraj 90 odstotkov naših delavcev iz davčnega obračuna ne dobi toliko, kolikor bi lahko! V zadnjih letih so izšla navodila za izpolnjevanje obrazcev za obračun davka na plačo v nekaterih slovenskih listih, po svoje pa ob tem pomagajo tudi jugoslovanske banke. Preteklo leto je tudi v naši reviji izšel priročnik o davčnem obračunu, ki velja še letos. Na vašo željo vam pošljemo izvod, saj nam jih je nekaj še ostalo.

Avtomobili, avtomobili. Koliko naših ljudi je pred leti prav zaradi te pločevinaste naprave odšlo na delo na tuje. Danes je deloma drugače, saj izdelajo tudi domače tovarne že kar precej avtomobilov. Prav zaradi tega niso predvidene za avtomobile nikake carinske olajšave tudi v novem carinskem zakonu. Daljšo obrazložitev carinskih olajšav berite na straneh 24 in 25.

Tečaj nemškega jezika v Berlinu

V februarju je firma Siemens v Berlinu organizirala enotedenski tečaj nemškega jezika za tuje delavce, ki so zaposleni v tej tovarni. Udeležili so se ga predvsem delavci iz Jugoslavije, Turčije, Tunizije in Španije.

Tečaj je vodstvo tovarne Siemens organiziralo tako, da so ga slušatelji obiskovali vsak dan po osem ur. Čas odsotnosti z dela je krila firma. Vsak slušatelj je sam plačal 112 mark, ostalo pa je krila firma iz svojega sklada za izobraževanje.

Občni zbor v Amrisvihu

21. januarja je bil v Amrisvihu v Švici letni občni zbor tamkajšnje podružnice Jugoslovanskega kluba iz Züricha. S tem zborom stopa ta podružnica, ki je ena izmed najbolj delovnih združenj naših rojakov v Švici, v peto leto delovanja.

V preteklem letu, to je od zadnjega občnega zbora, ko je podružnica že dosegla precej lepih uspehov, so pa nastopile nekatere težave. Zaradi strogih določil švicarskih oblasti glede priseljevanja tujcev v Švico, se je tudi število Slovencev, ki živijo v Amrisvihu ustavilo pri številki 150. To z drugimi besedami pomeni, da stopa podružnica v novo fazo delovanja, nastale probleme pa bo lahko premagala le, če se bo delo celotnega Jugoslovanskega kluba v Zürichu reorganiziralo. Ta namreč ne more biti več centraliziran, kot je bil lahko še takrat, ko je v Švico prihajalo veliko novih priseljencev. Na občnem zboru so zato menili, da bi morale najboljše podružnice kluba, med katere sodi tudi amrisvilska, dobiti večjo samostojnost, predvsem še v finančnem pogledu, da bi lahko kar najboljše organizirale družabno življenje Jugoslovancev v prihodnosti. To je potrebno tembolj, ker se število prostih mest v Jugoslaviji za povratnike le počasi veča.

Kot nacionalna skupina, ki živi v Amrisvihu, so Slovenci na četrtem mestu in to za Italijani, Nemci in Španci. Večina na-

ših rojakov je zaposlena v tovarni konfekcije ESCO. Delo podružnice je bilo lani zelo plodno. Tako je priredila štiri večje plesno-zabavne prireditve, izmed katerih sta najbolj uspeli maškerada in okto-brska vinska trgatev. Meseca maja se je mudila v Švici delegacija iz Slovenije, ki jo je vodil zvezni poslanec in predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger. Ob tej priložnosti so se člani delegacije z rojaki pogovarjali o novih ustavnih spremembah v Jugoslaviji in še posebej v Sloveniji. Nadalje je podružnica v prvem polletju lanskega leta priredila štirimesečni tečaj nemščine, ki je bil zelo dobro obiskan. Moški pevski zbor, ki so ga ustanovili v podružnici, je imel več uspešnih nastopov, zlasti za Prešernov dan. Žal pa šteje zbor premalo pevcev in je bila zato ustrezna rešitev v tem, da bi pritegnili k sodelovanju še dekleta in tako ustanovili mešani pevski zbor. Zelo delovna in daleč po Švici znana je bila folklorna skupina naših fantov in deklet iz Amrisvila. Vendar pa se zdaj ta skupina zaradi nekaterih odstopov in odse-litev bori s personalnimi problemi. Tudi narodno zabavni ansambel, ki mu je Slo-venška izseljenska matica kupila instru-mente, težko najde nove glasbenike.

Na občnem zboru je bil za predsednika podružnice ponovno izvoljen Dare Košo-rok, ki skupaj z ženo Mileno uspešno vo-

di to združenje naših rojakov že vrsto let. V zvezi s tem je treba poudariti, da tudi švicarske oblasti tega našega rojaka zelo visoko cenijo.

Gianni Pogliolini

Jugoslovanski klub v tovarni Siemens v Münchnu

Jugoslovanski delavci, zaposleni v tovarni Siemens v Münchnu, so konec lanskega novembra ustanovili svoj klub. Za prvega predsednika so izvolili Zvonimira Zebca, ki je eden od pobudnikov za ustanovitev tega kluba.

V tovarni Siemens v Münchnu je zaposlenih 1.234 jugoslovanskih delavcev, tako da je to pravzaprav najmočnejša jugoslovanska kolonija na Bavarskem. O njihovem življenju in načrtih klubske dejavnosti v prihodnje nam je tovariš Zebec povedal naslednje:

»Kljub veliki želji in prizadevanjem, nam z izjemo redkih posameznikov ni uspelo najti ustreznih oblik zabave. Vzrokov je več, poglavitno pa je vsekakor neznanje jezika. Tako nas je prav pomanjkanje družabnega življenja privedlo do tega, da smo sklenili ustanoviti jugoslovanski klub. Uprava tovarne je za to našo željo takoj pokazala veliko razumevanje. Na voljo so nam dali ustrezne prostore, za katere nam ni treba plačati nikakršne najemnine, podarila naj je stereo gramofon, obljubili pa so nam tudi predavatelja za nemščino, ker nameravamo organizirati jezikovne tečaje.

Za začetek smo v klubskih prostorih uredili samo čitalnico in knjižnico, spomladi pa bomo ustanovili še nogometno in namiznoteniško sekcijo, s čimer želimo okrepiti tudi športno življenje. Poleg knjig in časopisov je obiskovalcem na voljo tudi nekoliko šahovskih garnitur. V programu imamo skromnejše prireditve, na katerih bomo posredovali našim ljudem predvsem domačo pesem, pozneje morda tudi besedo, če nam bo uspelo ustanoviti dramsko sekcijo.

Samoiniciativno združevanje naših delavcev v tovarni Siemens so poleg uprave podjetja pozdravili tudi sindikat in naše konzularne oblasti v Münchnu, ki so obljubili klubu vso moralno pomoč.

Iz »Večera«

Stane Sever v Dornbirnu

Med slovenskimi delavci, ki so zaposleni v tekstilni in drugih industrijah ter v gradbeništvu na Predarlškem v Avstriji, je vzniknila želja, da bi ustanovili svoje kulturno-umetniško društvo. Svoj prosti čas naj bi rojaki koristno uporabili za izobraževanje, organizirali naj bi razne kulturne prireditve in družabna srečanja. Osnovali naj bi tudi dramsko sekcijo.

Rojakinja Cvetka Medved, ki je ena izmed pobudnic za ustanovitev novega društva, je dobila vso podporo in veliko me-ro razumevanja pri dr. Heinzu Kremmlu, predsedniku Avstrijsko-jugoslovanskega društva v Dornbirnu, v okviru katerega je bilo novo društvo tudi ustanovljeno.

Glede na to, da je bila udeležba na ustanovnem sestanku, ki je bil 23. januarja, skromna — ovire so prišle od strani, od koder bi jih pošten Slovenec komaj pričakoval — je dr. Kremmel spodbujal na-

vzoče, naj nadaljujejo začeto pot, da so začetne težave pač povsod, da je prepričan, da je seme padlo na rodovitna tla in da bo bogato vzkliklo in da jim bo Avstrijsko-jugoslovansko društvo nudilo vso moralno in gmočno podporo.

Novo društvo so imenovali po pokojnem slovenskem igralcu in velikemu umetniku slovenske besede Stanetu Severju.

»V slovenskem kulturno-umetniškem društvu »Stane Sever« v Dornbirnu bomo gojili dramatik, uprizarjali igre slovenskih avtorjev, posvetili pa se bomo tudi slovenski pesmi in plesom. Mislim pa, da so potrebni naše velike pomoči tudi otroci, ki odrasčajo in se šolajo v tujini,« je na kratko razložila program novega društva rojakinja Cvetka Medved.

V želji, da bo našla veliko sodelavcev, želimo novemu društvu kar največ uspehov!

Mila Šenk

Varčujmo pri domačih bankah!

Vse jugoslovanske banke so v zadnjih letih razvile živahno propagandno dejavnost, s katero spodbujajo naše ljudi, ki so zaposleni v tujini, naj varčujejo pri domačih bankah. Njihovi podatki nam potrjujejo, da so v svojih prizadevanjih uspehi, vse pa kaže, da to nekaterim ljudem ni prav po volji.

To se je pokazalo tudi v zadnjih nekaj mesecih, ko so se med našimi delavci v tujini pojavili letaki, v katerih jih na videz neznani avtorji pozivajo, naj ne varčujejo v jugoslovanskih bankah, že vloženi denar pa naj umaknejo iz njih. Največ takšnih letakov je bilo mogoče zaslediti v ZR Nemčiji. Očitno je, da se za to akcijo skriva naša sovražna emigracija, ni pa izključeno, da tudi nekateri nemški krogi, ki bi s tem radi še bolj povečali naše gospodarske težave in v sedanjem položaju preprečili odtok denarja iz ZR Nemčije.

Sodimo, da je odveč opozarjati naše ljudi na delu v tujini, ki so z vsem srcem vezani na domovino, naj ne nasedajo takšni sovražni propagandi, pa čeprav zveni le-ta še tako prepričevalno. To pa zaradi tega, ker se pretežna večina naših ljudi tako in tako ne zmeni za takšno početje. Našo trditev in prepričanje najbolje ilustrira podatek, da so jugoslovanski delavci na delu v tujini našim bankam v domovini zaupali za dobrih 600 milijonov dolarjev deviznih prihrankov, kar pomeni, da smo od njih dobili dvakrat več deviz kot od celotnega turizma.

In od kod to zaupanje v naše banke? Ljudje dobro vedo, da so njihove devizne hranilne vloge popolnoma zaščitene in tajne, da lahko vsak hip razpolagajo s svojim denarjem, dobivajo na devizne hranil-

ne vloge stanovanjska in druga posojila in da če jih vežejo za več kot leto dni, dobijo nanje tudi 10-odstotne obresti, kolikor jih ne da nobena tuja banka. In še nekaj! Naši ljudje se zavedajo, da z deviznim varčevanjem v jugoslovanskih bankah pomagajo tudi k hitrejšemu razvoju svoje domovine, svojega kraja, kamor se bodo nekega dne vrnili in kjer se bodo potem zaposlili pod ugodnejšimi, boljšimi pogoji.

Devizni krediti

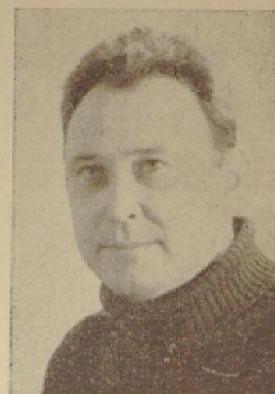
Številni varčevalci pri jugoslovanskih bankah so ugotovili, da imajo od varčevanja doma samo koristi, saj jim niso doslej še nikoli škodovale devalvacije domače ali revalvacije tujih valut. Višje kot drugod so tudi obresti, saj znašajo celo do 10 odstotkov!

Narodna banka je pred kratkim sprejela sklep, ki bo še posebej zanimiv za tiste naše rojake na tujem, ki se žele čimprej vrniti domov. Po tem najnovejšem predpisu, ki so ga sprejele tudi vse jugoslovanske poslovne banke, lahko vsak varčevalec dobi kredit v dinarjih, če proda svoje devize banki po uradnem tečaju. Če na primer nekdo želi graditi hišo, ki bo predvidoma stala 25 milijonov starih dinarjev, sam pa ima le za deset milijonov starih dinarjev deviz, lahko te devize proda banki, ki mu bo izplačala 10 milijonov starih dinarjev, poleg tega pa mu bo odobrila še 15 milijonov starih dinarjev posojila.

Lastnik deviz mora dolg vrniti banki v 15 letih, če je bil kredit uporabljen za gradnjo hiše, obrtne delavnice ali gostinskega obrata in podobno, ter v petih letih, če je bil kredit uporabljen za nabavo opreme, inventarja, adaptacijo stanovanja in podobno.

Obresti za take kredite bodo zelo nizke. Ta najnovejši ukrep jugoslovanskih bank je vzbudil precejšnje zanimanje posebno v deželah, kjer so bile v zadnjem času revalvirane valute, medtem ko je bil dinar devalviran.

Smrtna nesreča Poldeta Porleta

V januarju s je v Švici pri delu smrtno ponesrečil prizadevni član Slovenskega planinskega društva »Triglav« Poldeta Porleta. Skupaj z drugimi člani se je lani udeležil izleta na Triglav, udeleževal pa je tudi vseh njihovih prireditev.

Polde Porle je bil zaposlen v Švici že deset let in šele pred kratkim si je uredil tam dostojno stanovanje. Zal pa je usoda preprečila vse njegove nadaljnje načrte. Doma, v Preboldu, kjer je svoji družini postavil hišo, je zapustil ženo in tri otroke. Pokojnega Porleta so sorodniki prepeljali v domovino in ga pokopali na domačem pokopališču. Venec je pripevalo tudi SPD »Triglav« iz Švice.

Pojasnilo

V januarski številki smo objavili zahvalo upravnega odbora SPD Triglav v Zürichu in družine Poznik za prispevke, ki so bili nabrani za postavitve nagrobnega spomenika rojaku Poldetu Pozniku, ki se je smrtno ponesrečil v Švici. Dodatno naj zapišemo, da niso prispevali samo člani SPD »Triglav«, temveč tudi drugi slovenski rojaki v Švici.

Smučarsko tekmovanje bo 12. marca

Se je čas, da se prijavite na prvo veliko smučarsko tekmovanje naših rojakov, ki so začasno zaposleni v tujini. Tekmovanje prireja 12. marca Slovensko planinsko društvo »Triglav«, pričelo pa se bo ob 10. uri na Einsiedelnu.

Zadnji rok za prijavo ekip je 1. marec, za posameznike pa eno uro pred pričetkom tekmovanja na cilju. Najboljša ekipa bo prejela prehodni pokal Slovenske izseljenske matice, posamezniki pa bodo prejeli lepe praktične nagrade. To tekmovanje bo brez dvoma tudi prijetna slovenska prireditev, kakršno doslej na tujem še nismo poznali. Torej, v nedeljo 12. marca na smučarsko tekmovanje!

Dobrodošli boste tudi kot gledalci!

Visok devizni priliv

Skupni neblagovni devizni priliv Jugoslavije v prvih devetih mesecih lani je znašal več kot 834 milijonov dolarjev ali 40 % več kot v enakem obdobju prejšnje leto. Na prvem mestu so prihranki naših delavcev, ki so začasno zaposleni v tujini, dohodek od turizma je na drugem mestu, na tretjem pa so nakazila naših izseljencev. Med devizami je bilo največ nemških mark, avstrijskih šilingov, ameriških dolarjev, francoskih frankov in italijanskih lir.

Pozabljeni v tujini

Živim že dalj časa v tujini z družino in moj sin tu obiskuje kot obveznik nemško šolo, ker žal tu slovenske šole še ni, in edina, ki je v Stuttgartu, je za nas nedosegljiva. Bral pa sem meseca septembra v vašem listu, da bo v mesecu oktobru tu odprt jugoslovanski konzulat, pred kratkim pa, da bo v Ravensburgu slovenska dopolnilna šola. Te novice smo se zdomci zelo razveselili, ostane pa nam samo upanje na skorajšnjo izpolnitev te prepotrebne in zelo koristne stvari.

Tu sem z nemške strani že mnogo slišal o težavah, ki nastajajo ob takih začetkih, kot tiskanje knjig, denarno podpora, prostori, kakor tudi zaradi učiteljev. Vse to razumem, vem pa tudi, da sta obe strani pripravljene nekaj storiti, saj tu je bilo o tem večkrat govora, sedaj pa je nekam utihnilo. Saj se ne bi človek jezil, če sam ne bi vedel, da so tukaj mnogi učitelji, in to večinoma na mestih v pisarni, en sam pa poučuje.

Ali se ne bi dalo te učitelje pridobiti za naš pouk, saj prostore bi morali tako na občini zahtevati, kar tudi upam, da bi se jih dalo dobiti. Knjige pa bi tako vsak učenec lahko sam plačal, samo da bi se dobile, saj plačujemo tudi vse ostale.

Veliko otrok naših zdomcev obiskuje nemške šole, ker naših pač ni, morajo pa v šolo. Vsak tudi nima možnosti, da bi ga poslal v naše šole, saj otrok spada k staršem, da z njimi raste, dozoreva, potrebuje ljubezni, ker otrokova sreča in samostojnost se odražata v kasnejšem življenju. Zato ni treba posameznikom misliti, da nam ni nič do otrok.

In ravno veliko teh slovenskih otrok se sedaj ne uči več slovensko, temveč doma in v šoli samo nemško, ker jih mnogo staršev noče učiti slovenščine. Tako jih sedaj potujejo, ker kakor otroci se tudi starši ne mislijo več vrniti, temveč prihajati v Jugoslavijo le kot turisti. Teh pa bo na žalost vedno več, če se ne bo glede šolstva hitro kaj ukrenilo. Zakaj se pri nas recimo zakon lahko čez noč menja, če gre zaradi uvoza, ne more pa se nekaj bolj važnega in koristnega za ugled v svet hitreje in učinkoviteje ukreniti. Navedem naj samo trenutni militaristični grški režim, ki ima že po vsej Nemčiji svoje grške šole.

Veliko se nas misli enkrat vrniti v domovino, eni prej drugi kasneje, z nami pa bodo prišli tudi naši državljani, naši otroci. Lepo pa bi bilo, da bi ti otroci obvladali oba jezika, nemško kakor tudi slovensko, saj so vendar naši, so Slovenci, so Jugoslovani. Zakaj jim ne bi omogočili samo to malo skrb, njim pa veliko pomoč v nadaljnjem življenju.

Stanislav Kokalj,
7981 Oberhofen
Torkenweiler
Brühlweg 5

S podobnimi mislimi kot tov. Kokalj se ukvarja verjetno več slovenskih staršev v ZR Nemčiji, zato naj bo naš odgovor pojasnilo na konkretno zastavljena vprašanja in hkrati pojasnilo k problematiki organizacije šolanja za otroke slovenskih staršev.

Najprej naj pojasnimo, da po šolski zakonodaji ZR Nemčije ni mogoče organizirati šol v materinem jeziku tujih državljanov. Kakšni posebni interesi so vplivali na šolske oblasti ZR Nemčije, da dovoljujejo ustanavljanje šol z grškim jezikom, nam ni znano. Vemo pa, da imajo to možnost v ZR Nemčiji edino Grki. Kolikor nam je znano, za zdaj Jugoslavija nima namena prositi za dovoljenje za ustanavljanje šol z učnim jezikom posameznih jugoslovanskih narodov, ker se naši ljudje v ZR Nemčiji zelo razpršeno naseljujejo. Naša želja pa je, da bi se čimveč otrok vključilo v dopolnilni pouk materinega jezika, zgodovine in zemljepisa. Za ta dopolnilni pouk je predvidenih 5 ur tedensko, poleg šolanja v nemški šoli.

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo SR Slovenije si je in si bo tudi v prihodnje prizadeval, da na pobudo staršev slovenske narodnosti organizira dopolnilni pouk v slovenskem jeziku. Seveda je pri tem potrebno upoštevati nekatere pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, da se dopolnilni pouk sploh lahko organizira. To pomeni predvsem, da bi enem kraju ali pa v dveh ali treh bližnjih krajih moralo biti prijavljenih za slovenski dopolnilni pouk vsaj 40–50 otrok. Naj pojasnimo tudi, da bi prispevek šolskih oblasti dežele Baden-Württemberg, od koder je bralec Dela tov. Kokalj pisal za organizacijo dopolnilnega pouka za omenjeno število otrok znašal 6000 DM letno. Nekatere druge dežele ZR Nemčije nudijo za organizacijo dopolnilnega pouka bolj ugodne pogoje, vendar je koncentracija slovenskih otrok po podatkih, ki jih imamo, največja v deželi Baden-Württemberg. Če je število otrok manjše, je prispevek nemških šolskih oblasti manjši, vsakdo pa lahko sam izračuna, kolikšen mora biti prispevek Slovenije, da lahko začne z delom en učitelj. Doslej je žal bilo dovolj otrok slovenske narodnosti prijavljenih edino le v Stuttgartu, kjer poučuje prej navedene učne predmete v slovenskem jeziku en učitelj. Pripravljamo pa odhod še enega učitelja, ki bo prevzel slovenski dopolnilni pouk v treh krajih v okolici Stuttgarta. Morda bi bilo mogoče zbrati dovolj prijav tudi v bližnjih krajih, od koder se je javil tov. Kokalj. Kot smo že zgoraj navedli, se bo SR Slovenija vsekakor zavzemala za razširjanje dopolnilnega pouka v slovenskem jeziku v okviru možnosti in sredstev, s katerimi lahko razpolaga za vzgojo in izobraževanje nasploh. Dobro usposobljenih

učiteljev, ki so pripravljeni sprejeti delo v oddelkih za slovenski dopolnilni pouk v tujini, imamo dovolj. Odkrito pa moramo povedati, da računamo na večjo pomoč staršev otrok slovenske narodnosti v tujini, ki bodo morali tudi po svojih možnostih sodelovati pri organizaciji dopolnilnega pouka. Predvsem ne moremo organizirati takega pouka za posamezne učence in pričakujemo, da se bodo starši organizirano javili našim diplomatsko-konzularnim predstavništvom z željami za organizacijo dopolnilnega pouka v slovenskem jeziku.

Naj nam bo dovoljeno omeniti tudi to, da bi bilo razveseljivo, če bi se starši ob obisku v domovini oglasili po naših knjigarnah, ki razpolagajo z zadostno zalogo dobrega mladinskega leposlovja, ki je zelo poceni. Svojim otrokom bi lahko v primerih, ko ni mogoče organizirati slovenskega dopolnilnega pouka, z branjem ustreznega leposlovja v veliki meri nadomestili učitelja in pripomogli k ohranitvi narodnostne zavesti.

**Iz republiškega sekretariata
za prosveto in kulturo**

Članek Stanislava Kokalja »Pozabljeni v tujini« je samo dodatno opozorilo k številnim drugim, ki jih prejema Matica na pereče vprašanje o šolanju otrok slovenskih delavcev v tujini v materinskem jeziku. Slovenska izseljenska matica se v celoti strinja z ugotovitvami v pismu, da je potrebno pospešiti delo pristojnih organov glede pošiljanja prosvetnih delavcev zlasti v vse tiste naselbine v Zvezni republiki Nemčiji, kjer živi večje število slovenskih otrok. Med te naselbine sodijo tudi Ravensburg, Ulm, München in še nekatere druge. Z natečajem, katerega je razpisal republiški sekretariat za prosveto in kulturo, se je že rešilo vprašanje šolanja otrok v Stuttgartu in pričakujemo, da bo v kratkem odpotoval v Nemčijo še drugi slovenski učitelj, ki bi deloval na področju Ulma in Ravensburga, nekaj kasneje pa še tretji. Matica pa se zavzema tudi za druge oblike pouka materinščine slovenskih otrok v tujini, zlasti v otroških kolonijah v Sloveniji, kjer naj bi otroci letovali v času letnih počitnic. V tej zvezi bi omenili še to, da je delo učiteljev najuspešnejše tam, kjer so Slovenci v tujini dobro organizirani v svojih društvih in organizacijah. Zato Matica podpira vse pobude naših delavcev za ustanavljanje lastnih organizacij, ker se po dotedanjih izkušnjah samo tako lahko zadovoljujejo vse tiste potrebe naših ljudi, ki izvirajo iz njihovih nacionalnih teženj. Na žalost pa so take organizacije v Evropi do sedaj še zelo maloštevilne.

Toliko v zagovor, da Slovenci v tujini le niso čisto pozabljeni.

**Slovenska izseljenska matica
predsednik
Drago Seliger
(Ponatis iz »Dela«)**

Črni vrh nad Idrijo. Foto: Janez Zrnc

Iz vaših zgodb

Neveselo srečanje z rojaki

Kot dolgoletna bralka Rodne grude se vam po dolgem času spet oglašam. Želim vam napisati nekaj za rubriko »Vaše zgodbe«, če ne bo romalo v koš. Najprej pa prav na kratko nekaj besed o sebi. Devet let je že minilo kar sem zapustila našo zeleno Štajersko. Najprej sem se zaposlila kot sčarica blizu Dunaja, zatem sem bila nekaj časa servirka drugod v Avstriji, nato nekaj časa v Švici, zdaj pa sem tu v Nemčiji, v Pirmansesu v hotelu Matheis zaposlena kot uradnica. Doma se nisem izučila nobenega poklica, danes pa imam tukaj službo kvalificirane delavke z dobrim zaslužkom. Kar sem prinesla od doma so bile moje delavne roke in slovensko srce. Vsega drugega me je naučila tujina. Ni mi žal poti, ki je za mano, doživela sem veliko lepega pa tudi marsikaj grenkega. Dolga leta sem nosila v srcu željo po vrnitvi v domovino, kjer bi si ustvarila dom in družino. Usoda pa je hotela drugače. Moj bodoči mož je Nemec, oba nisva več tako zelo mlada. Zdi se nama, da narodnost ne igra posebne vloge, da je več drugih stvari, ki so važnejše od tega. Če se človek potepa po

svetu se hočeš nočeš navzame načina in navad življenja teh dežel. Moj zaročenec ni našega rodu. Jaz pa ga učim slovenščine in prosila bi vas, če imate kakšen učbenik slovenskega jezika za nemško govoreče, da bi mi ga poslali.

Zdaj pa k moji zgodbi.

Bilo je nekega torka lani novembra ob desetih zvečer, ko sta prišla v naš hotel mlad gospod in gospa in najela sobo. Izpolnila sta prijavo, ki pa je naš receptor ni znal prebrati. Ko sem prišla zjutraj v službo, mi je povedal, da sta po mojem odhodu prišla še dva gosta, najbrž Braziljenca in najela sobo št. 208. Soba sta najela za eno noč, ker pa sta nameravala odpotovati šele ob 18. zvečer, sem ju šla opozoriti, da bosta pač morala plačati sobo še za naslednjo noč.

Oproščala sta se, češ, da ne razumeta nemški, ampak samo angleški. Jaz pa sem iz besed, ki sta jih lomila, takoj spoznala, da sta z našega juga, čeprav sta trdila, da sta po poreklu Španca. Sama pri sebi sem si mislila, če sta vidva Španca, sem tudi jaz. Ostala sta še naslednjo noč, potem pa povedala, da bosta plačala z do-

larji. Ker sem jima hotela ustreči, sem jima svetovala, naj dolarje menjata v banki. Odhod sta zavlekla še za eno noč. Ko sem jima nato zjutraj sama prinesla zajtrk, sta kar naenkrat oba znala nemški in mi povedala, da nameravata ostati še dva dni.

Sobarica me je sicer opozorila, da sta zapakirala vso prtljago, celo zobno ščetko, a jaz sem jima verjela, da bosta ostala, kakor sta rekla. Ko pa sem prišla v ponedeljek v službo, so mi takoj povedali, da je »simpatični« par Ikausevič izginil iz hotela, seveda nista poravnala računa niti z dolarji niti z markami. V sobi sta pustila samo prazen star kovček.

Precej sem jih slišala na njun račun. Posebej še, ker sta bila zelo glasna in sta se v sobi celo pretepala ter zmerjala v sočni jugoslovanščini.

Takšno je bilo moje grenko srečanje z »rojaki«. Njun račun 260 mark sva morala plačati midva z receptorjem. A na to sem že pozabila. Pozabila pa nisem, da sta bila rojaka. Zanju me je sram.

Otilija Krištof,
Pirmansens, ZR Nemčija

Carinske olajšave

Že od 23. decembra preteklega leta velja nov zakon o carinskih olajšavah za jugoslovanske delavce, ki se vračajo z dela v tujini. Nekaj osnovnih podatkov o teh olajšavah je bilo znanih že takoj po sprejemu zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o carinski tarifi, ki je bil objavljen v Uradnem listu SFRJ, št. 58/71. Podrobnosti pa so znane šele po objavi navodil za uveljavljanje pravice do oprostitve plačila carine, kar je bilo objavljeno v Uradnem listu SFRJ št. 3/72 in velja od 21. januarja 1972.

Enotna carinska stopnja

Določba št. 12 Zakona o carinski tarifi je z zadnjimi predpisi bistveno spremenjena. Namesto prej podpisane enotne carinske stopnje 30 odstotkov od celotne vrednosti blaga, ki je z drugimi uvoznimi dajatvami skupno znašala 57,50 odstotka, je zdaj predpisana enotna carinska stopnja 15 odstotkov, kar znaša skupaj z drugimi uvoznimi dajatvami 40,63 odstotkov. Nova enotna stopnja se (drugače kot prejšnja) uporablja samo pri uvozu blaga, ki se uporablja v lastnem gospodinjstvu in jo jugoslovanski ali tuji državljani, ki stalno prebivajo v Jugoslaviji, prinašajo s seboj ob vračanju iz inozemstva (127. člen Carinskega zakona) ali pa jo prejemajo iz inozemstva v poštnih pošiljkah pod pogojem, da skupna vrednost blaga v nobenem primeru ne presega vrednosti 1000 dinarjev (100 tisoč starih dinarjev). Za vse ostalo uvoženo blago, t.j. za blago, ki ni namenjeno za uporabo v lastnem gospodinjstvu, ne glede na količino in vrednost, dalje za blago, katerega vrednost presega 1000 dinarjev, ne glede na to, če ga nosimo s seboj ob prihodu iz inozemstva ali pa ga prejemamo v poštnih pošiljkah, nato za blago, ki ga prejemamo v drugih pošiljkah razen po pošti (npr. po železnici ali z letalom), kakor tudi za blago, ki se ga kupuje v konsignacijskih skladiščih, se carina obračunava po stopnjah iz carinske tarife, odvisne pa so od vrste blaga.

Olajšave za državljane, ki so premeščeni v inozemstvo

Z omenjenim zakonom je spremenjen tudi 18. člen, 3. točka, razen tega pa je dopolnjen še s točkama 3a in 3b:

Spremembe v 3. točki se nanašajo na pogoje za doseg pravic do oprostitve carinskih dajatev za gospodinske predme-

te, ki jih jugoslovanski državljani uvažajo ob vrnitvi s službe v inozemstvu. Po tej novi določbi navedenega člena se ne plača carina za rabljene predmete v lastnem gospodinjstvu, razen za motorna vozila, ki jih uvozijo ali prinesejo jugoslovanski državljani, ki so bili službeno najmanj za dve leti premeščeni na delo v inozemstvu, če te predmete prinesejo ali uvozijo v roku šestih mesecev po vrnitvi v Jugoslavijo.

Kot vidite, sta za brezcarinski uvoz gospodinskih predmetov pri premeščenih delavcih postavljena dva pogoja:

1. trajanje službovanja v inozemstvu najmanj dve leti (prej eno leto)
2. uvoženi predmeti morajo biti že uporabljeni (prej so lahko uvozili nove predmete).

V omenjenem navodilu zveznega sekretarja za finance je tudi seznam gospodinskih predmetov, ki jih lahko brez carine uvozijo naši državljani, ki so bili službeno premeščeni na delo v tujino. Število predmetov je nekoliko zmanjšano, posamezni predmeti pa so posebej našte- ti:

1. 1 televizijski aparat z ustreznimi napravami,
2. 1 radijski aparat z ustreznimi napravami,
3. 1 magnetofon z ustreznimi napravami in z 20 trakovi,
4. 1 gramofon z ustreznimi napravami in s 100 ploščami,
5. 1 hladilnik,
6. 1 električni, plinski ali kombinirani štedilnik,
7. 1 sesalec za prah z ustreznimi napravami,
8. 1 pralni stroj z ustreznimi napravami,
9. 1 transistorski radijski sprejemnik,
10. 1 aparat za mletje ali mešanje hrane (kuhinjski mikser),
11. 1 električni ali plinski grelec ali radiator,
12. vse tekstilno ali kožno blago, ki je namenjeno za osebno ali hišno uporabo,
13. knjige in revije domačih in tujih avtorjev,
14. vse vrste pohištva, posteljnina, zaves ipd.,
15. jedilni pribor in servisi do 12 oseb, ter odgovarjajoči kuhinjski predmeti in posoda,
16. 2 tepiha,

17. ostali gospodinski predmeti v vrednosti do 1000 novih din.

Uporabniki teh olajšav niso avtomatsko oproščeni plačila carine za uvožene gospodinske predmete, temveč morajo takoj po prejetju blaga pri carinarnici vložiti pismeno zahtevo za oprostitev plačila carine. Tej vlogi morajo priložiti potrdilo podjetja o premestitvi v inozemstvo, originalen seznam vseh stvari, ki ga potrdi carinarnica, in kopijo tega seznama.

Olajšava do 10.000 dinarjev

V 3. b točki omenjenega Zakona je predpisana olajšava za naše državljane, ki se za stalno vračajo v Jugoslavijo z dela v inozemstvu. Po predpisih te točke se carina ne plača za že rabljene predmete v lastnem gospodinjstvu, razen za motorna vozila, v skupni vrednosti 10.000 dinarjev (1.000.000 st. din), ki jih uvozijo ali prejmejo iz inozemstva jugoslovanski državljani, ki so bili na kakršenkoli način zaposleni v inozemstvu neprekinjeno najmanj dve leti ali najmanj 24 mesecev v treh zaporednih letih, če te predmete uvozijo ali prejmejo iz inozemstva najmanj v šestih mesecih od dneva vrnitve iz inozemstva.

Pogoji za doseg carinskih olajšav so torej naslednji: da je bil uporabnik te olajšave določen čas na delu v tujini, da se vrača za stalno v domovino in da je predmete, ki jih uvažajo, uporabljal v lastnem gospodinjstvu.

Upravičenci do teh olajšav prav tako niso avtomatsko oproščeni plačila carinskih dajatev za uvožene predmete, temveč morajo po prejetju blaga pri carinarnici skupaj z deklaracijo vložiti še pismeno zahtevo za oprostitev plačila carine ter priložiti naslednja dokazila:

1. potrdilo našega diplomatsko-konzularnega predstavništva v inozemstvu, da je prebil na delu v tujini neprekinjeno najmanj dve leti ali 24 mesecev v treh zaporednih letih;
2. pismeno izjavo, da se za stalno vrača v domovino;
3. pismeno izjavo, da v zadnjih petih koledarskih letih ni izkoriščal teh olajšav;
4. seznam gospodinskih predmetov, ki jih prejema ali uvažajo iz inozemstva oziroma jih bo prejel naknadno.

Navedene olajšave do vrednosti 10.000 dinarjev veljajo samo za rabljene gospodinske predmete, ki so naštetih pod 2. točko prejšnjega poglavja.

Olajšave za gospodarski inventar

V 3. b točki je razen oprostitve plačila carine za rabljene gospodinske predmete predpisano tudi, da lahko jugoslovanski državljani uvozijo brez plačila carinskih dajatev tudi gospodarski inventar, ki ga ne izdelujejo v naši državi, razen motornih vozil, in ki ga nameravajo uporabljati v uslužnostnih obrtnih ali kmetijskih dejavnostih. Jugoslovanski državljani, ki so bili torej na kakršenkoli način zaposleni v tujini najmanj dve leti ali najmanj 24 mesecev v treh zaporednih letih, lahko ob stalni vrnitvi iz dela v inozemstvu ne plačajo carine za gospodarski inventar, ki ga ne izdelujemo v Jugoslaviji, razen za motorna vozila, in ki ga uvozijo ali prejmejo iz inozemstva z namenom, da ga bodo uporabljali v lastni uslužnostni obrtni dejavnosti ali v kmetijstvu. Vrednost teh predmetov kot carinska osnova ne sme presegati 10.000 dinarjev (1.000.000 starih dinarjev), če pa znaša vrednost kot carinska osnova od 10.000 do 100.000 dinarjev (do 10 milijonov starih dinarjev), se za znesek nad 10.000 dinarjev plača carina po 10-odstotni stopnji, kar znaša skupaj z drugimi dajatvami 35 odstotkov od vrednosti. Gospodarski inventar imajo koristniki pravico uvoziti v roku šestih mesecev od dneva vrnitve z dela v inozemstvu. Osebe, ki uvažajo gospodarski inventar, morajo pismeni zahtevi Carinarnici za oprostitev plačila carine razen dokazov, ki so predvideni za uvoz gospodinskih predmetov, priložiti še potrdilo pristojnega občinskega organa, da bodo lahko opravljali določeno uslužnostno-obrtno dejavnost, oziroma potrdilo, da se ukvarja s kmetijstvom.

Za katere predmete gospodarskega inventarja se bo lahko uporabljala omenjena olajšava, bo s posebnim predpisom določil zvezni sekretar za finance.

Poudarimo naj, da se olajšava iz 18. člena, 3. b točke, ki se jo izkoristi v enem koledarskem letu, ne more ponovno izkoristiti v naslednjih petih koledarskih letih. Oseba, ki je izkoristila te olajšave in ki se vrne v inozemstvo pred potekom treh let od dneva izkoriščenja olajšav, mora plačati carino in druge uvozne pristojbine v znesku, ki bi ga bilo treba plačati ob uvozu ne glede na olajšave.

Olajšave po desetih letih neprekinjenega bivanja v inozemstvu

Z omenjenim zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o carinskih tarifih niso ukinjene olajšave brezcarinskega uvo-

za gospodinskih predmetov in nujnega gospodarskega inventarja po vrnitvi v domovino po desetih letih stalnega bivanja v inozemstvu.

Carina se torej ne plača za gospodinske predmete in nujen gospodarski inventar, razen za motorna vozila, ki jih uvažajo jugoslovanski ali tuji državljani, ki se priseljujejo za stalno v Jugoslavijo, v količinah, ki očitno niso namenjene za prodajo, in to:

jugoslovanski državljani, če so stalno prebivali v inozemstvu najmanj deset let, tuji državljani, če so od pristojnih jugoslovanskih oblasti dobili dovoljenje za stalno nastanitev v Jugoslaviji.

Kot gospodarski inventar za razne predmete, ki so potrebni za opravljanje rednega poklica priseljene osebe, če se le-ta po predpisih lahko ukvarja s takim poklicem.

Ta olajšava se lahko izkoristi za predmete, ki se uvozijo v roku šestih mesecev od dneva priselitve oziroma od dneva, ko je bilo prejeto dovoljenje za priselitev oziroma stalno nastanitev v Jugoslaviji.

Za koriščenje omenjene olajšave mora koristnik pismeni zahtevi za oprostitev plačila carine na Carinarnici priložiti še naslednje dokumente:

1. Jugoslovanski državljan:

a) potrdilo jugoslovanskega diplomatskega ali konzularnega predstavništva, da je prebival v inozemstvu najmanj deset let in

b) seznam predmetov, ki jih prinaša s seboj ali jih bo prejel naknadno, v dveh izvodih. Ta seznam mora koristnik ob prestopu meje pokazati Carinarnici zaradi overovitve.

2. Tuj državljan:

a) potrdilo organa notranjih zadev, da mu je odobrena naselitev v Jugoslaviji, in

b) seznam predmetov, ki jih prinaša s seboj in ki bodo prispeli naknadno, v najmanj dveh izvodih.

Če koristnik uvažata tudi predmete gospodarskega inventarja, mora priložiti še potrdilo jugoslovanskega diplomatskega ali konzularnega predstavništva o tem, kakšen je bil njegov poklic v državi, iz katere se priseljuje.

Zdravstveno varstvo družine

Ker odhajam na delo v Belgijo, me zanima, ali bodo imeli člani moje družine — žena in otroci, ki ostanejo v Sloveniji, pravico do zdravstvenega varstva?

Ivan V., Novo mesto

Ker je že uveljavljena konvencija o socialnem zavarovanju med SFRJ in Belgijo, bo imela vaša družina v času, ko boste na delu v Belgiji, pravico do zdravstvenega varstva v breme belgijskega socialnega zavarovanja.

Nakup audija 100 LS

Začasno sem zaposlen v ZR Nemčiji, v Jugoslaviji pa bi rad kupil avtomobil, zato vas prosim, da mi poveste, koliko stane avto znamke »audi« 100 LS s štirimi vrati. Plačal bi v nemških markah. Prosim tudi, da mi odgovorite, katero podjetje v Jugoslaviji zastopa to avtomobilsko tovarno.

S. H. Nemčija

Vozilo »audi« 100 LS stane v Jugoslaviji 8.270 DM, za carinske in druge stroške pa boste morali plačati še 50.000 novih dinarjev. Avtomobil znamke »audi«, kakor tudi »mercedes«, zastopa v Jugoslaviji podjetje Autocommerce, Trdinova 4, Ljubljana.

Upokojitev med bivanjem na tujem

Kmalu bom imel dovolj delovnih let, da bi se lahko upokojil, zato me zanima, kaj bi bilo zame ugodnejše: pričakati upokojitev v ZR Nemčiji ali pa se vrniti v Jugoslavijo in se tam upokojiti. Kje bi bila večja pokojnina? Kako je to urejeno po konvenciji o socialnem zavarovanju med Jugoslavijo in Nemčijo?

A. D. Nemčija

Jugoslovanski delavec, ki se upokoji med zaposlitvijo v Nemčiji dobi jugoslovanski del pokojnine izračunan po pavšalni osnovi, ki ustreza poprečju osebnih dohodkov vseh jugoslovanskih delavcev določene kvalifikacije v tistem letu v Jugoslaviji. Za leto 1970 znaša to poprečje 1400 dinarjev, to pa je tudi pokojninska osnova za leto 1971. Nemčija bi vam seveda odmerila starostno rento po svojih predpisih, vendar pa bi morali tam doseči višjo starost. V Jugoslaviji zadostuje za upokojitev starost 60 let, v ZR Nemčiji pa 62 let.

Če bi se vrnili v Jugoslavijo pred uveljavitvijo starostne pokojnine, bi vam odmerili jugoslovanski del pokojnine po vaših poprečnih osebnih dohodkih, ki bi jih imeli v Jugoslaviji pred upokojitvijo. Vendar pa bi morali biti v tem primeru zaposleni v Jugoslaviji vsaj tri leta.

Jugoslovanski konzulati v Evropi

NEMČIJA

Botschaft der SFR Jugoslawien
Schlosstrasse 1
BAD GODESBERG

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Lindemannstrasse
DÜSSELDORF

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Taubenstrasse 4
STUTTGART

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Böhmerwaldplatz 2
MÜNCHEN

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Harvestehuderweg 101
13 HAMBURG

Die Militärmission der SFR Jugoslawien
Tauberstrasse 16
1 BERLIN

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Melemstr. 18
€ FRANKFURT/MAIN

Vizekonsulat der SFR Jugoslawien
Baslerstr. 6
78 FREIBURG im Breisgau

Naslovi novih konzulatov SFRJ v ZRN

Konsulat der SFR Jugoslawien
85 NÜRNBERG
Gostenhoffer Hauptstrasse 21
Tel.: 263221
Konzul: Zdenko TRIŠLER

Konsulat der SFR Jugoslawien
3 HANNOVER
Flüggestrasse 21
Tel.:
Konzul: Miša RADOJEVIĆ

Konsulat der SFR Jugoslawien
46 DORTMUND-HORDE
Seydlitzstrasse 38
Tel.: 41641
Konzul: Vlado MIHELIĆ

Konsulat der SFR Jugoslawien
798 RAVENSBURG
Hotel Sennerbad (začasen naslov)
Tel.: 23536
Konzul.: Petar MENKOVSKI

Konsulat der SFR Jugoslawien
68 MANNHEIM
Tel.: 16012
Konzul: Ivan ZBAŠNIK

SVICA

Botschaft der SFR Jugoslawien
Kalchegweg 38
BERN

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Eidmattstrasse 33
ZÜRICH

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Chemin Thury 5
GENEVE 5

ŠVEDSKA

Ambassade de la RSF de Yougoslavie
Strandvaegen 7-B 114 56
STOCKHOLM

Jugoslaviska konsulatet
Odinsgatan 20 A
411 03 GOETEBORG

Yugoslav vicekonsulate
Stora Nygatan 60 3tr
211 37 MALMÖ

AVSTRIJA

Botschaft der SFR Jugoslawien
Rennweg 3
WIEN III

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Radetzkystrasse 26
KLAGENFURT-CELOVEC

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Hilmteichstrasse 10
GRAZ

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Fürstenallee 43
5020 SALZBURG

Jugosl. konzularna agencija
Schlossgraben
6800 FELDKIRCH

Jugosl. konzularna agencija
Wachrenergasse 4
4020 LINZ

FRANCIJA

Ambassade de la SFR Yougoslavie
54, Rue de la Faisanderie
PARIS XVII

Consulat de la RSF Yougoslavie
5, Cours Franklin Roosevelt
69 — LYON 6

Consulat general de la RSF de Yougoslavie
Rue de Commandant Rolland
MARSEILLE (8e) 94

Consulat de la RSF de Yougoslavie
Boulevard Gambetta
STRASBOURG 15

BELGIJA

Ambassade de la RSF Yougoslavie
Avenue Emile de mot 11
BRUXELLES 1050

NIZOZEMSKA

The Embassy of the SFR of Yugoslavia
Groot Hertoginnelaan 30
THE HAGUE

DANSKA

Ambassade de la RSF de Yougoslavie
Svanevaenget 36
KØBENHAVEN

ITALIJA

Ambasciata della RSF Jugoslavia
Via dei Monti Parioli 20
ROMA

Generalni konzulat SFR Jugoslavije
Strada del Friuli 54
TRST

Generalni konzulat SFR Jugoslavije
Via Matilde Serao 54
MILANO

NORVEŠKA

Embassy of the SFR of Yugoslavia
Drammensveien 105
OSLO

VELIKA BRITANIJA

Embassy of the SFR of Yugoslavia
25, Kensington Gore
LONDON, S. W. 7
Konzularni oddelek
19 Upper Phillimore Gardens
LONDON, W. 8

Iskanja Staneta Kregarja

Razstava del Staneta Kregarja v ljubljanski Moderni galeriji je bila eden najpomembnejših kulturnih dogodkov v Ljubljani v zadnjem obdobju. Lahko jo primerjamo po pomembnosti z razstavo del impresionista Riharda Jakopiča, toda le delno, kajti ta je imela še drug značaj: ponovno naj bi ovrednotila delež slovenskega slikarja v evropski umetnosti njegovega časa in pokazala na njegovo izrazito sodobnost. Pri Kregarju je šlo za pregled nad delom, ki še ni zaključeno, nad delom, ki njegov lok iskanja še ni sklenjen in ki pomeni v kulturnem prostoru našega naroda eno najbolj tehničnih različic.

Ogromno število del je bilo na razstavi. Takih, ki so že upoštevana v umetnostni zgodovini našega naroda in takih, ki smo jih na razstavi v Moderni galeriji prvič srečali. Stane Kregar, ki je po osnovnem poklicu duhovnik, je diplomiral na akademiji likovnih umetnosti v Pragi (1930—1935). V našo likovno umetnost je vstopil leta 1937 na prvi razstavi Kluba neodvisnih v Ljubljani. V našo likovno umetnost je vnesel svoj poseben svet, svet na meji resničnosti in sanj. To surrealistično komponento je Kregar kasneje še oplemenitil na svojih študijskih potovanjih po Franciji, kjer je spoznal Picassa in njegovo sliko »Guernica«. Srečanje s tem španskim ustvarjalcem je rodilo njegovo delo »Revolucija v Španiji«. Nadrealistična komponenta njegovih del se je kasneje nekoliko umirila in slikarjeva pozornost je bila usmerjena v poetični barvni realizem, dokler ni Stane Kregar po osvoboditvi, v začetku šestdesetih let, znova usodno posegel v naša kulturna dogajanja, ko je z razstavo v Moderni galeriji odprl pot abstraktni umetnosti v slovenskem slikarstvu. Njegov nastop takrat je vzbudil v Ljubljani pravi vihar odobravanja s strani pristašev in polemike s strani tistih, ki so se zgledovali še po realizmu oziroma njegovi različici, socialističnem realizmu. Toda Kregar je svojo pot nadaljeval v iskanju, ki ga je nakazal na omenjeni razstavi. Uvrstil se je med slikarje »abstraktnega krajinarstva«, kasneje pa, v zadnjem obdobju, začel raziskovati še druga področja: upodobiti skuša zvoke, ki ga obdajajo, skuša odgovoriti

Stane Kregar: Romarji

na vprašanja, s katerimi se ukvarja sodobni človek, iskalec. Od tod naslovi njegovih slik Signali v vesolju, Posvetilo astronautom, Čas nasilja, Hipi išče srečo in drugi.

Stane Kregar je ob tem, ko se je posvečal svojemu notranjemu svetu, ustvaril vrsto del — barvnih oken — po slovenskih cerkvah in tako odprl nova poglavja v naši umetnosti. V staro gotško arhitekturo cerkva skuša vkomponirati sodobno barvno kompozicijo in ta se, začuda, popolnoma prilega starim prostorom, oživlja jih in jim daje novo vrednost. Ta stik med starim in novim je Kregarja tako navdušil, da je barvnim oknom posvetil dovršen del svojega časa in moči.

Ce bi med slovenskimi likovnimi umetniki, ki se ta čas pojavljajo s svojimi deli v umetnostnih galerijah, iskali tistega, čigar slikarstvo je najbolj samosvoje, in slednjič, čigar delo pomeni izrazito samorastništvo, potem bi morali izbrati prav Staneta Kregarja.

Velika retrospektivna razstava, ki so jo pripravili v ljubljanski Moderni galeriji, ni edino priznanje umetniku v zadnjem obdobju. Pred letom dni je prejel za svoje življenjsko delo najvišje slovensko priznanje s področja kulture — Prešernovo nagrado.

P. Breščak

● CELJE

Tovarna titanovega dioksida

Ne seji gospodarskega zbora so sprožili vprašanje o gradnji nove tovarne titanovega dioksida v Celju. Obstajajo možnosti, da bo za gradnjo novega obrata v sklopu Cinkarne odobrila posojilo 14 milijonov Ljubljanska banka.

● LJUBLJANA

Tuje kuhinje v hotelu Lev

Ko se je v tem znanem ljubljanskem hotelu končal mesec madžarske kuhinje, so odprli še italijansko kuhinjo, kjer so italijanski kuharji vsak dan pripravljali italijanske specialitete. Italijanom bo sledila kitajska kuhinja, ki bo imela najbrže največ obiskovalcev.

● JEŽICA

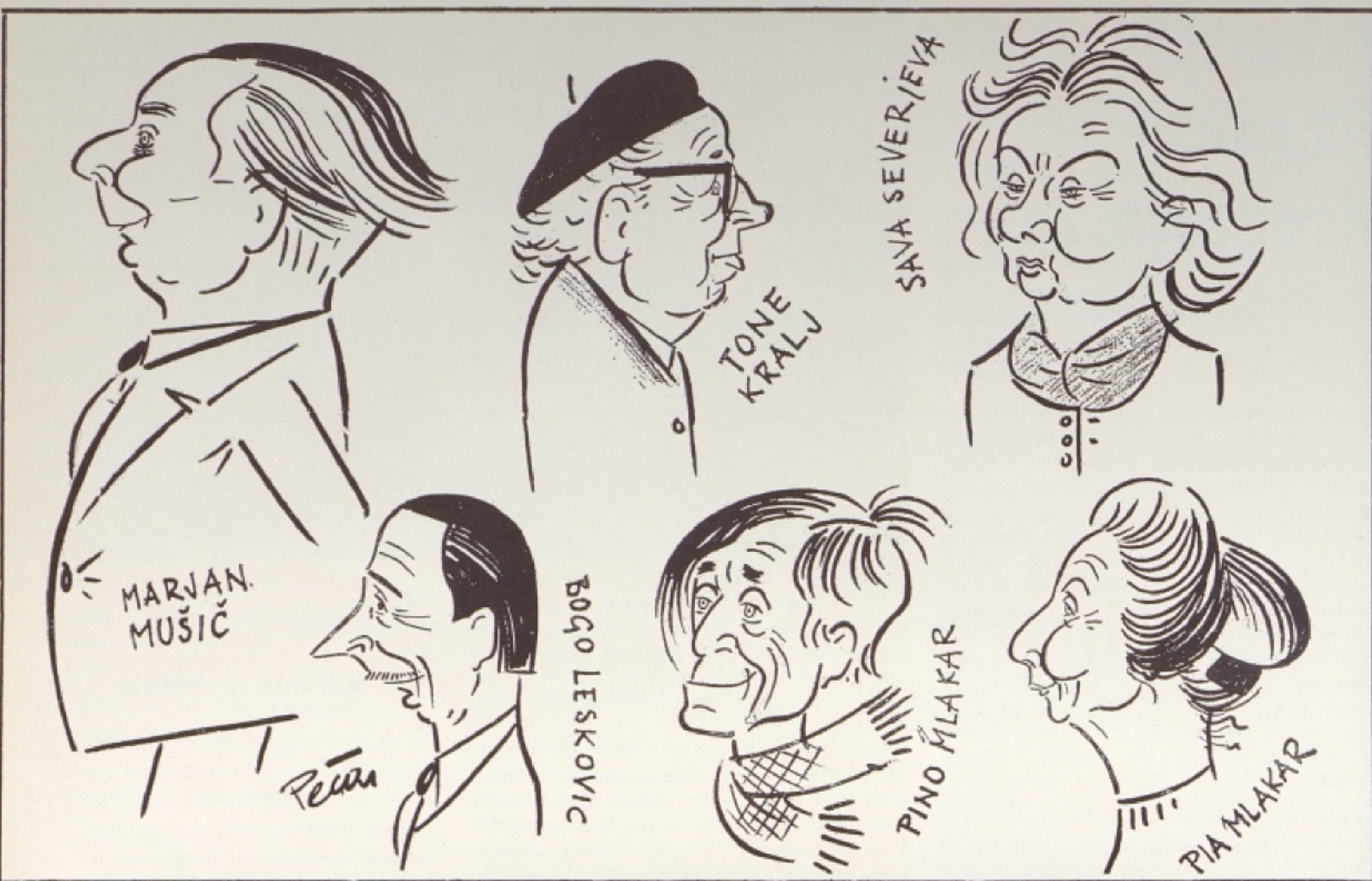
Kamping med prvimi

Ljubljanski kamping na Ježici je lani za beležil kar dvajset tisoč nočitev in je tako uvrščen med deset najbolj zasedenih kampingov v Sloveniji. Turistični strokovnjaki ugotavljajo, da bo v bližnji bodočnosti Ljubljani treba preskrbeti še nekaj novih prostorov za taboreče turiste.

● LENDAVA

Tovarna čevljev

Tovarna Planika iz Kranja namerava v Turnišču pri Lendavi zgraditi tovarno čevljev. Ker so ti kraji že od prej znani po čevljarstvu, bi v novi tovarni lahko zaposlili do petsto novih delavcev, kar bi za gospodarstvo lendavske občine, kjer je zaposlenih le 12 odstotkov aktivnih prebivalcev, pomenilo velik korak naprej.

Prešernove nagrade '72

Na predvečer slovenskega kulturnega praznika, 8. februarja, ko Slovenija slavi obletnico Prešernove smrti, so v Operi Slovenskega narodnega gledališča slovesno podelili vsakoletna najvišja priznanja za dosežke na kulturnem področju, Prešernove nagrade ter nagrade Prešernovega sklada. Medtem ko so prve namenjene kot priznanja za življenjsko delo na kulturnem področju, so nagrade Prešernovega sklada spodbuda predvsem mladim ustvarjalcem, za njihovo prihodnje delo.

Prešernove nagrade so letos prejeli naslednji ustvarjalci s kulturnega področja: slikar Tone Kralj za življenjsko delo na področju likovne umetnosti. Kralj je bil eden izmed utemeljiteljev slovenskega ekspresionizma, kasneje pa je postal tvorec polnokrvnega osebno obarvanega realizma. Njegovo delo zajema slikarstvo, kiparstvo, grafiko, poskušal pa se je tudi v stenskem slikarstvu. Za dosežke na po-

dročju dirigentske dejavnosti je prejel nagrado Bogo Leskovic, ki je zadnji dve desetletji ena najvidnejših osebnosti slovenskega glasbenega življenja. Pino in Pia Mlakar, ki sta prejela nagrado za življenjsko delo na področju plesne umetnosti, sta pionirja našega umetniškega plesa in sta s svojim delom vzgojila nekaj generacij plesalcev ter uspelo delovala doma in v tujini. Ing. arh. Marjan Mušič je prejel nagrado za življenjsko delo na področju arhitekture. Je prvi slovenski arhitekt, ki mu je uspelo s polno osebno doživetostjo ovrednotiti naš arhitekturni prostor, hkrati pa je izredno intenzivno posegal s svojim publicističnim delom v dogajanja na področju arhitekture. Sava Severjeva je prejela nagrado za življenjsko delo na področju gledališke umetnosti. Ta igralka je v preteklih letih upodobila veliko število likov iz domačih in tujih dramskih del, ki so jo dvignili v

prvo vrsto slovenskih dramskih igralk. Nagrade Prešernovega sklada so prejeli naslednji ustvarjalci: Apollonio Zvest za slikarsko in grafično delo, Alenka Bartl-Prevoršek za kostumografsko delo, Aci Bertoncelj za pianistične dosežke, Peter Božič za roman »Jaz sem ubil Anito«, France Forstnerič za pesnitev »Pijani kurent«, Kajetan Gantar za prevod dveh Plautovih komedij (Amfitrio in Hišni strah), ing. arh. Peter Kerševan za trgovsko hišo v Idriji, Peter Levec za zbirko pesmi »Brezkončni marec«, Pavle Merku za Koncert za violino in orkester, Radko Polič za vlogi Baltasarja v Hiengovem dramskem delu »Osvajalec« in v Lebovičevih »Padlih angelih«, Staš Potočnik za režijo televizijskih otroških oddaj, Emil Smasek za radijsko dramaturško delo, Jože Snoj za roman »Negativ Gojka Mrča« in Marlenka za dosežke na področju mladinske ilustracije.

P. B.

Slovenija – portret v podobi

Državna založba Slovenije je pred kratkim izdala knjigo, s katero želi zapolniti vrzel v tovrstni literaturi; osnovni namen te knjige je namreč predstaviti slovensko deželo svetu. Slovenija se v zadnjih letih svetu vse bolj odpira, obiskujejo jo številni ugledni gostje, strokovnjaki, umetniki, politiki in seveda tudi številni turisti z vsega sveta. Slovenci doslej nismo imeli knjige, ki bi našo deželo tujcem v celoti predstavila.

Eden izmed avtorjev te knjige, književnik Ivan Bratko, je v svojem uvodu med drugim zapisal: »S to poljudno knjigo, ki smo jo po petih letih težav in izpopolnjevanj pripeljali do konca, poskušamo predstaviti ali približati Slovenijo in Slovence vsem tistim, ki si želijo lahko predstavljive, bežne podobe. V sliki in skopi besedi, ki pojasnjuje sliko, smo nanizali njene naravne znamenitosti in lepote, njene civilizacijske dosežke, nekaj tistega tipičnega, kar navadno označujemo kot Art of Living, ter seveda njene ljudi.« V svoji spremni besedi se Ivan Bratko še sprašuje, kakšni so Slovenci v primerjavi z drugimi narodi, kaj je osnovna značilnost naših ljudi in naše dežele. Zanimiva je tudi beseda o našem povojnem razvoju in položaju Slovenije v Jugoslaviji, o rasti slovenske industrije in kako to vpliva na osnovne značilnosti naše dežele.

O geografskih značilnostih Slovenije, ki v nekaterih pogledih predstavlja vrata Jugoslavije, je v tej knjigi napisal kratek sestavek znani slovenski geograf France Planina. V svoj prispevek je uvrstil številne podatke o slovenski pokrajini, o slovenskem narodu, ljudski kulturi na Slovenskem, o slovenskem gospodarstvu in drugo.

Kratek pregled zgodovine Slovencev je za to knjigo napisal zgodovinar Ferdo Gestrin, o umetnostnih zakladih Slovenije pa je pisal umetnostni zgodovinar in konzervator France Stelč.

Knjiga »Slovenija — portret v podobi« je še posebej primerna za Slovence, ki živijo po svetu, in za njihove potomce, saj jim tako kratko besedilo kot številne črno-bele in barvne fotografije pripovedu-

Čezsoča. Svojo rojstno vas je želel videti v naši reviji naš naročnik Andy Komac iz Fontane, Kalifornija. Foto: Drago Kralj

jejo o naši deželi, ki se s svojimi lepotami in značilnostmi ne more primerjati z nobeno drugo deželo na svetu. Razen v slovenščini je knjiga izšla tudi v srbohrvaškem, angleškem in nemškem jeziku. Knjigo lahko naročite pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani, lahko pa vam jo posreduje tudi Slovenska izseljenska matiča.

J. P.

Dr. Franci Derganc:

Okrvavljena roža

To je knjiga spominov partizanskega zdravnika. Napisal jo je znani ljubljanski kirurg ortoped dr. Franci Derganc. Odlomek iz tega dela smo v Rodni grudi objavili v junijski številki. Čeprav je bil to le droben delček, iztrgan iz teksta, vas je avtorjeva pripoved, ki je tako člove-

ško neposredna in preprosta, prav gotovo pritegnila. Hitro se odmika čas tistih bridkih in velikih let, ko so težke preizkušnje klesale ali poteptale ljudi. Dr. Franci Derganc je vstopil vanj kot mlad zdravnik. Nič ni iskal poti, saj je bila zanj ena sama — postal je partizanski zdravnik. Že kot štipendist v Franciji se je srečal z vojno in jo skupaj doživeljal z nekaterimi našimi tamkajšnjimi Slovenci. Zatem pa so se z njo srečali na domačih tleh. Le mimogrede omenja avtor v knjigi svojo domačo hišo, Dergančev sanatorij Emona, ki je bil med vojno zatočišče in zdravilišče za številne ilegalce in partizane. Kakor mnoge je tudi mladega Derganca pot do partizanskega zdravnika najprej vodila skoz zapore. Povsod se je srečaval s trpljenjem, pogumom, obupom in upanjem. S preprosto besedo posega v svoje spomine in pripoveduje o vsem tem. Kje vse in pod kakšnimi okoliščinami je operiral, se boril za človeška življenja, vlival upanje ranjencem, tudi tistim, ki zanje ni bilo upanja. V zadnjem odstavku svojih spominov pravi avtor: Ni neskajenega veselja in sreče v človeškem življenju. Dokler pa si živ, moraš prenesti tudi najtežje in živeti naprej. Knjigo je izdala založba Partizanska knjiga v Ljubljani.

Najlepše in najtežje

Ob osmem marcu, mednarodnem dnevu žena, sta spregovorili Viki iz Amerike in Marija iz Švedske o najlepšem in najtežjem iz svojega izseljenskega življenja.

Veliko vas je, naše žene, dekleta in matere, ki živite onstran meja slovenske dežele. Veliko usod, ki so najtesneje prepletene s srečo, uspehi in upanji naših izseljenskih družin. Kaj vse bi nam lahko povedale? Stotine strani bi s tem napolnili. Med naročnicami Rodne grude smo kar na slepo izbrali le dva naslova. Enega iz Amerike, drugega iz Evrope in naročnici prosili za odgovore na nekaj vprašanj.

Vprašali smo:

Kdaj vam je bilo najlepše in kdaj najtežje v vašem izseljenskem življenju?

Kakšen je vaš delovni dan?

Viki Poljšakova, znana društvena delavka iz Clevelanda, je napisala:

»Kdaj mi je bilo najtežje? Takrat pač, ko sem prišla v to deželo, tako drugačno od moje Slovenije. Bilo mi je bridko in hudo, kakor vsem, ki so šli daleč po svetu. Oh, koliko sem prežokala. Nisem in nisem se mogla znajti v delavskem naselju ameriškega industrijskega mesta. Sele ko sva se našla z Leonom, je postala zame tudi Amerika lepša. V Socialističnem klubu in naši Slovenski narodni podporni jednoti sva oba dobila drage prijatelje za vse življenje.

In kdaj sem bila najbolj srečna?

Če dobro pomislim, sem bila srečna skozi vseh triinpetdeset let najinega skupnega življenja z Leonom. Imela sva iste ide-

ale, vse, kar sva naredila, je bilo sporazumno in tako sva se oba veselila uspehov. Tako srečna sva bila tisto leto, ko sva pripeljala v Slovenijo vnukinjo Sandy, da je videla in spoznala naše kraje in ljudi. Srečna sem bila spet, ko sem pri ponovnem obisku prišla k vam z vnukom.

Moj delovni dan je čisto izpolnjen. Poleg dela s hišo in vrtom tudi društvenih aktivnosti nisem opustila. Naredim, kolikor pač zmorem, in to predvsem v krogu Progressivnih Slovenk, pri pevskem zboru Zarja, če je treba pri podpornem društvu naše Jednote in pri izletniški firmi SNPJ. Naj dodam še to, da sem posebej vesela, da je tudi moj sin Edwin aktiven pri naših slovenskih društvih, posebno pri pevskem zboru Zarja in pri izletniški firmi SNPJ. Na to sem ponosna.«

Marija Hriberšek, ki s svojo družino, pet let živi v Halmstadu na Švedskem, pa pripoveduje:

»Najtežje mi je bilo, ko sem ležala težko bolna v bolnišnici Avesta — 40 km od doma in so me razumeli le zdravniki — to je bilo dva meseca po prihodu na Švedsko. Z nikomer se nismo mogli pomeniti, tudi bolniško osebje me ni razumelo.

Zelo hudo mi je bilo, ko je prišel najmlajši sin Matjaž iz šole ves objokan, ker ga je gruča fantov zmerjala z »jävla utlänning« (prekleti tujec). Sovraštvo do priseljencev sem dodobra spoznala. Bolelo me je. Vsako grdobijo, ki se kje zgodila, so povzročili »främligarji« (tujci). Ko sem dobila prvo zaposlitev kot nabiralka šampinjonov na umetnih gojiščih, sem morala marsikaj požreti. A nasmehnila se

Seveda tudi pevski zbori ne morejo brez naših žena. Na spodnji sliki je zbor Slovenske ženske zveze iz Clevelanda.

mi je sreča. Dobila sem drugo, dobro službo.

Najsrečnejša sem bila, ko sem dobila delo pri socialnem zavarovanju v pisarni. Obenem so me obvestili, da bom plačana enako kakor Švedi in da se mi prizna moja šolska izobrazba. Ne samo to: prišla sem med razgledane, dobre ljudi.

In zelo srečna sem bila, ko sem spoznala, kako odlične možnosti za šolanje imajo otroci tu v Halmstadu, kamor smo se priselili pred dobrimi štirimi leti. Trije moji sinovi obiskujejo srednje šole.

Moj delovni dan je prenatrpan: kot mati skušam sinovoma, ki sta še doma, materialno ustvariti ugodne pogoje. Za to si prizadevava oba z možem. Po skupnem zajtrku gredo otroci v šolo, midva na delo. Naš delovni čas je od 8. do 11.40 in od 12.20 do 16.30. Sinova jesta v šolah. Zvečer okrog 6. ure imamo doma skupno kosilo, ki je obenem večerja. Ob mizi se pogovorimo o dnevnih vtisih. Kljub temu, da mi fanta odraščata v moža, smo uspeli ohraniti medsebojno zaupanje. Srečna sem, da zaenkrat nimam problemov z njima. Vendar je precejšen del mojih misli vsak dan namenjen tudi ostalim trem mojim dečkom in njihovim družinam, tudi vnukom.

Naši fantje slovensko ne bodo pozabili. Doma govorimo švedsko le, če imamo švedske goste. Imamo kar bogato knjižnico slovenskih knjig in otroci jih radi berejo. Tudi revije in časopise imamo. Rodno grudo kar težko čakamo.

Ali se bomo vrnili? Zdaj se o tem še ne pogovarjamo, saj se počutimo prav dobro. Nismo ogroženi od morebitnih odpuštov. Vsekakor pa smo in bomo Slovenci tudi, če ostanemo!«

Tako sta spregovorili dve naši ženi, dve materi v imenu vseh vas, naše žene v izseljenstvu. Najtežje in najlepše se prepleta v vašem življenju. Dostikrat je treba biti zelo močan, da premagaš tisto hudo. A kako bi ne bile močne, če ste žene, če ste matere! In za dežjem tako prijazno posije sonce, ali ne? Naj sije, toplo sije na ta vaš praznični dan in vse dneve. Naj vam sije pri vašem delu, pri vaših družinah in tudi v vaši samoti! Naše misli in iskrene želje so z vami!

I. S.

Belgija

Pripravljamo se za počitnice v Jugoslaviji

Tako nam je napisala v svojem pismu naročnica Anica Žibert-Delacroix iz Herseauxa v Belgiji, ki je naš neuradni počitniški ambasador v svojem kraju, saj

prihajajo k njej domačini po informacije in nasvete, ko žele letovati v Jugoslaviji. Anica si je oskrbela razne turistične prospekte in vsem rada postreže z informacijami. Tako je lani po njeni zaslugi pri nas v Bohinju in Izoli letovalo 22 letoviščarjev iz Belgije. Piše nam, da so bili zadovoljni in da letos spet pridejo. Spet bodo letovali v Bohinju, namesto v Izoli pa so se letos odločili za naše obmorsko letovišče Crikvenico. Sli bodo pa tudi na izlete in namravajo med drugim obiskati Sarajevo, Boko Kotorsko in še nekatere druge kraje. Vsem, posebej pa še Anici, na veselo svidenje v poletnih mesecih!

ZDA

Edmund Turk, predsednik mestnega sveta v Clevelandu

»Polka-moč« v Clevelandu je po Novem letu še bolj živa, zlasti v političnem pogledu. Dva najpomembnejša moža v mestu, ki sta zasedla svoja stolčka takoj po Novem letu, prihajati iz »polka-sveta« — novi župan je Ralph J. Perk — po rodu Čeh, za predsednika mestnega sveta pa je bil izvoljen Slovenec Edmund J. Turk. Slovenci v Clevelandu so veseli, saj na tako visokem mestu že dolgo niso imeli svojega predstavnika. Nazadnje je bil pred tridesetimi leti izvoljen za clevelandskega župana Frank J. Lausche, ki je bil pozneje guverner države Ohio in senator. Kaj bo novega prinesla izvolitev slovenskega odvetnika Edmunda Turka za predsednika mestnega sveta, za drugega moža v mestu? Predsednik mestnega sveta je poleg župana najpomembnejša uradna osebnost. Župan je na čelu mestne uprave, predsednik mestnega sveta pa na čelu mestne zakonodaje. Sodelovanja med obema doslej v mestu skoraj ni bilo, zato so bili meščani nezadovoljni, saj so trdili,

Novi predsednik mestnega sveta v Clevelandu Edmund J. Turk.

Mladinski pevski zbor iz Clevelanda. Foto: Jo Mišič

Na novoletni zabavi v slovenskem domu v Herminieju je goste zabaval ansambel Trontel-Zaggar.

da mesto vse bolj »drsi navzdol«. Novi predsednik mestnega sveta je tako sodelovanje že obljubil in vse kaže, da ga bo tudi v resnici izpeljal.

Edmund Turk je bil rojen v Clevelandu kot sin slovenskih staršev, ki sta se priselila v Cleveland z Notranjske. Svojo odvetniško pisarno ima v Slovenskem narodnem domu na aveniji St. Clair, torej v središču stare slovenske naselbine v tem mestu. Edmund Turk je bil doslej že deset let član mestnega sveta.

Mladi so zapeli in navdušili

V soboto 4. decembra je v Clevelandu v Slovenskem narodnem domu polno zadonela slovenska pesem iz mladih grl. To je bilo na koncertu, ki ga je priredil mladinski krožek št. 77. Slovenske narodne podporne jednote. Pred nabito polnim avditorijem je nastopilo 25 mladih pevcev starih od 5 do 15 let. Skupino vodita Marie Pivik in Marie Loucka. Za uvod sta zadoneli ameriška in jugoslovanska himna. Nato so se vrstile slovenske ljudske in narodne pesmi. Med njimi seveda ni manjkalo tudi tistih naših novjših domačih pesmi, kakor sta Avsenikova Vetr nesi pesem mojo in Slakova V deželici sonca in grozda. Mladi pevci so nastopili tudi v kvartetih, duetih in kot solisti. Koncertni program so zaključili z veselo enodejanko Zaspani Janez.

Mirtičeva, čestitamo!

V Prosveti smo prebrali, da sta 19. novembra lani praznovala znana Clevelandčana Andy in Alice Mirtičeva zlato poroko. Obenem je Andy praznoval še zlati jubilej, odkar je član SNPJ. Dokler ni bil Andy upokojen, sta Mirtičeva živela v Clevelandu. Zdaj sta pa že deset let v St. Petersburgu na Floridi. Imata dva sinova in devet vnukov. Odkar izhaja Rodna gruda, sta Mirtičeva njena naročnika. Pred leti sta bila tudi na obisku v Sloveniji takrat smo se z njima na Matiči tudi osebno spoznali. Ljubeznjivemu zavednemu slovenskemu paru tudi naše tople, čeprav malo pozne čestitke! Se mnogo let in jubilejev!

Belokranjci obiščejo Slovenijo

Clevelandski rojaki doma iz Bele krajine vabijo vse Belokranjce, ki žive v Ameriki ter tudi dolenske rojake, na prvi skupinski izlet v Slovenijo. Organizator izleta je potovalni urad Avgusta Kollandra. Prijave pa zbiraata rojaka John Evatz in Matt Hutar v Clevelandu. Izletniki bodo obiskali Slovenijo v začetku avgusta in bodo ostali pri nas tri tedne. Z njimi bo potoval tudi zabavni ansambel Vandrovčki. V Semiču nameravajo prirediti belokranjski piknik, kamor bodo povabili tudi ansambel Lojzeta Slaka in Vandrovčke iz Clevelanda. V načrtu imajo tudi skupinski izlet po Sloveniji. Obiskali bodo tudi Koroško in Trst. Za dobro razpoloženje pa bodo skrbeli Vandrovčki, ki bodo potovali z njimi.

Slovenska narodna podpora jednota je v januarju izgubila dva moža, ki sta bila dolga leta v njenih prvih vrstah. V bolnišnici Hinsdale v Chicagu je 22. januarja podlegel pljučnici

FRED A. VIDER

nad 30 let glavni tajnik SNPJ.

Doma je bil iz Račne na Dolenjskem; lani v oktobru je praznoval 80-letnico. Bil je klen naprednjak, odločen zagovornik teženj delovnega človeka, kar je nešteto-krat izpričal s pisano in govorjeno besedo. SNPJ pa je bila vseh 60 let, ki jih je preživel v Ameriki, v pravem pomenu besede, sestavni del njegovega življenja.

V Clevelandu pa je umrl

KAMILO ZARNIK

nekdanji dolgoletni predsednik cleveland-ske federacije društev SNPJ. Doma je bil iz Vač pri Litiji in srčno navezan na rojstno deželo. V letu 1960 je organiziral velik izlet članov SNPJ v domovino. To je bilo takrat tudi zanj po dolgih letih prvo snidenje z dragim domačim krajem in z mamo. Ponovno je prihitel pred nekaj leti k umirajoči materi. Zdaj pa je za njo odšel tudi sam. Oba moža bo tudi rojstna domovina ohranila v častnem spominu! Slovenski narodni podporni jednoti in svojem naše iskreno sožalje!

Naš rojak Franc Hočevar, predsednik Slovenskega društva v Hamiltonu v Kanadi je fotoreporterja krajevnega lista z lahkoto dvignil visoko v zrak. Razumljivo je, da ima zaradi svoje moči precej občudovalcev.

Slovenski pevski zbor Majolka v Hamiltonu

**Farmo je bilo potrebno opremiti tudi s primer-
nim napisom...**

Slovenska slikarka na ameriški razstavi

Na vsakoletni mednarodni razstavi na Navy Pieru v Chicagu lani novembra je v kulturnem paviljonu razstavljala svoja dela mlada slovenska slikarka Emilija Razman-Bucik, po rodu s Primorske, ki je prišla v ZDA pred dobrim letom. Mlada slikarka je v kulturnem paviljonu

razstavila pokrajinske motive iz Slovenije, tihožitja in portrete. V tem paviljonu je sprejemal obiskovalce postaven par v slovenski narodni noši — Metka Rusova, ki so jo lani izbrali v Chicagu za Miss Slovenije in Frank Sušteršič.

Avstralija

Ustanovljena Zveza slovenskih društev

Slovinci v Avstraliji so že več let gojili željo, da bi njihova tamkajšnja društva imela svoje skupno predstavništvo. Ta želja se jim je zdaj uresničila, kajti 23. oktobra lani je bila v Canberri ustanovljena Zveza slovenskih društev v Avstraliji. Pobudo za ustanovitev Zveze je dalo Slovensko društvo v Melbourneu, ki je tudi prvo pripravilo osnutek pravil in stopilo v stik z ostalimi slovenskimi društvi. Ustanovne seje so se udeležili predstavniki Slovenskega društva Adelaide, Slovenskega društva Triglav iz Canberre, Slovenskega društva Melbourne, Slovenskega društva Sydney in Slovenskega kluba Triglav iz Sydneya. Na ustanovni seji so se predstavniki društev pogovorili o glavnih nalogah novoustanovljene Zveze. Te so: Zveza naj povsod predstavlja in zagovarja težnje Slovencev v Avstraliji. Organizira naj kulturno izmenjavo med društvi, skupinska potovanja v domovino, posreduje naj obiske in gostovanja raznih umetnikov, ansamblov in drugih iz domovine in od drugod. Tako zdaj organizira gostovanje ansambla Lojzeta Slaka po slovenskih naselbinah v Avstraliji. Za začasnega predsednika Zveze je bil izvoljen Cvetko Falež, predstavnik društva Triglav iz Canberre, za tajnika pa Marjan Peršič, predstavnik društva Melbourne. Sprejet je bil predložen osnutek pravil in sklep, da mora do naslednje seje Zveze vsako društvo, ki je včlanjeno, predložiti tajniku svoja društvena pravila z dokazi, da je to javna, nedobičkonosna, nepolitična legalna organizacija Slovencev v Avstraliji, kar je pogoj za sprejem v članstvo.

Argentina

Svečane proslave ob Dnevu republike

Ker moramo s tiskom vsake posamezne številke revije pohiteti, pošta iz daljnih prekmorskih dežel pa včasih dolgo potuje, lahko šele zdaj objavimo poročilo o proslavi jugoslovanskega državnega praznika v naših naselbinah v Argentini. Rojak Mateo Veza iz Buenos Airesa nam

je poslal obširno poročilo o lepi proslavi v Buenos Airesu. Lepo se zahvaljujemo in obenem oproščamo, ker članek objavljamo zaradi pomanjkanja prostora samo v izviru.

Kakor prejšnja leta je jugoslovanska naselbina v Argentini tudi lani svečano proslavila jugoslovanski državni praznik 29. november. Prireditelj je pripravila posebno komisija pod vodstvom J. G. Sepića, sina jugoslovanskega izseljenca. Ta je bila v Buenos Airesu v nedeljo 28. novembra v veliki dvorani gledališča Coliseo pod pokroviteljstvom jugoslovanskega poslanstva.

Začetek proslave je bil napovedan za 9.45, a je bila gledališka dvorana nabito polna naših izseljencev in ostalih prijateljev Jugoslavije celo uro prej. Pred proslavo so predstavniki našega poslanstva ob prisotnosti številnih izseljencev položili venec pred spomenik generala San Martina. Program proslave je bil izredno bogat. V uvodu je zapel pevski zbor iz Buenos Airesa pod vodstvom Rudolfa Kubika argentinsko in jugoslovansko državno himno. Sledila je uvodna beseda tajnika prireditvene komisije Nikole Kurića in priložnostni govor jugoslovanskega generalnega konzula Iva Mrše. Zatem so nastopili: Mladinski pevski zbor Slovenskega društva Vzajemna pomoč pod vodstvom B. Lična, folklorna skupina slovenskega društva Ljudski oder pod vodstvom F. Carmana, pevci solisti Brezovček in N. Bohana, znana jugoslovanska folklorna skupina Jorgovan, ki je prikazala svatbene običaje iz raznih krajev naše domovine. Zadnjo točko pa so izvedli člani argentinske folklorne skupine pod vodstvom znanega dirigenta O. C. Lucera.

O proslavi v Rosario pa nam piše rojak Anton Brišar. Tudi njemu pristrčna hvala za poslani članek. Takole piše:

Naša naselbina je prav slovesno praznovala obletnico ustanovitve svobodne Jugoslavije in to lani 5. decembra. Dvorana Jugoslovanskega centra je bila nabito polna. Proslavo je začel Tamburaški in pevski zbor Zagreb pod vodstvom Nika Planšiča in Ive Skergo-Paserini. Po uvodni argentinski in jugoslovanski himni so nam predvajali izbran koncertni program, ki nas je vse zelo navdušil. Sledil je nagovor predsednika društva Mira Medice ter jugoslovanskega konzula iz Rosaria Branka Rubeše. Za njima je spregovoril še predstavnik jugoslovanskega poslanstva iz Buenos Airesa M. Bosanac.

Po programu smo imeli skupno kosilo, ki so ga pripravile požrtvovalne društvene članice. Posebej se je pri tem izkazal naš stari rojak T. Mezgec, ki je znan strokovnjak pri pripravi jedi pečenih na žaru. Pripravil nam je prav dobre piščance.

Hvala vsem za dobro organizirano in zelo uspelo prireditev.

Obisk pri Donu Orehku

Ob prebiranju številnih ameriških revij neredko zaslediš pod karikaturami značilen podpis Don Orehek. Že priimek nam izdaja, da je ta karikaturist Slovenec. Stike z njim sem navezal prek znane newyorške slovenske pesnice in publicistke Ane Krašne-Pračkove, ki je še do pred nekaj leti sama izdajala, urejala in tiskala slovenski časnik »Glas naroda«. Ana Krašna je tudi živ leksikon o Slovencih v Ameriki in še posebej v New Yorku. »Orehkovi so stara newyorška družina. In vsi

zavedni Slovenci,« mi je razložila.

Z Donaldom Orehkom sva se po telefonu dogovorila za srečanje. Živi v mestu Port Washington, država New York. Hišo sem našel brez težav, da pa ne bi zašel, me je že čakal pred hišo in me pozdravil z »brezhibnim« slovenskim »Dober dan« ter nasmejano ponujal roko.

Kmalu smo bili v pogovoru kot stari znanci. Predstavil mi je svojo lepo mlado ženo Suzane ter otroka, štiriletnega sinka Errola in štirinajstmesečno Holly. »Ona je prava Američanka,« je rekel Donald. A pravi Američan je tudi on sam, čeprav se zaveda svojega slovenskega porekla. Je že tako v Ameriki, si mislim, da so pravi Američani le tisti, ki so tu že tako dolgo, da že ne vedo več, kdaj so prišli, in so seveda angleškega rodu. Med zadnjo vojno so imeli Slovenci v New Yorku nekaj let slovensko šolo s poukom ob sobotah, ki jo je obiskoval tudi Donald in njegov brat Thomas. Od takrat je Donaldu ostalo nekaj slovenskih besed, ki jih prav ponosno izgovarja, marsikdaj pa me v pogovoru preseneti s tem, da mi kako angleško besedo pojasni tudi po slovensko.

»Rišem, odkar pomnim,« začne pripovedovati, ko sem ga naprosil, da bi rad zvedel kaj o njegovem življenju in delu. »Najbolj pa sem izpopolnil svojo risarsko tehniko med šolanjem na High school in pa med štiriletnim služenjem vojske v mornarici. Dve leti sem delal v mornariškem uradu za informacije in risal za mornariški časopis. Potem, ko sem se vrnil iz mornarice, sem nadaljeval s študijem umetnosti. Štiri leta sem bil nato zaposlen pri neki založbi, od leta 1956 pa delam kot free-lance magazine cartoonist — svoboden karikaturist.«

Pripovedoval mi je, da mu prodajo karikatur ureja manager. Deloma riše po naročilu, večinoma pa sam izbira motive, ki vsebinsko bolj odgovarjajo posamezni reviji. Orehkove karikature redno objavljajo revije »Saturday Evening Post«, »Cosmopolitan«, »Look«, »True Magazine«, »Saturday Review« in še nekatere strokovne in druge revije, med katerimi naj omenimo tudi »Playboya«.

Donald je nekako povezan z vojsko, saj je prav v vojni mornarici začel intenzivneje ukvarjati s karikaturami. Takrat je začel risati karikature starega mornarja »Cyphersa« in še zdaj rad upodablja »stare soldate«, čeprav je, kot pravi sam, načelno proti vojni, ubijanju in za mir v svetu.

»Kaj hočete povedati s svojimi karikaturami?« sem ga še spraševal.

»Predvsem upodabljam smešne strani življenja,« pravi Don, »hočem, da je karikatura smešna. Pa tudi časopisi, za katere delam, hočejo smešne karikature.«

»Ali poznate tudi kakega jugoslovanskega karikaturista?«

»Z nekaterimi sem se srečal na mednarodnem salonu karikature v Montrealu, kjer so jugoslovanski karikaturisti prejeli več nagrad. Mislim, da je jugoslovanska karikatura resnično zelo dobra. Tudi mene so na tej razstavi zaradi primka nekateri imeli za Jugoslovana.«

Donald Orehek je doslej prejel na različnih razstavah že šest lepih mednarodnih priznanj, eno izmed njih tudi na razstavi v Montrealu, ko so bile razstavljene karikature na temo »Človek v svojem okolju«.

Donald ali na kratko Don Orehek je tipičen Američan pa tudi Slovenec. Kot Američan ima pravi smisel za poslovnost, praktičnost, po slovenskem očetu pa je podedoval mehko, občutljivo naravo in navezanost na tradicijo. Ko sem mu omenil, da je tudi v Ljubljani bienale karikatur brez besed, je rekel, da bi z veseljem sodeloval, ko bi bil povabljen, to pa bi bila tudi priložnost, da bi končno tudi sam obiskal domovino svojih staršev.

Jože Prešeren

Dragi otroci!

Naj vam povem, česa sem se — bilo je pred dnevi — najbolj razveselila: pomladi seveda!

Z avtomobilom smo se popeljali ven iz Ljubljane, z glavne ceste smo zapeljali na stransko cesto, parkirali smo in šli na potep. Po gozdu — tam so nas pozdravljali veliki beli telohovi cvetovi in vresje z drobnimi rdečimi cvetovi in vetrnice, ki so se zibale v vetru. Vzpeli smo se na vrh hriba in s hriba v dolino — tam nas je na travniku pozdravljalo vse polno belih zvončkov. Veter jih je majal in zvončki so na drobno zvonili, zvonili. Trobentice, vse zlate, so sijale s travnika. Mravljišče je že oživel in tudi krti so se že prebudili. Ne, krti nismo nobenega videli, kje pa, videli pa smo krtine.

Pri nas je že pomlad!

Pa mi še vi odpišite, kakšno je pri vas! Zelo me zanima in tudi vse v Rodni grudi!

Branka Zupca

SMEJMO SE!

Učiteljica vpraša učenko: »Kako se imenuje pisec basni?«
»Basist!« je odgovorila učenka.

Leopold Suhadolčan

Naše mesto

Krojaček Hlaček je vprašal Borka: »Kam pa, kam s culo na rami?«

»Odhajam. Poiskal si bom drugo mesto. V našem mestu je tako pusto. Vse hiše so enake. Dimi nad strehami enako dolgi in ravni.«

»O, saj se da pomagati,« je rekel krojaček Hlaček.

Breda pa je dejala: »Tudi jaz bi rada drugam. Na vsaki pasji utici vidim napis POZOR, HUD PES!«

»Pse je mogoče pozdraviti,« je rekel krojaček.

A je odhajal tudi Bine.

»Dolgčas je brez dela,« je rekel.

»Vse so že naredili drugi.«

»Kdor želi, še zmerom najde delo,« je odvrnil krojaček Hlaček.

»Ne verjamemo,« so rekli.

»Stavimo! Kdor stavo izgubi, bo očistil vse dimnike in cestne svetilke v našem mestu,« je predlagal krojaček Hlaček.

»Velja!«

»A pomagati mi morate vsi!«

Bine, Borko in Breda so odvrgli cule, s katerimi so hoteli v svet, in zavihali rokave.

»Najprej hiše!« je rekel krojaček Hlaček.

Razdelil je gumbe vseh barv in velikosti. Obesili so jih kot obeske na vrata hiš. Tako so se zdaj hiše ime-

novale: HIŠA PRI BELEM GUMBU, HIŠA PRI VELIKEM GUMBU, PRI RUMENEM, LESENEM...

Ljudje so se nasmehnili.

Potem je krojaček Hlaček splezal na mestne strehe. Stopal je od dima do dima. Prvemu je naredil en voz, drugemu dva, tretjemu tri, iz četrtega je naredil mišji repek, peti je bil zdaj podoben presti, šesti je bil kot bela čipka...

»Kako lepo!« je vzdihnila Breda.

Krojaček pa je že bil spet na tleh.

»Urediti moramo še nekatere stvari,« je rekel.

Poklical je polža in ga postavil pred mestni vhod.

»Ti si zdaj naš policaj! Opozarjal boš avtomobile, da ne bodo divjali skozi mesto,« je rekel krojaček Hlaček.

»Zanesi se name, krojaček,« je rekel polž. »Kdor me ne bo ubogal, bom zdirjal za njim in ga zapisal v beležnico.«

Potem je krojaček Hlaček stopil k pasji utici, snel staro tablo in obesil novo: »POZOR, PRIJAZEN PES!« Ljudje so se oddahnili.

Borko, Bine in Breda so imeli zdaj dela čez glavo.

»Zgubili ste stavo,« je rekel krojaček Hlaček. »Čakajo vas neočiščeni dimniki in svetilke.«

Vojan Arhar:

Marec

Šli snežaki so od nas
daleč tja v Oblačno vas,
tam za zimo jokajo,
javkajo in stokajo,
žalostno posedajo,
dol na zemljo gledajo,
kjer odprti so dežniki,
mali, srednji in veliki,
in vse dneve in noči
droben marčev dež prši...

Evelina Umek

Kaj je zastonj

Andrej je šel večkrat z mamo v trgovino. Videl je, kako je mamica dala prodajalki bankovec ali dva, prodajalka pa je mami vrnila kup drobiža in še kakšen bankovec po vrhu.

»Kako je prodajalka dobra,« je rekel nekoč, ko sta šla iz trgovine.

»Zakaj?« je vprašala mama.

»Polno torbo imava in še denar ti je dala.«

Mama je razložila Andreju, da je to samo ostanek denarja, da pa je morala vse plačati.

»Veš, Andrej, nič ni zastonj. Vsako stvar je treba plačati. In če hočeš imeti denar, moraš delati. Zato ti ne morem kupiti vsega, kar bi rad.«

»Voda je zastonj,« je ugovarjal.

»Tudi voda ni zastonj. Vsak mesec jo je treba plačati. V kleti imamo poseben merilec, ki meri, koliko vode porabimo. Uslužbenec vodovoda pogleda, zapiše in mi vodo plačamo.«

»Če najdem denar na cesti, je zastonj.«

»Tebi se le tako zdi. V resnici pa je nekdo moral delati tudi za tisti denar na cesti. Pa ga je izgubil.«

Nekaj časa je Andrej molčal. Tale mamica, si je mislil, hoče imeti vedno prav. Potem se je domislil:

»Ti si pa zastonj!«

Mamica se je nasmehnila in sinka poljubila.

Matej Bor

UGANKA

Tuje prage brez metle pometa,
tuje perilo brez mila pere,
kogar le more, pošteno obere,
posel opravlja, ki zanj ni najeta.

(opravljalivka)

Tone Pavček

Medvedova uspavanka

Brunda gunda,
brunda gunda,
prva runda,
ližem med.

Brunda gunda,
brunda gunda,
druga runda,
ližem med.

Brunda gunda,
brunda gunda,
tretja runda,
ližem spet.

Brunda gunda,
brunda gunda,
zadnja runda,
prazen lonec,
Kunigunda,
vsega konec
in — šah mat,
gremo spat!

Jože Snoj:

Stara navada — železna srajca

Teče v daljo
cestica,
stopa po njej
metlica.

Sama se je v svet
podala,
vsepošod se je
bahala,
da ne bo omahovala.

Po cestišču zdaj
opleta,
hočeš nočeš spet —
pometa.

Zapeljevanje. Foto: Joco Znidaršič

Težka odločitev

Dva fanta imam in zdaj ne vem, kako naj se odločim. Lepo prosim, svetujte mi! Seveda pa se vam moram najprej predstaviti in kaj povedati o sebi. Zdaj sem začasno na delu v Avstriji, doma pa sem z Dolenjske. V domačem kraju imam fanta, ki prav zdaj služi vojaški rok. Poznava se že iz otroških let. Enako sva stara, skupaj sva hodila v šolo. Pri nas doma smo trije otroci, sama dekleta in morda sem se prav zato na svojega fanta še bolj navezala. Kakor brat mi je. On nima več očeta. Sama sta z materjo in on je na mater zelo navezan. Seveda je tudi mati zelo navezana nanj. Midva sva začela resno hoditi skupaj pred dvema letoma. Zadnje leto sva začela resno govoriti o poroki, ko bo on odslužil vojaščino. Naj povem še to, da sem šla jaz zdaj na delo v Avstrijo v glavnem zato, da bi si kaj prihranila za balo. Tukaj že dela moja sestra, pa mi je posredovala zaposlitev. Vse je pravzaprav urejeno — zdaj pa se je zapletlo in ne vem, kako bi se izmotala iz mreže, v katero sem se sama ujela.

Pred nekaj meseci sem namreč tukaj srečala fanta, na katerega sem se zelo navezala. Doma je s Štajerske in nima več staršev. Pet let je starejši od mene in zelo rad je imel svojega dekleta. Ta pa mu je umrla po avtomobilski nesreči. V glavnem zaradi tega, da bi jo pozabil, je prišel na delo v Avstrijo. Sama prav ne vem, kako je prišlo, da sva se drug na druga tako navezala. Mene je zadelo čisto ka-

kor strela z jasnega. Moj fant, s katerim sva rasla skupaj in ki mi redno piše, je kar izginil iz mojih misli. Ljubezen do Staneta me je čisto obsedla. Pa ne mislite morda, da fant rine vame, da me mami s sladkimi besedami in podobno. Saj sploh ni tak. Tako je razsoden, resen, dober, pa ljubezniv. Ne znam vsega prav razložiti. Zares sama ne vem, kaj se je zgodilo z menoj. Le to čutim, če bi se povezala z njim, da bi bila to zame neskončna sreča.

Sestra mi seveda očita, da sem nehvaležna in nezvesta svojemu fantu doma. Da se igram s srečo: saj ima moj prvi fant lep dom, kjer bi živeli skupaj z njegovo materjo, potem pa bi bil samo najin. Ta fant tukaj pa nima ničesar razen svojih pridnih rok. Povedati pa moram, da je dober delavec, da dobro zasluži in je zelo varčen. Povedala sem mu, da že imam fanta in bilo mu je hudo. Rekel pa mi je, naj se sama odločim. Da ne bo nič silil vame. Da pa bo zelo srečen, če se odločim zanj.

Kaj mi svetujete? Težko pričakujem vaš odgovor.

Jelka M. iz Avstrije

Draga Jelka!

Iz vašega pisma smo že razbrali vašo odločitev — in to za drugega fanta. Ali smo uganili prav? Človeško srce je samosvoja stvar, nič ne računa na hiše in udobje, temveč se prepusti le valovanjem čustev. Vaš prvi fant je z vami takorekoč odraščal in vam bil kakor brat. Radi ste ga imeli, niste pa bili vanj zaljubljeni, čeprav se tega najbrž niste zavedali. Zdaj pa doživljate svojo prvo veliko ljubezen,

ki vas je vso obsedla, kakor sami pišete. Kaj naj vam svetujemo? Na sredi poti ne morete ostati. Naprej morate in pogumno do konca. Če vam vaš Stane res toliko pomeni in če je res takšen, kakor ga opisujete, niste slabo izbrali. Svojemu prve- mu fantu pa morate jasno in pošteno povedati, kako je z vami. In to čimprej, brez zavlačevanja. Kot vaš dolgoletni tovariš vas bo prav gotovo razumel, čeprav bo vaša odločitev zanj v začetku najbrž huda in se bo morda na vas pošteno ujezil in vas obsodil. Morda pa vam bo nekoč za to vašo odločitev celo hvaležen, saj bo verjetno tudi on šele z drugim dekletom doživel svojo veliko prvo ljubezen. Torej pogum in vso srečo!

Utrujen šofer

Sem poklicni šofer. Za krmilom svojega tovornjaka preživim vsak dan dolge ure. Star sem 35 let, kar prav gotovo še ni posebna starost, vendar me zadnje čase hudo daje utrujenost. Proti njej se borim s cigaretami, z osvežilnimi pijačami in celo neke tablete sem že jemal. A vse to mi nič ne pomaga. Kar obupan sem že. Kaj mi svetujete? Ali bom moral svoj poklic pustiti?

Vinko J. iz Nemčije

Kar precej šoferjev ima podobne težave. Če bi vprašali za svet zdravnika, bi vam takole rozložil vzrok teh vaših težav: Večurno sedenje za krmilom ovira dotok krvi z jeter, ker so prebavni organi stisnjeni in s tem tudi vse ožilje na tistem predelu telesa. V takem položaju želodec lahko predela le manjše obroke hrane. Če pa mora predelati večje obroke, pri tem od- vzema kri zgornjim delom telesa. Možgani tako niso normalno prekravljeni, zato nastopi pri vzniku utrujenost in se težko koncentrira. Če pa je voznik lačen, spet ni prav. V tem primeru je količina sladkorja v krvi premajhna in posledica je, da postane voznik utrujen in se težko koncentrira. Tako ima tudi človeško telo svoje kontrolne luči, ki opozarjajo. Kaj torej svetujemo proti utrujenosti za volanom? Kadar greste z avtomobilom na pot, ne pojdite ne lačni in ne preveč siti. Svetujemo vam nekaj jedilnikov za šoferje: 1. Telečji naravni zrezek, dušen korenček, krompir v kosih, sadna solata; 2. piščanec v paprikašu, testenine ali riž, sadni sok; 3. Pečena ali kuhana riba, krompir, mešana solata, sadje ali sadni sok; 4. Gnjat z jajcem, grah v omaki, krompir v kosih, sadna kupa. Poživljajoče tablete pa opustite. Tudi pri kajenju ne pretiravajte, enako seveda tudi pri poživljajočih (najbrž alkoholnih) pijačah.

»Saj se me ne tiče, a vendar bom povedala...«

Komaj dobro leto sta bila poročena, ko sta po teti podedovala hišico, majhno, staro, a zanju dragoceno, ker še nista imela stanovanja. Tako sta pa kar prek noči dobila lasten dom. Ko je prijokal še Markec, so bili trije — cela družina.

Kmalu sta ugotovila, da je hišica potrebna temeljitih popravil. Pravzaprav bi bila najboljša poštena prezidava. A denar? Zdaj je začela v njem vse bolj dozorevati odločitve: v Nemčijo pojdem in denar prislužim, to bo bolje, kakor pa če se zadolžimo za vse življenje.

Tudi bližnja sosedka Franca, ki je rada prihajala pogledat, kako živi mladi par je bila za to. Še več, obljubila je, da bo pri tem pomagala. V Münchnu ima brata. Pri njem bo France lahko stanoval, tudi delo mu bo pomagal poiskati.

Res se je vse zgodilo tako. France je odpotoval v München, Marta je z Markcem ostala sama. Ni bila čisto sama. V veliko pomoč ji je bila sosedka. Pazila je na otroka, medtem ko je bila Marta v službi. Njen brat v Nemčiji je možu pomagal najti službo, pri njem je tudi stanoval.

Tako so tekli meseci, prihajala so pisma iz Nemčije in v Nemčijo, Markec je shodil, začel govoriti. Marta je dala povečati fotografijo — na njej sta bila s Francem tesno objeta in ona je imela na rokah nekajmesečnega Markca. Fotografijo je dala v okvir in postavila na komodo. Dolgo je stala včasih pred sliko in se tiho pomenkovala z možem, ki je bil tako daleč. Kazala je moža na sliki otroku in ga učila: a-t-e-k, atek!

Potem pa je neki dan prišla sosedka precej razburjena s pismom v roki. »Brat mi je pisal,« je povedala in dodala: »Saj se me ne tiče, a vendar bom povedala...« Ob tem je premolnila in se strmo zagledala v Marto.

»Kaj, kaj vendar, ali se je Francetu kaj zgodilo?« je planila Marta vsa prestrašena.

Sosedka je odkimala in se nekam grdo zasmejala: »Oh, nič se ne bojte zanj. Zdrav je zdrav, morda še preveč zdrav!« je rekla s poudarkom. Premolnila je in spet dodala: »No ja, saj se mene ne tiče, ampak bom vseeno povedala. Brat mi piše, da se vaš mož dobro zabava. Tudi ženske so v družini. Posebno z neko Olgo sta velika prijatelja. Tudi domov jih vodi. Tega brat ni mogel trpeti, zato mu je odpovedal. Naak, mi smo poštenjaki.«

»To ne more biti res, ne, ni res. France ni tak!« je planila Marta. Sosedka se je pa samo drobno nasmihala.

»Sirotka moja. Nič žalosti. Ampak moškimi ni za verjeti. Nobenemu. Jaz to dobro vem. Oh, ja. Samo ne žalovati. Ni vredno. Kar žal mi je, da sem povedala, a nisem mogla drugače, ne...«

Bolečina je glodala v Marti, grizla in jo skoraj razgrizla. Sedla je, da bi pisala možu, a se je trikrat premislila. Šele naslednje jutro je v sebi zbrala moči za kratko pismo: »Vse vem o tebi. Medtem ko jaz tu garam in skrbim za otroka, ti ponočuješ in se vlačiš z babami. Ničvrednež!«

Kmalu je dobila odgovor. Mož se je čudil, da verjame takšnim čenčam. Pisal je, da je stanovanje sam odpovedal, ker so ga izkoriščali. Tista njegova družina pa niso slabi ljudje. Skupaj delajo in včasih se jim res pridruži, da se malo povesele. Ali je to kaj hudega? Saj varčuje in komaj čaka, da se bo vrnil. Priložil je desetak, naj kupi nekaj lepega sinku.

Še in še je brala pismo. Verjela je in spet dvomila. Pa je spet prišla sosedka: »Je pisal, kajne? To se pere, a? Oh, poznam moške. Tisoč izgovorov znajo najti. Še in še je Marta mozgala v sebi ali naj verjame možu ali sosedu. Tehtnica se je nagibala na sosedino stran. Izkušena ženska je. Sicer pa, kar je povedala, drži. Saj France ni niti tajil tisto zaradi družine. Sedla je. Dala v ovitek poslani desetak in pripisala: »Vračam tvoj denar. Sinku bom kaj lepega kupila iz svojega. Ti pa zapravljaj za tisto svojo Olgo!«

Zatem iz Nemčije dolgo ni bilo pošte. Marta je shujšala in zbledela. Sosedka ji je nekoč svetovala: »Zakaj se še vi ne povesele. Saj niso zabave samo za moške.«

Poslušala je njen nasvet. Šla je na sindikalni izlet. Zelo prijetno je bilo. Pila je in bila dobro razpoložena. Potem se je še večkrat pridružila prijateljicam. Te so jo predstavile znancem. Kupila si je obleko svetlih barv in drznega kroja.

»Kakor punčka ste,« se je smejala sosedka Franca, ki je rada varovala otroka, seveda za plačilo.

Potem je spet prišlo pismo iz Nemčije, kratko in grenko je pisal France: »Le kaj je s teboj? Si čisto ponorela. Sem slišal, da se vlačiš po zabavah, otroka pa prepuščaš sosedu. Če misliš, da je še mogoče, da bi bilo z nama tako, kakor je bilo včasih, mi odgovori.«

Ni odgovorila. Pismo je raztrgala.

»Še na kolenih bo prosil odpuščanja, poznam take ljudi,« je modrovala sosedka. Pa se je uštela. Iz Nemčije ni bilo več glasu. Čez mesece ji je v enem od pisem omenil brat, da je bil tudi France v tisti skupini, ki se je izselila v Avstralijo.

»Le kdo je kriv, da se je vse tako žalostno zasukalo?« je zaihtela Marta. Ni si vedela odgovoriti.

Pa bi morda prav lahko. Se vam ne zdi?

Ina S.

Jutri za kosilo

Čorbasti pasulj

Pljučna pečenka na angleški način

Ajdovi cmoki

Solata

Čorbasti pasulj

Četrť kg belega fižola — tetovca ali navadnega, preberemo, operemo in namočimo preko noči. Nato ga zalijemo s toplo vodo, dodamo kos (15 do 20 dkg) prekajene svinjine, pol drobno narezane čebule, dva stroka strtega česna, solimo in kuhamo. Med kuhanjem zalivamo s toplo vodo ali juho. Ko je fižol mehak, vzamemo za žlico maščobe in v hladno vmešamo žlico moke in žlico mlete sladke paprike. Dobro premešamo, ogrejemo in dodamo fižolu. Meso zrežemo na koščke in damo nazaj v juho, dodamo še en ali dva feferona in pustimo fižol še enkrat prevreti. Nato z juho postrežemo.

Podobno pripravimo tudi znani srbski pasulj, le da zanj vzamemo več fižola, več čebule in tudi večji kos mesa. S srbskim pasuljem postrežemo kot s samostojno jedjo, zato mora biti bolj gosta.

Pljučna pečenka na angleški način

Kos pljučne pečenke (količina po številu oseb) operemo in odstranimo kožice. V skodelici zmešamo nekaj žlic jedilnega olja, žličko gorčice, ščep popra in malo limoninega soka. S to mešanico natremo meso uro pred pečenjem. Nato ga osolimo in hitro opečemo na vroči masti, da lepo zarumeni. Zatem pečemo pečenko bolj počasi v pečici še kakšnih 12 minut in jo med pečenjem polivamo z lastnim sokom. Meso ne sme biti preveč prepečeno. Pečenkin sok razredčimo z zajemalko juhe, dodamo za oreh surovega masla, nekaj kapljic limoninega soka ali žlico črnega vina in ga hitro prevremo. Zatem meso zrežemo in zložimo na krožnik ter prelijemo s sokom.

Ajdovi cmoki

Pet starih žemelj zrežemo na kocke in prepražimo z 10 dkg prekajene slanin. Dodamo 1 liter dobre ajdove moke, vse malo popražimo in zalijemo z litrom osoljenega krova. Vse skupaj zatem dobro premešamo in izoblikujemo iz zmesi cmoke, ki jih skuhamo v osoljenem kropu. Vro naj počasi 25 minut. Kuhane cmoke prerežemo na polovice in zabelimo z ocvirki.

Sezuj se, kadar stopiš v mošejo

Samo ošvrknil je včerajšnji časopis na nočni omarici in pomislil, da ženske niso nikoli brale ne časnikov ne česa drugega. Svet se je zanje končal v sosednjih ulicah in v sosednji vasi pri njihovih sorodnikih. Ampak časnika tudi Černjak skoraj da ni več prelistal. Kako je že bral v eni od trobljasto zvitih kriminalk?

»Brez velike zavzetosti berem naslove o sovražstvu človeka do človeka, o človeški surovosti in smrti in — ostajam ravnodušen.«

Točno tako. Potem je bilo torej tudi čisto vseeno, ali so ženske v kuhinji kdaj brale ali ne.

— Taki pa nočejo umreti, je rekla takrat ena od njih in ga predramila iz brljenja.

— Umrejo zmeraj tisti otroci, ki jih imajo starši radi, je vedela druga.

— Storžek mu pravijo v šoli, ker je v osmem razredu droben komaj za šestega. Nezakonskega je pol gluha in pol slepa stara teta vzela k sebi, da se je njegova mati še mlada lahko poročila in njenemu gospodu možu ni bilo treba gledati pankrta pri hiši. Do takrat, ko bo končal osnovno šolo in se bo lahko preživljal sam, je obljubila stara. Zdaj skuha, kadar skuha, sitnari po bajti in vzdihuje nad nizko pokojnino.

Fant pa živ ko žerjavica, bister za odličnjaka, če bi se kdo pobrigal zanj. Tako pa se zmeraj pol lačen potika po ulicah in ne ve, kam bi se dal.

— Pri petnajstih letih bo na slabšem, kot je bil ob rojstvu, je vedela Minka.

— Ja, vidiš, taki pa nočejo umreti, ko bi bilo zanje bolje, da bi, je odločila sosedka, nato pa je enako zavzeto spregovorila o receptu za neko jed in dež njenih besed je spet začel enakomerno padati med ropotanje posode.

Pri njih je bila vsaka stvar še dosti bolj preprosta kot pri moških, je pomislil Černjak. Če si zdrav, živi, če si bolan, crkni, da ne boš v napoto! Hodi po levi, da te ne povozi avto, delaj in nosi denar k hiši, potem pa se stisni kam, da nisi napoti pri gospodinjstvu in vsevednem ženskem čenčanju, dokler ne pride čas za posteljo, kjer opravi svoje pošteno, kot se za dedca spodobi, enkrat, dvakrat, trikrat, če hočeš, vse imaš doma, ni ti treba pogledovati za drugimi babami.

Cvetele so, kadar so bile ob petnajstem kuverte debele, in se kisale ter regljale, če je bilo v njih kaj manj.

Vse enako, je vedel Černjak in se zalotil, kako je ogledoval Minko na njuni orumeneli vokvirjeni poročni sliki nad posteljnim vzglavjem ter se začudil, da ne bi znal povedati ta hip, kakšna je zdaj, je imela že dvojni podbradek ali še ne, trebuh in tolsto zadnjico; vsak dan jo je gledal, pa je ni videl. Dajal ji je denar, vodil Fantija na sprehod, cepil drva

in brkljal po hiši, spal je z njo vsak teden, ležal ob njej vsako noč, ampak videl je ni več in govoriti sta komaj imela kaj. Govoril je pri hiši Dolf, govorila sta Jani in Barbka, čebljaj je Fanti, prežvekale babnice, ampak kaj bi si imela posebnega še povedati Černjak in Minka po sedemnajstih letih zakona?

Nasmejal se je, ko se je spomnil upokojenca, ki je začel brati knjige, ker z ženo ni več govoril, saj sta si že pred leti vse povedala. Tako hudo pri njem ni bilo, ampak golobčkala se že davno nista in vse je teklo iz dneva v dan enako, vsak je vedel, kaj mora delati, da zares ni bilo ne kaj govoriti ne kaj gledati.

Ampak takrat se je predramil Fanti, se srečno zasmejal, ko je zagledal Černjaka, se pretegnil, zazeהל in začebljaj, pri-tekla je Minka z mlekom, ki ga je Fanti še zmeraj najraje pil iz stekleničke na dudo, potem pa sta ga oba molče gledala, kako je cmokal in mežikal in Černjak si je priznal, da je ves čas čakal pravzaprav samo to prebujenje, ki ga je videl komaj vsake tri tedne, ko je imel popoldanski šiht. Bilo je prav, da je zadnja sosedka naposled odšla, kajti Černjaku se je zdaj razvedril obraz, zazdelo se mu je, da je v spalnico šele zdaj posijalo sonce in komaj je čakal, da je lahko stegnil svoje težke šape po otroku, ga dvignil iz posteljice ter vdihaval toploto malega telesa, ko ga je previdno stiskal k sebi, da bi ga občutil vsega naenkrat na prsih, od las do nemirnih bosih nožic.

»Nor je,« je skimavala Minka vsakomur, kdor jo je hotel poslušati, a se ji je samo smejalo. »Nor je na otroka, ta pa nanj.«

Černjak je molčal kot po navadi, toda oči so se mu svetile, ko je prežal na vsak Fantijev negotovi korak, da bi ga ujel še pred padcem. Tako je hotel biti nor čim dlje, je čutil vznemirjenje v prsih, kakor ga ni od takrat, ko je bil zaljubljen. Jani in Barbka sta bila že velika, Minka je bila gospodinja in tako so mu uhajale roke in nežnost vse pogostejše k Fantiju. Fantiju je bila še ena lizika na dan božično darilo. Vsaka majhna stvar ga je razveselila do vrisa. Fanti je pri-tekkel k njemu, kolikor so ga nesle nožice, svetla, bleščeča se kroglica jekla, kot da je Černjak magnet s čudežno močjo. In če se je tudi vračal iz železarne top in upognjen od utrujenosti ali brezupa, da kdaj pred pokojem ne bi bil tako prekleto zgaran, ali od podobe, da je komaj hrošček v velikanski hali, se je ob Fantiju zravnal in ga dvignil visoko v zrak, tega svojega toplega, svetlega mladička, ki je videl v njem največjega in najmočnejšega moža na svetu in je Černjaku neznansko dobro delo, kadar je Fantiju za hip verjel.

Ko je bil Jani majhen, je bil Černjak še premlad za otroke. Nad Barbko je zmeraj ležal vsaj kanček suma v njegovo očetovstvo. Fanti pa je bil čisto njegov. Ob Fantiju se mu je zdelo, da odkriva prvič, kako raste trava in pada sneg. Ko pa je doživel, kako je Fanti, čeprav sit in naspan sredi igre nenadoma pri-tekkel k njemu, mu zlezel v naročje ter se za hip stisnil k njemu, da ga je pobožal, potem pa se čez nekaj časa spet zatopil v igro, je ostal Černjak brez besed. Fanti je potreboval ljubezen in božanje kot kruh. In Černjak mu je dajal obojega, če je le mogel, če je le v tovarni in doma vse teklo približno mirno vsak dan.

Polagal ga je spat opoldne, preden je odšel na šiht, zagrnil okna, in ko pes čuvaj režal na vsakogar v hiši, ki je malo preglasno zaprl vrata. Za Fantija si je tudi izmislil prvo in zadnjo zgodbo v svojem življenju, ki mu jo je potem ponavljal poltiho kot molitvico pred spanjem:

»Dobri delavci se zvečer spremenijo v barvaste sanje pridnim otrokom ter jih varujejo vso noč. Zjutraj se o prvem svitu spet spojijo in oživijo ter odidejo v tovarno na delo. Zato otroci dobrih delavcev nikoli ne vidijo, kdaj vstanejo.«

Saško s Travnje gore — očka in mamico ima v Nemčiji, njega pa pazita striček in tetka. Foto: Janez Klemenčič

Bila je čudna zgodbica, a bila je samo njuna, in ko je Fanti zaspal, je Černjak miren in krepak odšel na delo.

Na večer pred plačo sta čakala Černjaka v kuhinji Minka in Dolf. Komaj načeta steklenica vina se je šopirila na mizi in Dolf je mulil pred seboj neke papirje. Pač ni zdržal ves teden, da ne bi prišel na obisk, četudi ob desetih zvečer. Černjak ga je na tistem preklel, ker ga z Minko nista prav nič potrebovala, kajti kadar je Minka ob četrtna enajst zvečer raje sedela v kuhinji, kot spala, je to brez vsakih besed pomenilo, da se ji je zahotelo. Takrat se je bleščalo vino na mizi, da bi v Černjaku čimprej ugasnila njegova 25-tonska in bi se v njem začel dramiti možki.

Zato pa je bil Dolf odveč. Dolf, ki ni vedel, kam bi na večer s seboj in s svojo pametjo, pa jo je mazal na listke papirja, ril po knjigah in jih nosil Janiju, da ga je vsega strpal. Res pa mu je tudi dajal denar za šolo, ko ga je že stiščal v gimnazijo in kar naprej gonil svojo, da mora fant študirati, ko bi bil po Černjakovem zdaj že skoraj izučen za ključavničarja v železarni in mu prav tako ne bi bilo treba k pečem. Tečni, radovedni Dolf, ki je bil brat in gospod ter malo zmešan, da je rinil v stare bloke poslušat čenče in odpadne besede ter vohat revščino.

Bo! je pomežiknil Černjak Minki čez žlico in kozarec. Bo, in še kar kmalu!

— Crknjen sem, je zategnil na glas. Kaj pa si spet napisal? Preberi, da prej ne zaspim za mizo!

— Oh, je zmignil Dolf, nekaj za zabavo. Nekaj, kar bi našega Ivana dvignilo, pa je le nedolžna stvarca. In kratka. O nas in naši slovenski državi.

— Preberi! je zahteval Černjak, zvrnil kozarec in si natočil drugega, na mah boljše volje, ker si je že predstavljal, kako se bosta čez urico pozabavala z Minko, pomislil megleno, kako dolgo se že nista, in si rekel, da je Minka v redu ženska.

— Slovenija, je začel Dolf počasi, je dežela parlamentov in gostiln. Približno toliko prebivalcev ima kot Dunaj ali Melbourne, Detroit ali Delhi, Seul ali Montreal, Kanton, Singapur ali Hamburg, le da je v svetu vsako od teh mest bolj znano od nje. Če se hočemo torej za primerjavo z njimi steh-tati in zmeriti, denimo, da nas je za Hamburg in ostanimo pri tem imenu, ker nam je po Župančiču najbolj domače od vseh.

Hamburg smo, torej so Jesenice naša Altona, Barmbek je Maribor, Billstedt Celje, Bergstedt je Lendava in Bergendorf Novo mesto. Ljubljana bi lahko bila Harvestehude in Uhlenhorst, St. Pauliji in Reeperbahni pa so po malem povsod.

Naš Hamburg ima vlado in 400 poslancev, 60 županov in 60 malih parlamentov s 3700 odborniki, ima poldrugo univerzo, en jezik in sedem glavnih narečij, ki se med tako razlikujejo, da bi starec iz predmestja Primorske težko razumel starca iz predmestja Prekmurje.

Naš Hamburg ima lastno zastavo in grb, pet državnih in 60 občinskih praznikov na leto, tri dnevnik in 200 tovarniških časnikov, eno televizijsko hišo, tri večje in štirinajst manjših radijskih postaj.

Černjak je poslušal komaj na pol, ker je gledal v kozarec ter videl v njem Minkine noge izpred petnajstih let in njene polne prsi. Vino je v tistih časih zmeraj zanesel k postelji in ji s trepetajočo roko nalil kozarec, da ji je kanilo na vroči trebuh ter sta potem smeje se odpila pa se spet zvalila na žimnico do nove želje. Vino je takrat in zmeraj pomenilo posteljo.

— Na leto imamo 14000 porok, 1900 razvez in 30000 novorojenčkov, je trpko svečano bral Dolf svoje liste. 16000 ljudi umre, 485 jih naredi samomor in 10000 je obsojenih.

Imamo 3500 gostiln in 1400 direktorjev, 7800 članov upravnih odborov in 29000 članov delavskih svetov. Vsaka boljša gostilna premore svojo muziko, 140 pesnikov in pisateljev imamo ter komponiste v vsaki vasi, a ni v vseh dvajsetih letih delavskega samoupravljanja nobeden od njih napisal, skomponiral in zaigral ne enega valčka, polke ali popevke o delavskih svetih in nobeden se v Hamburgu še ni vprašal, zakaj ne.

Novo in staro se prepleta pri nas. Še nekaj let bomo namreč sekali smreke, ki so jih posadili v monarhiji, kopljemo premog in rude, ki jih je narava slepo ustvarila na koordinatah naše dežele, in vsak dan za denar razkazujemo palače, dvorce in cerkve, ki so jih zgradili izkoriščevalci delovnega ljudstva v starem in srednjem veku. Niti enega spomenika pa še ni postavilo niti eno turistično društvo brezimnim sužnjem, ki so pomrli na teh gradbiščih.

Večino naših podjetij in šol še vedno vodijo ljudje, ki so bili krščeni in obhajani, birmani in šolani v duhu stare države in cerkve, pozneje pa si je le malokdo med njimi vzel časa za znanstveno socialistično šolanje in prešolanje vseh temeljnih pojmov. Tudi zato gre naša misel marsikdaj po starih kopitih, način življenja po starih zgledih in tudi zato smo stavbi, ki se ji reče vera, morala, obredje in umetnost dodali komaj kaj več kot nov omet, izpod katerega ob vsaki praski pogleda stara barva.

Za eno veliko mesto nas je, nič več.

Novosti '72

Ob 100-letnici rojstva velikega makedonskega revolucionarja Dame Grueva je naša poštna uprava 22. decembra 1971 izdala posebno priložnostno pošto znamko za 50 par v nakladi dveh milijonov.

Veliki makedonski in jugoslovanski revolucionar Dame Gruev se je rodil 19. januarja 1871 v družini siromašnega zidarskega mojstra v makedonski vasi Smilevo. Že kot učenec se je začel ukvarjati z revolucionarnim delom. Bil je izključen iz gimnazij v Solunu in Beogradu. V Sofiji so ga izključili tudi z višje šole zaradi sodelovanja v socialističnem krožku.

V Solunu je ustanovil tajno makedonsko revolucionarno organizacijo »VMRO« in postal njen prvi sekretar. Solun je spremljal njen pravo uporniško gnezdo ter delal skupaj z Gocem Delčevim. Kmalu je bila vsa Makedonija prepletena s to tajno revolucionarno organizacijo. Zaradi revolucionarnega udejstvovanja ga je turško sodišče obsodilo na 10 let zapora v Mali Aziji. Amnestiran je bil leta 1903, ko so se odločili za vstajo v Makedoniji, ki je bila takrat pod Turčijo. Izvolili so ga za poveljnika oboroženih sil in vstaja se je začela 2. avgusta 1903, na dan svetega Ilije. Vstaja ni uspela. Padel je v boju s turškimi vojaki 23. decembra 1906 nad makedonsko vasjo Rusinovo.

Znamka je izdelana po osnutku beograjskega akademskega slikarja Andreja Mi-

lenkovića in predstavlja Dame Grueva. Tiskal jo je naš Zavod za kovanje denarja v polah po devet znamk in v enobarvni črtni gravuri. Na levih in na desnih robovih na polah je besedilo »Stoletnica rojstva« v naših narodnih jezikih. Pod srednjo znamko spodaj pa je privesek »DAME GRUEV (1871—1906)«. Znamke so velike 30 × 37 mm, brez belega roba pa 26 × 33 mm, in z zobci 12 1/2.

V letu 1972 bo izšlo 12 serij s 36 priložnostnimi znamkami. Prvi dve priložnostni znamki izideta 3. februarja v počastitev XI. zimskih olimpijskih iger v Sapporu na Japonskem. Za 700-letnico ustave dubrovniške republike bo 15. marca izšla posebna priložnostna znamka. Teden dni pozneje, 21. marca, bomo dobili priložnostno znamko za I. svetovno prvenstvo v smučarskih poletih v Planici.

6. aprila bo izšla znamka v spomin na obnove Narodne knjižnice SR Srbije v Beogradu, 17. aprila pa serija s šestimi znamkami za XX. poletne olimpijske igre v Münchnu v Zahodni Nemčiji. Za teden Rdečega križa bomo tudi letos imeli obvezno doplačilno znamko, ki bo prišla v promet 27. aprila.

Z dvema znamkama se bomo 4. maja priključili skupni izdaji znamk v počastitev CEPT. Z izmeničnimi znamkami »Živali X« bo obeleženo letošnje svetovno leto varstva narave. Serija bo imela 6 znamk, na katerih bodo naše zaščitene ptice, tiste, ki že skoraj izumirajo.

Za olimpijski teden bo 1. junija izšla obvezna doplačilna znamka. V tem mesecu bomo obogatili naše zbirke tudi z dvema znamkama ob 50-letnici mednarodne železniške zveze.

XX. moška in V. ženska šahovska olimpiada, ki bosta v Skopju, bosta počaščeni z dvema znamkama, izidejo pa 19. septembra.

Za otroški teden dobimo posebno znamko 2. oktobra. Malo pozneje, 20. oktobra, pa bomo dobili serijo s šestimi znamkami s starimi podobami naših mest.

Zadnja serija, ki bo izšla letos, bo vsakoletna umetnostna serija ob Dnevu republike 29. novembra. Na letošnjih znamkah bo šest izbranih tihožitij.

Zbirka teh znamk bo, kot je videti, zelo pestra in zanimiva in upajmo, da nas bo razveselila.

Rubriko ureja Ivan Šimenc

Spominski koledar - marec 1972

4. 3. 1844

je bil rojen na Muljavi pri Stični slovenski pisatelj Josip Jurčič; njegova najboljša dela so Jurij Kozak, Deseti brat, Sosedov sin in Veronika Deseniška.

5. 3. 1953

je umrl znani sovjetski politik in državnik Josip Visarionovič Stalin; z odstranitvijo nasprotnikov je Stalin združil v svojih rokah domala neomejeno oblast v Sovjetski zvezi.

6. 3. 1836

je bil rojen v Podsmreki pri Velikih Laščah slovenski pesnik in pisatelj Josip Stritar, ki je bil v svojem času vodilna osebnost prebujajoče se slovenske književnosti.

7. 3. 1891

je umrl na Dunaju največji slovenski jezikoslovec minulega stoletja Fran Miklošič.

8. 3. 1910

so ameriške socialistke prvič manifestirale za žensko enakopravnost, kmalu nato pa je postal 8. marec mednarodni praznik žena, ki ga praznujejo po vsem naprednem svetu.

11. 3. 1955

je umrl sloviti angleški bakteriolog Aleksander Fleming, ki je dobil za odkritje penicilina Nobelovo nagrado.

14. 3. 1883

je umrl utemeljitelj znanstvenega socializma Karl Marx; njegovo življenjsko delo je Kapital, v katerem je razkril zakonitosti ekonomskega razvoja moderne družbe.

18. 3. 1904

je bil rojen v Sežani slovenski pesnik Srečko Kosovel, ki je v svojih pesmih izpovedoval intimna lirična doživetja kraške pokrajine, revolucije in spoznanj o življenju.

22. 3. 1832

je umrl največji nemški pesnik Johann Wolfgang Goethe; najbolj živo izpričuje njegovo izredno umetniško moč in vseobsežno znanje tragedija v dveh delih — Faust.

24. 3. 1905

je umrl francoski pisatelj Jules Verne, ki je zaslovel po vsem svetu s svojimi odličnimi fantastičnimi romani.

27. 3. 1941

so bile v številnih jugoslovanskih mestih velike demonstracije zaradi pristopa Jugoslavije k trojnemu paktu.

Za razvedrilo

Iščem strica v Argentini

Vidim, da Rodna gruda seže povsod, kjer živijo naši rojaki. Jaz imam do njih veliko željo, posebno pa še do rojakov v Buenos Airesu. Tu je živel in morda še živi moj stric Franc Golouh. Zadnje pismo je od njega prišlo iz Buenos Airesa pred skoraj dvajsetimi leti, potem pa se ni več oglasil. Prosim vse rojake v Argentini, da mi pomagajo. Morda pa se je preselil v kako drugo državo, morda v Kanado. Moj stric Franc Golouh je bil rojen v Rečici pri Laškem, star pa je okrog 50 let. Prosim vse, ki bi kaj vedeli o njem, da mi sporoče na spodnji naslov. Že vnaprej se zahvaljujem vsem rojakom za vsako najmanjšo informacijo, ki bi mi pomagala, da bi razjasnil usodo mojega strica. Lep pozdrav vsem rojakom po svetu!

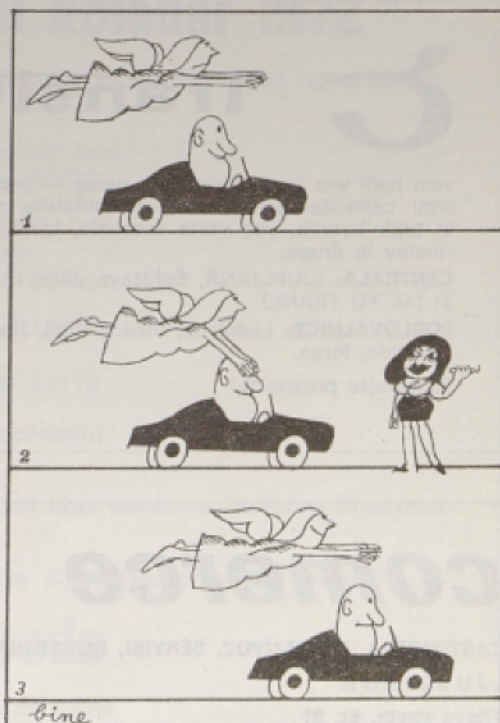
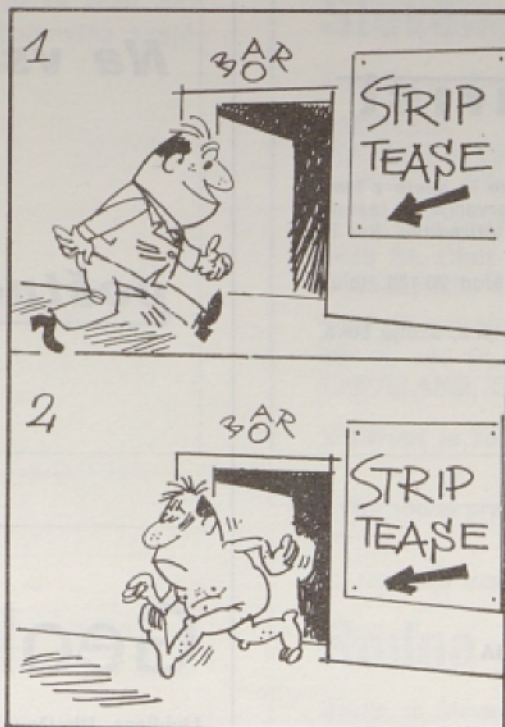
Ivan Golouh
7000 Stuttgart-1, Rosensteinstr. 91
Deutschland

Vila v Mariboru

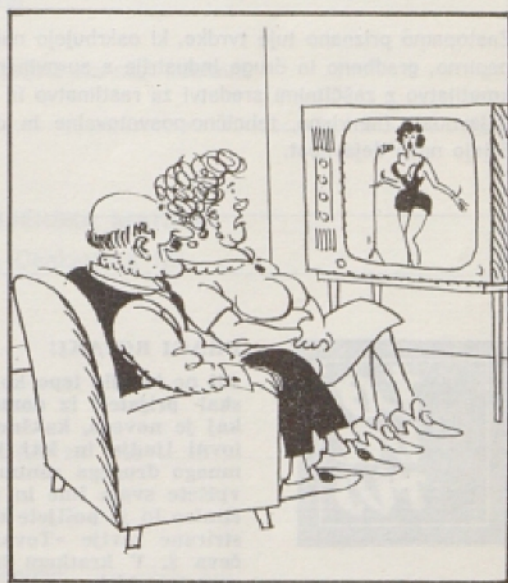
LEPO VILO V MARIBORU PRODAM. Vila je v Teznem, Ukrajinska 34, ima šest parketiranih sob, dve kuhinji, balkon, prostorno zidano garažo in vrt zasajen s sadnim drevjem in trto. Cena 35 milijonov starih dinarjev, plačljivo tudi v devizah, najraje v DM. Informacije: Franc Prevolnik, Rönnerbergs gatan, 15 Landskrona, Svedska.

Hiša v Begunjah

Prodam visokopritlično stanovanjsko hišo v turističnem kraju Begunje na Gorenjskem. Leto izdelave 1952. Vsa je podkletena. Dve stanovanjski etaži s tremi prostori in kopalnico. Hiša je delno takoj vseljiva. Komunikacijski del zemljišča zagotovljen. Ogled vsak dan od 15. ure dalje. Samo resne ponudbe pošljite na naslov: Boris Mencinger, Zgoša 57, 64275 Begunje na Gorenjskem (Cena: 12.000.000 st. din).

- Kaj boste storili z vsem tem denarjem, dedek?
- Hranil ga bom za stara leta.

- Mini krilo gre vedno bolj gor, dekolteji vedno bolj dol, le kaj bo takrat, ko se bosta srečala?
- Tega ne vem, kaj bo, rad pa bi bil takrat zraven.

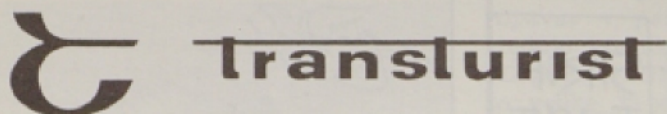
Hiša blizu Celja

Blizu Celja je naprodaj takoj vseljiva hiša in gospodarsko poslopje, ki ga je moč preurediti. Vse je dostopno z avtomobili. Na voljo je zemljišče za velik vrt ali manjši park. Električna in lasten vodovod. Informacije: »Domača gruda« 7461 Dautmergen, Im Winkel 94, Deutschland.

Mali Bojan Ketiš iz Nemčije še ne ve, da je bil rojen v tujini.

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo,
zaupajte se nam!

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Šubičeva ulica 1, telefon 20 188, telex 31 144 YU TRANLJ

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Škofja Loka, Domžale, Piran.

Zahtevajte prospekte!

comerce

ZASTOPSTVA, IZVOZ-UVOZ, SERVISI, KONSIGNACIJA

LJUBLJANA

Titova cesta, št. 81

Zastopamo priznane tuje tvrdke, ki oskrbujejo našo kemično, tekstilno, papirno, gradbeno in druge industrije s surovinami, stroji in orodji ter kmetijstvo z zaščitnimi sredstvi za rastlinstvo in gnojili. Spremljevalne dejavnosti (servisne, tehnično-posvetovalne in druge službe) zaokrožujejo našo dejavnost.

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo

TOVARIŠ

Ime:

»TOVARIŠ«

Ulica:

LJUBLJANA

Mesto:

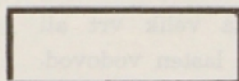
Tomšičeva 3

Država:

JUGOSLAVIJA

Letna naročnina je 16,00 USA dolarjev, trimesečna 4,00 USA dolarje, plačljiva vnaprej na Ljubljansko banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000 -10-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

Čitljivo izpolnite in odpošljite v pismu!

Na vsako

poštno pošiljko

poštno številko!

Geološki zavod

Ljubljana, Dimičeva 16

Geološka, hidrogeološka in geofizikalna raziskovanja — vrtanje — rudarska in inženirsko-geološka dela — konsolidacija tal — konstrukcije vrtnih strojev.

bonboni
VISOKI
vodijo
v kvaliteti

mali oglasi mali oglasi mali oglasi mali oglasi

Prodajam novo hišo v okolici Rimskih toplic z vrtom in ključavničarsko delavnico. Je vseljiva takoj, delno opremljena. Ima elektriko in vodo. Dostopno z avtomobilom; avtobusni prevoz trikrat na dan. Oglasite se na naslov

Štok Stane, Gospodinjka 19, Ljubljana

IMATE OTROKE, VNUKE, PRIJATELJE,

ki govorijo, pišejo, berejo angleško, radi pa bi znali tudi materin jezik in se tako lažje spoznali z domovino svojih prednikov?

Naročite zanje učbenik slovenskega jezika

ZAKAJ

NE

PO

SLOVENSKO

SLOVENE

BY

DIRECT

METHOD

Učbenik sestoji iz albuma s šestimi gramofonskimi ploščami slovenskih lekcij in iz knjige s poljudnimi razlagami slovenskega jezika v angleščini.

UČBENIK naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Cankarjeva 1/II.
61000 LJUBLJANA

Cena za inozemstvo: 15,60 US dolarjev.

DRAGI BRALCI!

Slovenski koledar 1972

Koledar za Slovence po svetu lahko še naročite pri:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, Illinois 60632

TIVOLI ENTERPRISES, Inc.
6419 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103

TONY'S POLKA VILLAGE
591 E. 185 St.
CLEVELAND, Ohio 44119

V Evropi je že razprodan!

Želite redno prejemati lepo slovensko mesečno ilustrirano revijo?

— Naročite zase, za sorodnike, prijatelje revijo

Rodna gruda

Revija za Slovence po svetu

Odrežite naročilnico,
čitljivo izpolnite
in nemudoma odpošljite na naš naslov.

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
61000 LJUBLJANA Cankarjeva 1/II.
Jugoslavija

Naročam

SLOVENSKI KOLEDAR za leto

RODNO GRUDO od dalje

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

.....

»Zmaj« si utira pot v svet

Ko je profesor Galvani z univerze v Bologni pred malo manj kot dve sto leti odkril tako imenovano »živalsko elektriko«, se ni niti zavedal, kakšen pomen bo imel njegov izum pri nadaljnjem razvoju tehnike. Tekom let so drugi znanstveniki Galvanijevo pridobitev izpopolnili in dobili Leclanchejev člen, ki mu v domači rabi pravimo kar baterija. Seveda je za današnje široke potrebe baterij več vrst, od akumulatorjev, ki jim izrabljeno energijo lahko vračamo s polnjenjem, do navadnih baterij, ki jih po uporabi zavržemo. Baterije so neobhodno potrebne pri vesoljskih in drugih raziskavah, kot nas sprem-

Ob petdeseti obletnici obstoja, ki jo bo tovarna ZMAJ slavila prihodnje leto, smo vam v vsaki drugi letošnji številki pripravili članek o tovarni ZMAJ, v katerih boste spoznali tovarno od njenega začetka do danes, njena prizadevanja za napredek, njene proizvode do detajlov, zvedeli boste koristne nasvete o najboljšem izkoriščanju in vzdrževanju baterij tovarne Zmaj in tudi drugih. Pogovarjali se bomo s tovarniškimi delavci, pogledali bomo v epruvete raziskovalnega laboratorija in se prepričali o kvaliteti tovarniških proizvodov. Ne bomo sodili sami, svoje mnenje nam bodo povedali tudi tisti, ki priznane proizvode tovarne Zmaj že dalj časa uporabljajo.

ljajo tudi v vsakdanjem življenju. Z njimi si svetimo, njihova energija izvajlja zvoke iz transistorskega radijskega sprejemnika ali daje sliko na ekranu prenosnega televizorja. Res, težko bi našli njihovo vseuporabnost, težko si danes predstavljamo življenje brez tega majhnega, a tako pomembnega elementa.

Začeli smo z izrabljenimi stroji

V Ljubljani obratuje tovarna baterij in baterijskih naprav Zmaj, katere začetek sega skoraj petdeset let nazaj. Takratne potrebe so narekovale ustanovitev tega podjetja, ki je sprva začelo obratovati kot delniško podjetje istovrstne tvrdke Hydra

z Dunaja. Razumljivo je, da so novo podjetje opremili z izrabljenimi stroji ustanovitelja in, da se tovarna kljub temu, da je končno imela večino delnic Zadruga gospodarska banka, ni mogla znebiti vodstva dunajske Hydre. Le-ta je novo ustanovljeno podjetje tako izkoriščala, da je šlo že čez dve leti v likvidacijo. Zadruga gospodarska banka, ki je v takem položaju izplačala vse tuje delničarje, je na temeljih stare tovarne ustanovila »Tovarno za galvanične elemente in elektrotehniko«. Določen je bil naslednji proizvodni program:

Izdelovanje galvanjskih elementov in elektrotehničnega materiala vseh vrst, prodaja in nakup surovin, polizdelkov in gotovih izdelkov ter nakup, najem ali zakup nepremičnin in potrebnega inventarja.

V slovenskih rokah in z začetnim programom, brez izkoriščanja tujih delničarjev, se je tovarna naglo postavila na trdne noge. Takrat so ji tudi izbrali ime ZMAJ, ki ga ima še danes. Zaradi vse večje proizvodnje ji niso več zadoščali stari prostori na Miklošičevi cesti in leta 1929 se je tovarna preselila na današnje mesto na Šmartinsko cesto.

Ves čas pred in med vojno je Zmaj obratoval s starimi stroji. Delovne razmere so bile izredno težke, saj so delničarji Zadruga gospodarske banke izkoriščali delavce na vse mogoče načine, poleg tega pa so bili tudi dohodki nizko pod takratnim poprečjem.

Po vojni se je tovarna za kratko dobo spojila s kranjsko Iskro in nato s črnuško Elmo, po petdesetem letu pa je zopet postala samostojna. Vendar je pri odgovornih organih tudi potem prevladovalo mnenje, da je Zmaj brezperspektiven in se zato vanj niso vlagala prepotrebna sredstva.

Izvoz in sodelovanje s tujimi partnerji

Leta 1953 je prišlo veliko naročilo iz Turčije, ki mu je sledilo več naročil še iz petnajstih drugih držav. Takrat je tovarna tudi razširila svoj program in predvsem izboljšala kvaliteto svojih proizvodov.

Danes obratujejo v Jugoslaviji tri tovrstne tovarne — Croatia, Nikola Tesla in Zmaj. V potrošnji na domačem trgu krijeta po 40 odstotkov ZMAJ in Croatia, 15 odstotkov Nikola Tesla, ostalih 5 odstotkov pa je uvoz. Vendar ZMAJ že da-

nes lahko imenujemo za glavnega proizvajalca na jugoslovanskem tržišču, saj venomer osvaja nove programe, izvažna na avstrijsko in italijansko tržišče, sodeluje z britansko firmo Vidor in je zastopnik priznane ameriške firme MALLORY za distribucijo živosrebrnih baterij na jugoslovanskem tržišču.

Za svoje izdelke je ZMAJ prejel več komercialnih priznanj, med drugim Drugo jugoslovansko nagrado za design leta 1969 in Jugoslovanski oskar za embalažo v letu 1970.

Po predelavi manganove rude v manganov oksid je na šestem mestu v svetu. V proizvodnji baterij pa pridejo na vsakega Jugoslavana po štiri letno.

V teh letih se je ZMAJ razširil in ima svoj obrat tudi v Šentvidu na Dolenjskem. Tovarna je tik pred osvojitvijo proizvodnje alkalnih in živosrebrnih baterij.

Tovarna Zmaj uspešno sodeluje z angleško firmo VIDOR in z ameriško firmo MALLORY. Osvajanje novih sistemov proizvodnje obeta velike uspehe zdaj in v daljni prihodnosti. Dandanes je ZMAJ vodilna tovarna v proizvodnji baterij in baterijskih priprav v Jugoslaviji, njeni proizvodi zadovoljijo tudi italijanske in avstrijske potrošnike, kamor izvažajo svoje izdelke.

Eden izmed največjih dosežkov tovarne ZMAJ je baterija 6 AF 22 SUPER 9 V, ki je najboljša baterija te vrste v Evropi in tudi patentirana. Baterija deluje na principu zračne depolarizacije, pri kateri je en element zrak. Pri istih razsežnostih ohišja zamenjuje baterija SUPER 9 kar štiri baterije EXTRA 9 V. Kljub temu, da ima nova baterija kar štirikrat daljšo življenjsko dobo in da ji z iztrošenostjo jakost do konca ne pojema, ni niti dvakrat dražja od navadne Ekstra 9 V baterije.

tovarna
baterij in
baterijskih naprav
zmaj

ZMAJ

Ljubljana, Šmartinska c. 28

Z Gorenjske na Dolenjsko: okolica Žiri, Dobračeva (zgoraj), Blečji vrh pri Trebelnem (spodaj). Foto Ančka Tomšič

obrestne mere
za varčevalce
ljublanske banke

7.5
9
10

devizni računi

navadni 7,5 %
(5,5 % v devizah, 2 % v dinarjih)

Dvignili smo obrestne mere za vse svoje varčevalce, ki imajo ali vložijo na novo kakršenkoli znesek na hranilno vlogo ali devizni račun. Nove obrestne mere veljajo za vloge, ki niso namensko vezane na posojilo.

devizni računi

vezani nad 13 mesecev 9,0 %
(7,5 % v devizah, 1,5 % v dinarjih)

devizni računi

vezani nad 24 mesecev 10,0 %
(7,5 % v devizah, 2,5 % v dinarjih)

pravi naslov
za denarne zadeve

Ljubljanska banka

KONCERTNI LIST
CONCERT SCHEDULE

rodna gruda

Revija za Slovence po svetu — Magazine for Slovenes Abroad

za turnejo ansambla Lojzeta Slaka po Avstraliji, februar—marec 1972

of the Lojze Slak Ensemble Tour in Australia, Februar—March 1972

Dragi rojaki v Avstraliji

Vaša in naša večletna želja se je uresničila. Delegacija Slovenske izseljenske matice je prišla med vas. S seboj je pripeljala priljubljen ansambel »Lojzeta Slaka« in »Fante s Praprotna«, ki vas bodo s prijetnimi melodijami vsaj za kratek čas popeljali med vršace, polja in loge vaše rojstne dežele, mlajše pa v deželo svojih staršev.

Prepričani smo, da si bomo imeli veliko povedati med seboj in da se bo tako kot vedno, kadar smo med našimi ljudmi v tujini, čas vse prehitro iztekel. Veseli nas, da bomo imeli priliko spoznati vašo novo domovino, predvsem pa vaše delo in življenje. Iz vaših obiskov, pisem in tiska že kar precej vemo o vas. Naše neposredno srečanje nam bo to podoba v marsičem izpopolnilo, da bo le-ta celovitejša in še bolj resnična. Posebej nas veseli, da ste društveno dejavni, da gojite našo lepo besedo in pesem in jo kot najlepši dar poklanjate mlademu rodu. Vaše zanimanje za domačo deželo in skupnost jugoslovanskih narodov in narodnosti, za njen gmočni in duhovni napredek nam je zagotovilo, da bomo vnaprej še bolj prisotni med vami in vi med nami.

Z veseljem vam bomo pripovedovali o vsem, kar vas ta čas najbolj zanima. O ožji domovini Sloveniji in širši Jugoslaviji, o posameznih krajih, vaseh, trgih in mestih, od koder sta vas čas in razmere vodile v daljni svet. Tudi vas bo zanimalo, kako živimo, kaj smo naredili, kako naša domovina vsakodnevno spreminja svojo podobo v času hitrega razvoja in o težavah, ki jih vsak tak razvoj prinaša s seboj.

Prepričani smo, da bo veliko poslanstvo, ki ga je opravila Slovenska izseljenska matica v svojem dvajsetletnem delu med našimi rojaki v tujini, pognalo še nove korenine na avstralskem kontinentu. Našo pot bo prevečala popotnica medsebojnega spoznavanja in boljšega razumevanja med nami. To bo obenem naš skromen, a ne nepomemben prispevek k boljšemu spoznavanju in tesnejši povezanosti med narodi prijateljske Avstralije in narodi Jugoslavije.

Prisrčen pozdrav in najboljše želje!

Drago Seliger
predsednik
Slovenske izseljenske matice

Dear fellow-countrymen in Australia,

Your and our much longed for wish has come true. The delegation of the Slovenska izseljenska matica (Cultural Center for Slovenes Abroad) has come among you. With them, they have brought the popular »Lojze Slak« band and the »Fante iz Praprotnega« singers, who will, at least for a short time, transport you to the mountaintops, fields and forests of your native country, and the young ones to the land of their parents.

We're convinced that we shall have much to talk about between ourselves and that, as always, whenever we visit our people abroad, the time will pass all too quickly. We're glad to have the opportunity of getting to know your new country, and especially your work and life there. From your visits, letters and printed articles, we already know quite a lot about you. Our encounter will add to our knowledge about you, rounding it off and giving it a fresh reality. We're especially pleased to have such active association members, who are looking after our word and songs and who will present them as the most wonderful gift to the young generation. Your interest in your native country and the community of Yugoslav nations and nationalities, for their material and spiritual progress is the surest proof that, in the future, we shall live more in you, and you in us.

We will gladly tell you all about whatever interests you the most at present: specifically, about our homeland of Slovenia and broadly about Yugoslavia, about the individual places, villages, market towns and cities, from there the conditions of time and place caused you to go forth into the wide world. You'll be interested to learn about how we live, what we've done, how, day by day, our native country is changing its image in a time of fast development and about the difficulties which every such development brings with it.

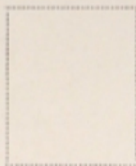
We are convinced that the important mission which the Cultural Center for Slovenes Abroad has accomplished during its twenty years of work among our countrymen abroad, will push down new roots into the Australian continent. Our fellow-traveller on this trip will be mutual acquaintance and better understanding between us. Simultaneously, this will be our common, modest, but not insignificant contribution to improving acquaintance and a tighter link-up between friendly peoples of Australia and the peoples of Yugoslavia.

Hearty greetings and the very best wishes

Drago Seliger
Chairman
Slovenska izseljenska matica
(The Cultural Center for Slovenes Abroad)

Moj točen naslov:

My correct address is:

**SLOVENSKA IZSELJENSKA
MATICA**

61001 **L J U B L J A N A**

Cankarjeva 1/II

JUGOSLAVIJA

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Please print!

NAROČAM — I WISH TO ORDER

☐

Revijo
Monthly

rodna gruda

za Slovence na tujem
Magazine for Slovenes abroad

Annual subscription: \$ 5,00

☐

Knjigo
The book

SLOVENSKI KOLEDAR 19

Price: \$ 3,00

☐

Učbenik slovenščine
v angleščini
Study course

zakaj ne po slovensko

Slovene by Direct Method

Price: \$ 15,60

☐

Razne slovenske knjige, plošče, diapozitive itd.
Different Slovene books, records, slides etc.

vez med Avstralijo in Jugoslavijo

Avstralija in Jugoslavija imata kljub veliki geografski oddaljenosti vendarle že dolgoletne stike. Prvi so jih pomagali navezovati naši izseljenci, ki so se začeli naseljevati v Avstraliji že kmalu po prvi svetovni vojni, v večjem številu pa po drugi. Po avstralskih podatkih živi danes v Avstraliji okrog 150.000 Jugoslovancev, od katerih naj bi bilo kakih 15.000 Slovencev. Največ naših rojakov živi v Sydneyu in Melbourneu, pa tudi v drugih večjih mestih, posamezniki pa so raztreseni po vsem kontinentu. Slovenci so se v novi domovini dobro znašli in ustanovili tudi vrsto svojih društev, zgradili društvene domove, slovenske cerkve, v letu 1971 pa je bila ustanovljena tudi Zveza slovenskih društev v Avstraliji. Vrsta naših rojakov se je že uveljavila tudi v avstralskem javnem življenju.

Nedvomno je bilo prav tolikšno število naših ljudi v Avstraliji tudi spodbuda za navezavo tesnejših meddržavnih odnosov. Posebno v zadnjih letih sta obe državi izmenjali vrsto visokih delegacij in podpisali dva pomembna sporazuma. Med uglednimi avstralskimi gosti, ki so obiskali Jugoslavijo, naj omenimo tedanjega zunanjega ministra g. Haslaka, podpredsednika vlade ter ministra za trgovino in industrijo Johna Mc Evena, namestnika šefa opozicije g. Bernarda in avstralsko parlamentarno delegacijo. V začetku letošnjega januarja se je mudil v Jugoslaviji tudi šef opozicije v avstralskem zveznem parlamentu in lider avstralske laburistične stranke g. Gough Whitlam. Številni so bili tudi obiski avstralskih javnih delavcev, med katerimi naj omenimo vodjo organizacije »Good Neighbour« za sidnejsko področje g. Thomasa, ki je med drugim obiskal tudi Slovensko izseljensko matiko.

Z jugoslovanske strani je bilo podobnih obiskov Avstralije manj, omenimo pa naj, da je Avstralijo obiskal takratni zvezni sekretar za delo Anton Polajnar, ki je ob svojem obisku podpisal sporazum o bivanju in zaposlo-

vanju jugoslovanskih državljanov v Avstraliji, Miloš Minić pa je vodil jugoslovansko parlamentarno delegacijo.

Gospodarsko sodelovanje med Jugoslavijo in Avstralijo je šele na začetku, po podpisu prvega trgovskega sporazuma med obema državama — leta 1970 — pa so se odprle nove možnosti za njegovo razširitev. Razen pogojev za naš večji izvoz v Avstralijo nudi ta sporazum tudi lepe možnosti širšega obojestranskega sodelovanja na vseh področjih — v trgovini, investicijskih delih, v pomorskem prometu in drugem. Gospodarsko in tehnično sodelovanje dopolnjuje še sodelovanje na kulturnem in na drugih področjih.

Srečanja med avstralskimi in jugoslovanskimi osebnostmi dopolnjujejo še številni obiski naših ljudi, ki živijo v Avstraliji. Večino njihovih skupin, ki ostanejo v Jugoslaviji po nekaj mesecev, prepeljejo jugoslovanska letala (JAT). Tako se krepijo tudi stiki med našimi ljudmi v Avstraliji in domovino. Znano je namreč, da so z domovino na tak ali drugačen način povezana prav vsa slovenska društva v Avstraliji. Avstralski Slovenci se vključujejo v vse oblike povezovanja med staro in novo domovino in prispevajo pomemben delež k medsebojnemu sporazumevanju.

Ansambel

Lojzeta Slaka

Igranje Slakov spominja na zelene griče, na bele breze, na srčkaste liste trt, na kmečko nevesto, na lesteve, prislonjeno pod oknom, na bele konjičke in zapravljičke, na zvonek smeh in fantove žvižge...

Tako sodi ljudski glas o igranju ansambla, ki ga vodi Lojze Slak in razteguje diatonično harmoniko. Poleg njega sta v instrumentalnem triu še Niko Zlobko, ki igra kitaro in klarinet, in basist Franc Sever. Vokalni del sestavljajo kar trije Janezi — Kalan, Habjan in Dolenc, potem pa še Andrej Bregant in Jože Sifrar. Ti pevci so znani kot Fantje s Praprotna in so sestavni del ansambla Lojzeta Slaka.

Lojze Slak se je rodil 23. julija 1932 v majhni vasi Jordankal pri Novem mestu. Lojze je po poklicu tapetnik, bolj kot to pa je harmonikar.

Leta 1958 je nastopil na oddaji RTV Ljubljana »Pokaži kaj znaš!« in osvojil prvo mesto.

Slaki so zablesteli prvič na Gorenjskem sejmu v Kranju in kasneje na tekmovanju ansamblov na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani. Potem je šla njihova pot navzgor. Prvo srebrno ploščo so osvojili spomladi 1966, in sicer z melodijo »V domači vasi«, kmalu nato drugo — za pesem »Kadar pa mim' hišce grem« ter jeseni 1967 tretjo — za melodijo »Sinko ne sprašuj«.

Zanimivo je, da Lojze Slak večino skladb, ki jih igrajo, napiše kar sam. Doslej jih je napisal že okrog sto.

Lojze Slak je s svojim ansambлом prepotoval že velik del Italije, Avstrije, Nemčije, Nizozemske, Francije, Združenih držav Amerike in Kanade.

Koncerte Slakovega ansambla je med dvomesečno turnejo po Združenih državah Amerike in Kanadi obiskalo okrog 50.000 naših rojakov. Številni izmed njih so rojeni že v novih domovinah. Slakove melodije pa so jih prav tako pritegnile kot druge. Ta, doslej njihova najdaljša turneja je ostala v nepozabnem spominu Slakovim fantom in tudi vsem, ki so jih poslušali. Prepričani smo, da bo tako tudi v Avstraliji.

Slovensko narodno in zabavno glasbo na ploščah
priporoča

HELIDON

tovarna gramofonskih plošč, Ljubljana

The Lojze Slak

Ensemble

The playing of the Lojze Slak Band invokes visions of green rolling hills, white birches, vineyards laden with grapes, a country wedding, a ladder, propped against the window, white horses and carriages, bells echoing through the forest red lips, provoking looks, laughing bells, young men's whistles...

So is the impression made by the band led by Lojze Slak, who also plays accordion with the group. Other members are Niko Zlobko on the guitar and clarinet, and Franc Sever on bass. Vocalists are three Janez (Johns) — Kalan, Habjan and Dolenc — plus Andrej Bregant and Jože Sifrar, together known as »Fantje s Praprotna«.

Lojze Slak was born on the 23rd of July, 1932, in the small village of Jordankal near Novo mesto. By trade, Slak is an upholsterer, but in addition he is an accordionist.

In 1958 Slak appeared on the Ljubljana TV program »Pokaži kaj znaš!« and won first place. Slak's group made their first splash at a Gorenjska fair in Kranj and later in a band competition at a fair in Ljubljana. From then on it was upward all the way. The first silver record came out in the spring of 1966 — »V domači vasi«, soon followed by another, »Kadar pa mim' hišce grem«, and in the fall of 1967 still another »Sinko na sprašuj«.

It is interesting that Lojze Slak himself arranges and composes most of his music, more than one hundred pieces. Witness to this is the vast number of performances in Italy, Austria, Germany, Holland, France, United States of America and Canada.

During their two month-concert-tour in USA and Canada about 50.000 of our fellow-country men came to listen to their music. Large part of the audience consisted of American born young people but the Slak's music got through to them as effectively as to the older generation. This maratone concert-tour their longest ever, will remain engraved in the memories of both the audience and the members of the band. We are convinced that this will be also the case in Australia.

PROGRAM

1. Lojze Slak:	NAJ VRISK POVE (tekst: Lojze Slak) Let Cheering tell us (text by Lojze Slak)
2. Lojze Slak:	NOCOJ, KO VSE MIRNO (Lojze Slak) Tonight when everything is peaceful
3. Lojze Slak:	EJ, PRIJATELJ (Marjan Stare) My friend
4. Lojze Slak:	KADAR SREČAM TE (Fani Požek) Whenever I meet You
5. Lojze Slak:	POSTAR (Ivan Malavašič) Postman
6. Narodna: Folk Song:	STUDENCEK — priredba Niko Zlobko A little source — arrangement Niko Zlobko
7. Lojze Slak:	ZUZEMBERSKA POLKA The Žužemberk Polka
8. Lojze Slak:	KADAR PA MIM' HISCE GREM (Franc Potočar) When I pass by the Little house
9. Lojze Slak:	MED BRAJDAMI (Marjan Stare) Among the Grape Vines
10. Lojze Slak:	MAMICI (Marjan Stare) To my Mommie
11. Lojze Slak:	POLHAR (Ivan Malavašič) Dormouse hunter
12. Lojze Slak:	PO DEKLE (Lojze Slak) Looking for a Girl
13. Lojze Slak:	DEŽELICA SONCA IN GROZDJA (Fani Požek) The Land of Sun and Grapes
14. Lojze Slak:	TRIGLAV (Albert Papler) Mt. Triglav
15. Lojze Slak:	NA VINSKEM SEJMU (Tone Fornezzi) At the Wine Fair
16. Niko Zlobko:	POG GORJANCI JE OTOČEK (Ludvik Urekar) A little Island Under Gorjanci
17. Lojze Slak:	VRH PLANIN (Lev Svetek) On the Top of the Mountains
18. Narodna: Folk Song:	MILI DOM (priredba Niko Zlobko) Sweet Home (Arrangement Niko Zlobko)
19. Lojze Slak:	CEPERLE Ceperle
20. Lojze Slak:	ŠMENTANO DEKLE (Ivan Malavašič) Shrewd Girl
21. Lojze Slak:	SVATJE ŽE VRISKAJO (Lojze Slak) The Wedding Guests are Already Cheering
22. Lojze Slak:	VISOKO NAD OBLAKI (Fani Požek) High above the Clouds

Povezovalka programa:
Program Entertainer:

Jana Osojnik

**Ansambel Lojzeta Slaka obišče
naslednje kraje v Avstraliji**

**The Lojze Slak Ensemble will visit
the following places in Australia**

CANBERRA — 17. II.

TASMANIA — 18. II.

MELBOURNE — 19. II.

MELBOURNE — 20. II.

GEELONG — 25. II.

ADELAIDE — 26. II.

SYDNEY SDS — 27. II.

MNT. ISA — 2.—3. III.

BRISBANE — 4.—5. III.

WOOLONGONG 8.—10. III.

SYDNEY TRIGLAV — 11. III.

MELBOURNE — 12. III.

ADELAIDE — 17. III.

CANBERRA — 18. III.

Novi dom Slovensko-avstralskega društva »Triglav«
v Canberri
The new club-house of Slovenian-Australian Association in Canberra

News of interest from your native country or from the country of your ancestors, photographs of Slovenia, tourist informations, special English sections, Slovene social history — you will find all this and much more in the magazine

RODNA GRUDA

and in the yearly book

SLOVENSKI KOLEDAR

You can order the »Rodna Gruda« and the »Slovenski koledar« by writing to the following address:

Slovenska Izseljenska Matica
Ljubljana, Cankarjeva 1/II
Yugoslavia

An annual subscription for the magazine costes \$ 5.00, for the Calendar \$ 3.00.

Slovenska izseljenska matica publications are certain to be of benefit and pleasure to you!

SLOVENE BY DIRECT METHOD — ZAKAJ NE PO SLOVENSKO

Today the Slovene language is spoken by more than 1,700,000 Slovenes who live in Yugoslavia, by several hundred thousand Slovenes who live in the neighbouring countries of Austria, Italy and Hungary, and by those who made their homes elsewhere in the world. It was the descendants of these Slovenes who first expressed the desire for a modern study course of the Slovene language.

This study course, entitled ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD, was issued by the Slovenska izseljenska matica in Ljubljana. It was written by Dr. Jože Toporišič, a member of the faculty of the University of Ljubljana.

This first contemporary study course of the Slovene language ZAKAJ

NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD has been designed for everyone who wants to learn Slovene — for those who are partially familiar with the language and wish to improve it, and for those who desire to learn the Slovene language from the beginning. The study course is composed of six 45 RPM records of lessons in Slovene. The book of over 270 pages contains 49 lessons and explanations of the Slovene language in English.

Were your parents or ancestors Slovene? Are you planning to visit Slovenia? Are you studying Slavic languages? Do you have business connections with Slovene companies? This study course on records ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD will be

of considerable help to you. Slovene is no more difficult than many other languages: all it takes is the desire to learn!

You may order the complete course ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD by writing to:

Slovenska izseljenska matica,
Ljubljana, Cankarjeva 1/II —
Yugoslavia.

The price in Yugoslavia is 189 dinars. The price in all foreign countries is 15.60 US dollars.

For larger orders ask for a discount. The regular registered mail rate is considered in the price; for air mail an additional charge is made. With larger orders, air mail freight, FOB to the nearest international airport to you, is considered in the price.

Maksim Gaspari: Pred zidanico

Australian Slovenes — a Bond between Australia and Yugoslavia

In spite of the geographical distance between each other, nevertheless Australia and Yugoslavia have long-standing connections. The first ones to help form these connections were our emigrants, who were already starting to settle down in Australia soon after the First World War, and in greater numbers after the Second. According to Australian particulars, nowadays in Australia there live about 150,000 Yugoslavs, among which there would be about 15,000 Slovenes. Most of our fellow — countrymen live in Sydney and Melbourne, some also in the other sizeable cities, individuals being scattered around the whole continent. Slovenes have found their bearings well in their new homeland and have also established a succession of their own associations; they have completed the building of clubhouses and Slovene churches, and, in 1971, in addition, a Union of Slovene Societies was founded. A succession of our fellow — countrymen have already made their influence felt in Australian public life.

Without a doubt, such a large number of our people in Australia has been the spur for a connection of tighter international relations. Especially in the last few years, both countries have exchanged successive high-ranking delegations and put their signatures to two important agreements. Among the distinguished Australian guests, who have visited Yugoslavia, we must mention the former Minister of Foreign Affairs, Mr. Haslak, the Deputy Prime Minister of the Government and Minister for trade and industry Mr. John McEwen, the representative of the Leader of the Opposition, Mr. Bernard, and the Australian Parliamentary Delegation. As well, at the start of January, this year, the Leader of the Opposition in the Federal Australian Government and the Leader of the Australian Labour Party, Mr. Gough Whitlam, stayed in Yugoslavia. Numerous, too, have been the visits of Australian civil servants, among whom we must mention the leader of the organization «Good Neighbour» for the

Sydney district, Mr. Thomas, who, among others, also visited the Cultural Center for Slovenes abroad.

From the Yugoslav side there were less similar visits to Australia. We can mention the visit to Australia of the former Federal Secretary for Labour, Anton Polajnar, who, on his visit, signed an agreement about the accommodation and employment of Yugoslav citizens in Australia; Miloš Minić, led the Yugoslav Parliamentary Delegation.

In economic co-operation between both countries — in 1970 — new possibilities for its broadening have been opened up. Besides the condition for bigger exports from us to Australia the agreement offers the wonderful possibility of broadening mutual cooperation in all fields — in trade, in the investment sections, in maritime and air traffic and elsewhere. Besides this, economic and technical cooperation is also being supplemented by cooperation in the cultural and in other spheres.

The numerous visits of our people who live in Australia, are further supplementing the meetings of Australian and Yugoslav personalities. The majority of their groups, who stay in Yugoslavia for a few months, are transported by the Yugoslav planes of JAT. Thus, also, are the links growing between our people in Australia and their native homeland. Namely, it is known that really all the Slovene societies are linked with their native land by this means or another, Australian Slovenes are included in all forms of ties between the old and new dwelling places and they contribute an important share towards mutual understanding.

by Jože Prešeren

Tipičen slovenski kozolec — Typical Slovene »kozolec« (hay-rack)
(From the book The Architecture of the Slovene »kozolec«)

INDUSTRIJA GOSTINSKE OPREME

LJUBLJANA — JUGOSLAVIJA

PODJETJE ZA PROJEKTIRANJE, IZDELAVO IN MONTAŽO OPREME ZA VSE VRSTE KUHINJ, SAMOPOSREŽNIH RESTAVRACIJ IN GOSTINSKIH OBRATOV

PRAVA: TRNOVSKI PRISTAN 8, TELEFON: H. C. 20-869, 21-747

UGODEN NAKUP MERCEDES-BENZ IN AUDI VOZIL V JUGOSLAVIJI

Mercedes Benz tip 200 DM 11.240,—; tip 220 DM 11.520,—; tip 200 D DM 11.860,—; tip 220 D DM 12.140,—; tip 230 DM 12.320,—; tip 250 DM 13.230,—; tip 280 SL DM 14.730,—; tip 280 SE DM 16.170,—
Špeditski in ostali stroški din 2.300,—

Doplačilo za avtomatski menjalnik DM 190,—; za avstralsko izvedbo od DM 78,— do DM 153,—

Dobavni rok: za vozilo z volanom na desni strani ca. 3 mesece.

Vse podrobnejše podatke dobite pri AUTOCOMMERCU Ljubljana, Trdinova 4, telefon 323-046

Mercedes-Benz

Audi

Audi 100 LS	DM 8.270,—
Audi 100 GL	DM 8.920,—
Audi 100 LS automatic	DM 9.240,—
Audi 100 Coupe S	DM 10.950,—

Želite dober nasvet pri izbiri svoje banke
za vse vaše bančne posle?
Tukaj je!

KREDITNA BANKA KOPER
KOPER - SLOVENIJA
JUGOSLAVIJA

v sestavi Jugoslovanske izvozne
in kreditne banke Beograd

* * * * *

Would you like a good
advice in choosing your
bank for all your
money-transactions?
Here it is!

THE
CREDIT BANK
KOPER
KOPER - SLOVENIA
YUGOSLAVIA

incorporated with
Yugoslav export &
credit bank Beograd

KREDITNA BANKA KOPER · YUGOSLAVIA

Najkrajša pot do domovine je z reaktivnimi letali

Ljubljanska banka

vaša banka v domovini

Devizni račun

Otvoritev deviznega računa pri banki v domovini je enostavna. Odpremo vam ga na pismo zahtevo takoj brez začetnega pologa.

ZA PROSTO razpolaganje s sredstvi na deviznem računu tako za časa vašega bivanja v tujini kot po povratku v domovino jamči država.

PORABA sredstev z vašega deviznega računa je neomejena. Plačilni nalog lahko izstavite na katerikoli naslov v Jugoslaviji ali inozemstvu. Ta način je posebno prikladen za denarna nakazila ali nakup daril svojcem.

ZA RAZPOLAGANJE z vašim deviznim računom lahko poblastite tudi ožje člane vaše družine.

Vaš denar na deviznem računu obrestujemo po najvišji možni obrestni meri — od 7,5 % do 10 %. Na podlagi deviznega varčevanja lahko dobite za vaš ali vaše svojce po izredno ugodnih pogojih posojila za gradnjo ali nakup stanovanj in stanovanjskih hiš ter poslovnih prostorov,

nakup nove delovne opreme za obrtniško dejavnost, nakup nove delovne opreme za kmetijsko dejavnost, nakup plemenske živine itd.

Prek 110 poslovnih enot v državi in vrsta predstavnih ništev v tujini dela za več kot 250.000 deviznih varčevalcev naše banke.

Pravi naslov za denarne zadeve

Ljubljanska banka